

Täysistunto

Tiistai 11.6.2024 klo 14.01—20.50

Täysistunto alkoi klo 14.01. Täysistunto päättyi klo 20.50.

Puhetta johtivat puhemies Jussi Halla-aho (14.01—16.00 ja 18.00—19.59), ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (16.00—18.00) ja toinen varapuhemies Tarja Filatov (19.59—20.50).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asiat U 27—31/2024 vp.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asevelvollisuuslain 32 ja 48 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 66/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslaki-valiokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Puolustusministeri Häkkänen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.02 Puolustusministeri Antti Häkkänen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen turvallisuusympäristö on viime vuosina muuttunut nopeasti. Viranomaisten kyky vastata ja varautua ennakolta uudenlaisiin uhkiin tulee turvata kaikissa tilanteissa. Perinteisten sotilaallisten uhkien rinnalle on tullut esimerkiksi uhka hybridivaikuttamisesta ja laaja-alaisesta vaikuttamisesta, mikä edellyttää normaaliolojen lainsäädännön päivittämistä erityisesti rajaturvallisuuden vahvistamisessa. Hallitus onkin 6.6.2024 antanut eduskunnalle hallituksen esityksen laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Hallituksen esityksellä tuetaan viranomaisten, erityisesti Rajavartiolaitoksen, kykyä reagoida nopeammin turvallisuustilanteen äkillisiin muutoksiin ja vastata vakavien rajaturvallisuuden häiriötilanteiden asettamiin vaatimuksiin. Esityksellä ehdotetaan muutettavaksi asevelvollisuuslakia siten, että lain 48 §:ään lisättäisiin uusi kertausharjoitusperuste. Kertausharjoitus mahdollistaisi valmiuden joustavan kohottamisen silloin, kun rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyvä häiriö ei olisi sotilaallisesta uhasta johtuva tai tällaista uhkaa ei voitaisi tilanteessa osoittaa. Tällaisia tilanteita voisivat olla esimerkiksi hybridiuhkista johtuva, erittäin nopeasti kehittyvä rajaturvallisuuden häiriö laajamittaisen välineellistetyn maahantulon muodossa tai suuronnettomuudesta taikka pandemiasta johtuva laaja-alainen, rajasulkua tai valtakunnanrajan tehostettua valvontaa edellyttävä tilanne.

Arvoisa puhemies! Esityksellä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi lain 32 §:ää siten, että uuteen kertausharjoitukseen olisi mahdollista määrätä Rajavartiolaitoksen alaisuuteen sijoitettuja reserviläisiä, joilla on tehtävässä tarvittava koulutus. Kertausharjoituksiin voitaisiin lisäksi määrätä laissa säädettyä kolmen kuukauden määräaikaa nopeammin. Päätöksen kertausharjoituksesta tekisi tasavallan presidentti sisäministerin esittelystä. Päätös ja sen nojalla annetut määräykset on peruutettava, kun kertausharjoitukseen johtanut tilanne sen sallii. Määräys kertausharjoitukseen annettaisiin kunkin asevelvollisen osalta enintään 30 päiväksi kerrallaan.

Asevelvollisille ei tällä esityksellä ehdoteta lisätoimivaltuuksia. Asevelvollisia voitaisiin käyttää rajavartiomiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa, esimerkiksi rajojen valvonnassa, vartiointi-, opastus-, ja liikenteenohjaustehtävissä sekä erilaisissa tukitehtävissä. On huomattava, että rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi kertausharjoitukseen määrättyjä asevelvollisia ei käskettäisi vaarallisiin tehtäviin. Vastaava valmiuden joustavaa kohottamista koskeva sääntely on ollut voimassa Puolustusvoimien osalta vuodesta 2016 lähtien tilanteissa, joissa on kyse sotilaallisesta uhasta. Lain ehdotetaan tulevan voimaan mahdollisimman pian.

Puhemies Jussi Halla-aho: Debatointihaluiset ehdokkaat voivat pyytää minuutin mittaista vastauspuheenvuoroa nousemalla seisomaan ja painamalla V-painiketta. — Edustaja Kari, olkaa hyvä.

14.06 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Herra ministeri, todella tärkeän lain äärellä olemme. On hyvä, että valtioneuvosto vahvistaa näitä turvallisuuselementtejä nyt myös Rajan osalta ja rajapalveluksen suorittaneitten ja sitä kautta reserviläisten osallistumista rajojen tehtäviin. Kuitenkin reserviläisen tehtävä on usein omasta työelämästä tai koulutuksesta irtaantumista palveluksen ajaksi, ja tätä kautta kysyisin ministeriltä hieman näkemystä siitä, millä tavalla hallituksen esityksessä huomioidaan se, että tällainen kutsu tehtävään voi reserviläiselle tulla varsin nopeallakin aikataululla työn ja opiskelun aikana. Millä tavalla mahdollistetaan reserviläisen osallistuminen tähän tärkeään isänmaan tehtävään? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

14.07 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lämmin kiitos puolustusministeri Häkkäselle tästä esityksestä. Itärajan turvallisuutta pääministeri Petteri Orpon hallitus vahvistaa merkittävästi, ja tämä on hyvä osoitus siitä, että toimia teh-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

dään puolustusministeri Häkkäsen johdolla mutta erittäin oleellisia toimia myös sisäministeri Mari Rantasen johdolla. Kiitos koko hallitukselle näistä toimista, [Mika Kari: Ja eduskunnalle kiitos!] nyt asevelvollisuuslain muutoksesta, jossa Rajavartiolaitokselle halutaan antaa tukea kertausharjoitusperusteen lisäämisellä Rajan reserviläisten käyttöön.

Näitä naisia ja miehiä ei ole tarkoitus käyttää vaarallisissa tehtävissä — tässä lainsäädännössä kuitenkin rajataan aseenkanto pois. Kysyisin ministeri Häkkäselä, mikä peruste siihen on. Pitäisikö kuitenkin varautua myös niihin tilanteisiin, että ase voisi olla tämän lainsäädännön kautta tarvittaessa mukana?

Rajaturvallisuuslaki, joka ministeri Mari Rantasen johdolla on tehty, on myös eduskunnan käsittelyssä. [Puhemies koputtaa] Tässä tehdään laajalla repertuaarilla toimia itärajan turvallisuuden takaamiseksi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Hanna, olkaa hyvä.

14.08 Hanna Räsänen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitän ministeriä lämpimästi tämän tärkeän lakiesityksen antamisesta. Tänä aamuna se tuntuu vielä entistäkin ajankohtaisemmalta, kun yritin itse aamulennolla tulla tuolta Joensuusta tänne Helsinkiin ja GPS-häirinnän takia kone Helsingistä ei pystynyt laskeutumaan Joensuuhun, mikä tarkoittaa myös sitä, että Joensuusta ei ollut sitten lentoa tänne Helsinkiin. Asia on erittäin ajankohtainen.

Teemme hallintovaliokunnassa töitä näitten useiden eri rajaan liittyvien lainsäädäntöjen kanssa. Pidänkin itse myös tärkeänä sitä, että ennen kuin edes haaveilemme kesätauolle lähtemisestä, niin kaikki rajaan liittyvät lait niin kuin myös puolustushallinnon alla olevat lait ovat kunnossa, että voimme sitten rauhallisella mielen ehkä muutaman viikon myös kesällä viettää vapaata. Mutta ensin työ, sitten huvi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nieminen, olkaa hyvä.

14.09 Mira Nieminen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tosiaankin kiitokset puolustusministerille tästä tärkeästä laista. Tämä on osa tätä meidän kokonaisturvallisuuden jatkumoa. Tosiaan näitten reserviläisten osalta on hyvä toimia ennakoivasti ja saada käyttöön kaikki ihmiset, henkilöt, mitä tarvitsemme tässä erittäin poikkeuksellisessa tilanteessa tällä hetkellä ollessamme Venäjän naapurimaana tällä.

Tämän esityksen mukaan reserviläisiä voisi käyttää rajavartiomiehen välittömässä ohjauksessa ja valvonnassa — tosiaan, niin kuin täällä mainittiin, esimerkiksi rajojen valvontaan, aistivalvontaan ja partiointitehtäviin, vartiointi-, opastus- ja liikenteenohjaustehtäviin ja erilaisiin tukitehtäviin. Näitä tehtäviä on paljon, ja kun tilanne vaatii, me tarvitaan niihin tosiaan henkilöstöä.

Vähän samoin kuin täällä jo esitettiin aikaisemmin kysymystä tästä aseenkantomahdollisuudesta, niin vielä varmistaisin myös ministeriltä tätä asiaa, eli onhan näitten raja-henkilöstön reservissä olevien henkilöiden turvallisuus taattu? [Puhemies koputtaa] — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

14.10 Atte Harjanne vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalainen järjestelmä, sekä Rajavartiolaitos että Puolustusvoimat, tuottaa erittäin tasokasta ja osaavaa reserviä, ja on sinänsä perusteltua huolehtia siitä, että meidän kokonaisturvallisuuden näkökulmasta erilaisissa tilanteissa reservi on käytettävissä.

Kuitenkin tässä ehkä tietyllä tavalla tämä näyttäytyy vähän sellaisena purkkaratkaisuna. Meillähän näitä samoja kysymyksiä tulee sitten sen suhteen, miten vaikka Puolustusvoimien reserviä käytetään, paikallisjoukkoja vaikka erilaisissa hybriditilanteissa ja muissa, ja ylipäänsä sen ajatuksen suhteen, että kertausharjoitukset ovat ikään kuin väline tuoda ihmisiä operatiiviseen toimintaan. Olisin kysynyt puolustusministeriltä, mitä näkymää on ehkä puolustusselontekoon tai ylipäänsä kehitteillä tämän reserviläisten tehokkaan, vaikuttavan ja osaamista ja koulutusta vastaavan käytön edistämiseen ja sitten toisaalta taas tähän tässä nimenomaisessa kysymyksessä, kun puhutaan näistä hybridivaikuttamistilanteista — ne ovat hyvin haastavia jo ihan siihen liittyvän lainsäädännön ja erilaisten tilanteiden yms. puolelta — että tällaisessa tilanteessa kaikilla reserviläisillä on siihen hetkeen [Puhemies koputtaa] päivitetty ja toimiva koulutus.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kyllönen, olkaa hyvä.

14.11 Merja Kyllönen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kertausharjoitukseen rajaturvallisuustehtäviin määrättävien reserviläisten kannalta on äärimmäisen tärkeää, että sääntely on meillä täsmällistä, tarkkarajaista, oikeasuhtaista sekä rajattu aina välttämättömään, ja on toki oltava selvää sen, millaiset ovat ne poikkeukselliset ja ne vakavat häiriötilanteet, joissa tällainen poikkeuksellinen kertausharjoitusmenettely on välttämättömä ottaa käyttöön. Reserviläisten tehtävät on hyvä olla tarkkaan rajattu, ja heillä on oltava riittävä koulutus tehtäviin, ja esimerkiksi haavoittuvassa asemassa olevien turvapai-
kanhakijoiden tunnistaminen tai voimankäyttö ei saa olla ensisijaisesti rajaturvallisuustehtävissä olevan reserviläisen tehtävä. Olisin kysynytkin meidän ministeriltämme: onko meillä myöskin resursseja siihen, että me voimme kouluttaa ja me voimme harjoittaa meidän reserviläiset, niin että heillä on mahdollisuudet myöskin palvella kansakuntaa näissä tehtävissä, mihin heitä kohdennetaan?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Annan nyt puolustusministeri Häkkäselä kahden minuutin vastauspuheenvuoron, ja sen jälkeen menemme puhujalistalle.

14.13 Puolustusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tästä isosta kuvasta: On ihan selvä, että tämä laki on vain yksi samasta sarjasta, joita tulee lähiaikoina ja lähivuosina lisää, eli siis varautumista erilaiseen Venäjän tai kenties muiden autoritääristen valtioiden horjutus-, häirintä- ja muihin hybridivaikuttamisen pyrkimyksiin. Eli tämä rajaturvallisuus on vain yksi palanen, ja nämä kaikki tulevat olemaan myös vähän haasteellisia lainsäädännöllisiä, oikeusvaltion ja kansallisen turvallisuuden balanssia vaativia pohdintoja.

Rajaturvallisuuden osalta: Meillä on käsittelyssä rajaturvallisuuslaki, missä on kovat toimivaltuudet. Sitten on tämä reserviläisten tukimalli, ja sen lisäksi vielä sitten EU-tasolla käydään tätä keskustelua, että sen pitäisi olla Euroopassa yhteinen. Tämän lisäksi on sitten resursointia rajalle lisää, raja-aidan rakentamista ja sitten tiettyjä muita normaaleja sisäministeriön alan hallinnon toimenpiteitä.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Näistä nopeista tilanteista, onko reserviläisillä aikaa reagoida: Tässä pyritään mahdollistamaan se, että reservillä olisi aikaa järjestää omat siviiliasiansa, mutta nyt pitää muistaa se, että tässä on kansallisen turvallisuuden osalta tärkeä lakihanke. Jos tilanne tulee nopeasti päälle, silloin pitää tulla hoitamaan tehtäviä, silloin pitää pystyä nopeasti järjestämään ne asiat, mutta pyritään saamaan nämä tilanteet semmoisiksi, että jokainen pystyy siviilielämänsä asiat järjestämään.

Aseenkanto-oikeus: siihen aseiden käyttöoikeuteen ei ole asevelvollisuuslain pohjalta mahdollisuuksia, eikä sellaista nyt ole tässä esillä.

Toivon, että nämä lait saadaan ennen kesätaukoa käsiteltyä, koska näissä on käytännössä ajankohtaisesta turvallisuustilanteesta kyse, eli että DCA-sopimus, rajaturvallisuuslaki, asevelvollisuuslain muutokset saadaan kaikki ennen kesätaukoa läpi.

Reservin kehittäminen, edustaja Harjanne: Puolustuselänteiden yhteydessä katsotaan reservin kehittämisen kokonaisuutta ja reservin käyttömahdollisuuksia erilaisiin tapahtumiin ja tilanteisiin. Kaiken perustana on hyvä koulutus joko vapaaehtoisesti tai sitten ihan velvoittavana ja ohjattuna eli niin, että suomalaiset reserviläiset ovat erittäin motivoituneita, maanpuolustustahtoisia ja kykeneviä. Nyt Nato-harjoituksissa nähdään, että suomalainen reserviläinen kykenee täysmääräisesti siihen, mihin ammattisotilaat muissa maissa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä. — Olemme siis puhujalistalla.

14.15 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! On hyvin tärkeää, että Suomella on työkalupakissaan riittävät työkalut rajaturvallisuuden varmistamiseksi kaikissa olosuhteissa. Nyt käsittelyssämme oleva hallituksen esitys osaltaan tätä tavoitetta pyrkiikin toteuttamaan.

Pidän hyvänä sitä, että hallitus on saanut tämän esityksensä asevelvollisuuslain muutoksesta tänne eduskuntaan tuotua hyvinkin nopealla aikataululla. Jatkossa voimme tarpeen tullen kutsua Rajan reserviläisiä kertausharjoituksiin myös rajaturvallisuuden takaamiseksi, mikäli eduskunta tämän lakimuutoksen hyväksyy.

On selvää, että kynnyksen Rajan reservin hyödyntämiseen lain tarkoittamissa tilanteissa pitää olla korkealla. Ehdotettu uusi kertausharjoitusperuste onkin tarkoitettu otettavaksi käyttöön vain rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, välttämättömien toimintojen turvaamiseksi ja poikkeustilanteissa, joita jo tässä lyhyessä debatissa esiin tuotiin.

Kävin läpi tuota hallituksen esityksen luonnosvaiheessa saamaa lausuntopalautetta ja kiinnitin siellä huomiota tähän Rajaturvallisuusunionin lausuntoon. Rajaturvallisuusunionin on kiinnittänyt huomiota lausunnossaan siihen, että erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että reserviläisillä on riittävä koulutus, kokemus ja ymmärrys tehtävistä ja myös edellisiin perustuva riittävä kyky toimia mahdollisissa yllätyksellisissäkin tilanteissa. Pidän hyvin tärkeänä, että tämä Rajaturvallisuusunionin lausunnossaan esiin tuoma näkökulma varmistetaan siinä vaiheessa, kun lakia sitten aikanaan ryhdytään käytännössä toimeenpanemaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

14.17 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Kolme kuukautta on pitkä aika odottaa, että reserviläisiä saadaan avuksi turvaamaan itäraja ja maataamme, jos tarve vaatii. Nykyi-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

nen laki, jossa määräys kertausharjoitukseen lähetetään vähintään kolmea kuukautta ennen harjoituksen alkamista, ei enää kaikissa tilanteissa toimi, eikä toimi menettely, jossa menettelyllä voidaan kutsua kertausharjoitukseen vain, kun tarkoitus on kohottaa sotilaalista valmiutta.

Lakiin tarvitaan uusi kertausharjoitusperuste. Lakiesityksessä ehdotetaan, että nopeutella menettelyllä voidaan määrätä asevelvollisia kertausharjoitukseen myös rajaturvallisuuden ylläpitämisen perusteella alle kolmen kuukauden määräaikaan nopeammin. Näin voimme varmistaa itärajan turvallisuuden koko rajan pituudelta.

Arvoisa puhemies! Meillä on yli 1 300 kilometriä Venäjän vastaista rajaa valvottavana. Viime vuoden lopun luvattomat rajanylitykset itärajalla osoittivat, kuinka paljon henkilöstöä nämä rajanylitykset pienelläkin alueella sitovat. Lakimuutos mahdollistaa sen, että poikkeuksellisessa tilanteessa reserviläiset voidaan kutsua Rajavartiolaitoksen avuksi. Reserviläiset voivat tehdä kevyempiä tehtäviä, kuten valvonta-, kontrolli- ja logistiikkatehtäviä. Kokeneet virkamiehet voivat keskittyä vaativimpiin tehtäviin.

Lakimuutos tuo merkittävästi helpotusta Rajavartiolaitoksen henkilöstöresursseihin, jotka on mitoitettu tavanomaisia normaaliolojen tehtäviä varten. Määräys koskisi vain Rajavartiolaitoksen alaisuuteen sijoitettuja reserviläisiä, käytännössä puhutaan alle 10 000 henkilöstä.

Lakimuutos on tärkeä edellytys sille, että pystymme takaamaan maamme kansallisen turvallisuuden tässä nopeasti muuttuneessa turvallisuusympäristössä. Siksi myöskään käsittelyn suhteen ei ole aikaa hukattavaksi, vaan se pitää tehdä mahdollisimman nopeasti ja saada maaliin. Reservin voima on meidän kenttäarmeijan voima. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Linnell, olkaa hyvä.

14.20 Jarno Linnell kok: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille ja hallitukselle tästä tärkeästä esityksestä, jonka toivottavasti saamme pian päätökseen.

Muistan, että kun aikanaan tein väitöskirjaa ja väittelin Suomen uhkakuvapolitiikasta, niin totesin siinä, että meidän uhkakuvamme ovat — siis noin 15 vuotta sitten — muuttuneet yhä monimutkaisemmiksi ja meidän uhkakuvien kirjo on entisestään laajentunut. Nyt tänä päivänä voin todeta, että kehitys on jatkunut samaan suuntaan. Me elämme maailmassa, jossa me myöskin lainsäädännön osalta joudumme yhä haasteellisempiin tilanteisiin siinä, että me elämme niin sanotusti sodan ja rauhan välimaastossa, ja kun katsotaan tämän päivän turvallisuusympäristöä, niin sana ”hämmäntäminen” suomalaista yhteiskuntaa kohtaan ja suomalaista turvallisuutta kohtaan on aivan keskeistä. Siihen on kuitenkin kaksi parasta vastalääkettä: toinen on ”päättäväisyys”, ja toinen on ”varautuminen”.

Minun mielestäni Suomi toimii viisaasti ja huolehtii turvallisuudestaan, kun se ennakoiden varautuu erilaisiin meidän yhteiskunnan epävakauttaviin toimiin, tässä tapauksessa rajan turvallisuudesta huolehtien, ja ennen kaikkea myös tällä lakiesityksellä, jolla me mahdollistamme nopeammalla aikataululla Rajavartiolaitoksen kyvykkyyden erilaisten tilanteiden osalta reserviläisten käyttöön. Mielestäni ministeri myös erittäin hyvin kuvasi sitä, että kyse on laajemmasta kokonaisuudesta. Me puhumme rajaturvallisuuslaista, me puhumme nyt tästä hallituksen esityksestä asevelvollisuuslain muutoksista rajaturvallisuuden varmistamiseksi, me puhumme DCA-sopimuksesta ja monista muista asioista. Näinä epävarmoina maailmanpoliittisina aikoina meidän on kyllä, toki oikeusprosesseja ja laillisuusvelvoitteita kunnioittaen, huolehdittava siitä, että nämä esitykset me saisimme mah-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

dollisimman nopeasti vietyä päätökseen, ja se on kansallisen turvallisuuden edun mukaista. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

14.22 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! On oikein ja täysin välttämätöntä, että Suomi huolehtii rajojensa turvallisuudesta. Kiitos puolustusministerille tämän esityksen esittelystä.

Tässä tosiaan ehdotetaan, että vastedes nopeutetulla menettelyllä voitaisiin määrätä asevelvollisia kertausharjoituksiin myös rajaturvallisuuden ylläpitämisen perusteella. Ja kuten olemme tässä keskustelussa jo kuulleet, nykyinen asevelvollisuuslaki ei mahdollista tällaista poikkeuksellisessakaan rajaturvallisuuden häiriötilassa, vaan tarvitaan tämä uudistus, jotta reserviläisiä voitaisiin määrätä kertausharjoituksiin turvaamaan meidän rajojamme. Kyseessä olisi hyvin poikkeuksellinen menettely, jota käytettäisiin vain silloin, kun viranomaisten käytössä olevat resurssit eivät riittäisi, kuten tässä esityksessä todetaan, ja menettely tosiaan koskisi vain Rajavartiolaitoksen alaisuuteen sijoitettuja asepalveluksen suorittaneita ja asianmukaisen koulutuksen saaneita reserviläisiä. Tuossa aiemmin jo tuotiin esille huoli siitä, että kun näitä reserviläisiä kutsutaan, niin onhan heillä se asianmukainen koulutus. Tuossa ministeri vastauksessaan jo totesikin, että tälle koulutukselle ja koulutuksen päivittämiselle on tarvetta ja että sitä on syytä jatkuvasti tarkastella.

On todella tärkeätä, että tämä lakiesitys nyt täällä eduskunnassa etenee jouhevasti ja sujuvasti, sillä tämä on varautumista ja ennaltaehkäisyä. On tärkeätä, että Suomen ulkopuolellakin kaikki tietävät, että Suomi huolehtii rajoistaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Pauli, olkaa hyvä.

14.24 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Niin kuin tässä ministerin esittelyssä ja eduskuntapuheissa on tullut ilmi, tämä on osa laajempaa kokonaisuutta, mihin liittyvät 2019 voimaan tulleet tiedustelulait, Nato-jäsenyys, DCA-sopimus ja niin pois päin.

Tämä asevelvollisuuslain muuttaminen on tarpeen Rajavartiolaitokselle, ja ajatuksena on tietenkin se, että pystytään nopeammin reagoimaan muuttuneissa tilanteissa. Uskon, että myös reserviläisten näkökulmasta tämä selkeyttää tilannetta ja suorastaan antaa lisää motivaatiota koulutukselle ja reserviläistoiminnalle, kun voi olla suuremmalla todennäköisyydellä aitoa käyttöä todellisissa tilanteissa, mikäli tilanteet rajalla esimerkiksi välineellistetyin maahanmuuton takia muuttuvat nopeasti. Ensinnäkin tämän täytyy olla tietysti välttämätöntä, viranomaisten resurssien riittämättömät siinä tilanteessa, ennen kuin tällaista reserviläisten käyttöä voidaan ottaa käyttöön.

Tähän kokonaisuuteen liittyen meillä on hallitusohjelmassa myös kirjauksia tiedustelulainsäädännöstä, joka on varsin onnistunut kokonaisuus, mutta joitakin pieniä muutoksia, lisäyksiä, täydennyksiä siellä on tulossa. Kysynkin ministeriltä: millä aikataululla ne etenevät eduskuntaan?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Piisinen, olkaa hyvä.

14.26 Jorma Piisinen ps: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi asevelvollisuuslakia. Ehdotetaan, että nopeutetulla menettelyllä voitaisiin

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

määrätä asevelvollisia kertausharjoitukseen myös rajaturvallisuuden ylläpitämisen perusteella. Tavoitteena on parantaa Rajavartiolaitoksen kykyä vastata nopeasti muuttuviin turvallisuustilanteisiin.

Sisäministeriön esityksessä todetaan, että rajavartiolaitoksen mukaisen rajaturvallisuuden ylläpitämisen varmistamiseksi on noussut esille tarve saada rajajoukkoihin sijoitetut reserviläiset nykyistä joustavammin palvelukseen myös tilanteissa, joissa rajaturvallisuus on vakavasti vaarantunut. Maahantulon välineellistämässä vieras valtio ryhtyy tuottamaan ja ohjaamaan maahantulijavirtoja painostuskeinona muita valtioita kohtaan ja loukkaa siten näiden suvereniteettia. Kansallisen riskiarvion mukaan erityisesti rajojen turvallisuuskysymykset näkyvät Suomessa ja välineellistetty maahantulo voi toteutua Suomen itärajalla Venäjän poliittisia tarkoituksia ajavana siirtolaisilla painostamisena.

Keskeistä riskien torjumiseksi on niihin varautuminen ja välitön reagointivalmius. Suomessa on valvottavanaan yli 1 300 kilometriä Venäjän vastaista rajaa. Loppuvuoden 2023 luvattomat rajanylitykset itärajalla osoittivat, kuinka paljon henkilöstöä pienelläkin alueella tapahtuvat massamaiset luvattomat rajanylitykset sitovat. Aikaisemmin vastaavaa välineellistettyä maahantuloa Venäjältä Suomeen toteutettiin vuosina 2015–2016. Näiden esimerkkien kaltaisten mutta merkittävästi vielä näitä laajempien tilanteiden hallintaan eivät nykyiset rajaviranomaisen käytössä olevat resurssit ole riittävät. Sen vuoksi tarvitaan uudenlaisia menetelmiä ja huomattavasti enemmän koulutettuja henkilöitä, kuten rajajoukkojen reserviläisiä. Olisi tärkeää saada rajajoukkoihin sijoitettuja reserviläisiä liikkeelle mahdollisimman joustavasti rajaturvallisuustilanteen sitä vaatiessa. Tällaisesta kertausharjoituksesta tulisi päättää vastaavalla tavalla kuin sotilaallisen valmiuden joustavaksi kohottamiseksi määrättävässä kertausharjoituksessa eli sotilaskäskyasioiden päätöksentekomenettelyssä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on tarpeellinen Suomen rajaturvallisuuden parantamiseksi ja hybridiuhkiin vastaamiseksi. On kuitenkin muistettava, että tehtävän voi suorittaa menestyksekkäästi vain koulutettu ja harjoitettu yksilö ja joukko. Pelkkä nopeutettu kertausharjoituksiin kutsuminen tilanteen ollessa jo päällä ei riitä. Reserviläisten koulutautumiseen on varattava riittävät resurssit, ja Rajavartiolaitokselle on osoitettava lisää kertausharjoitusvuorokausia joukkojen kouluttamiseen.

Kannatan lämpimästi hallituksen esitystä. Kiitos ministerille ja hallitukselle sen tuomista tänne meille eduskuntaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vornanen, olkaa hyvä.

14.30 Timo Vornanen tv: Arvoisa puhemies! Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan Rajavartiolaitoksen riittävät resurssit, kalusto ja teknologia varmistetaan. Lisäksi lainsäädäntö, mukaan lukien toimivaltuudet, päivitetään vastaamaan rajaturvallisuuden tarpeita.

Tarkoituksena on, että hallitus varmistaa viranomaisten riittävät toimivaltuudet ja resurssit kansallisen riskiarvion uhkien torjuntaan ja kriisien johtamiseen. Hallituksen tarkoituksena on toteuttaa kaikilla hallinnonaloilla häiriö- ja kriisitilanteiden sääntelyn kokonaistarkastelu, jonka osana sektorilainsäädännön päivittäminen toteutetaan samanaikaisesti valmiuslainsäädännön uudistamisen kanssa eli syksyyn 2025 mennessä. Lisäksi varmistetaan viranomaisten riittävät voimavarat hybridivaikuttamisen torjumiseen. Hallituksella on

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

valmius tarvittaessa käyttää kaikkia lainsäädännön toimivaltuuksia rajaturvallisuutta vakavasti vaarantavissa tilanteissa.

Sisäministeri on tehnyt esityksen, jossa esitetään asevelvollisuuslain 48 §:n muuttamista siten, että reservin kertausharjoituksilla voitaisiin mahdollistaa valmiuden joustava kohottaminen myös rajaturvallisuuden ylläpitämisen perusteella. Esityksessä todetaan, että rajavartiolain mukaisen rajaturvallisuuden ylläpitämisen varmistamiseksi esille on noussut tarve saada rajajoukkoihin sijoitetut reserviläiset nykyistä joustavammin palvelukseen myös tilanteissa, joissa rajaturvallisuus on vakavasti vaarantunut.

Sisäministeriön rajavartio-osaston mukaan rajaturvallisuuden turvaamiseksi on tärkeää, että nyt käsittelyssä olevalla asevelvollisuuslain 32 §:n 3 momentin mukaisella nopeutetulla menettelyllä voitaisiin määrätä asevelvollisia kertausharjoitukseen myös rajaturvallisuusperusteella.

Arvoisa puhemies! Suomen turvallisuusympäristö on viime vuosina muuttunut nopeasti. Sen ennustettavuus on heikentynyt muun muassa globaalien jännitteiden vuoksi. Suomen ja koko Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristö on muuttunut perustavanlaatuisesti ja pitkäaikaisesti Venäjän hyökättyä Ukraina helmikuussa 2022.

Kansallisen riskiarvion 2023 mukaan Euroopan ja Suomen turvallisuustilanne on vakavampi ja vaikeampi ennakoitavissa kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen. Tässä ajassa ja Suomen sekä Euroopan turvallisuustilanne huomioiden tämä hallituksen esitys on mielestäni erittäin perusteltu. Tämä hallituksen esitys ja sen luoma toimivalta tukevat Suomen sekä suomalaisten ihmisten turvallisuutta. Kannatan tätä hallituksen esitystä. [Ben Zyskowicz: Hyvä, että tulee oppositiostakin tukea!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

14.33 Timo Suhonen sd: Arvoisa herra puhemies! Nyt lähetekeskustelussa on asevelvollisuuslain muuttaminen. Perusteluteksteissä tulee hyvin esiin se, että ehdotettujen muutosten myötä Suomen kyky reagoida nopeammin ja tehokkaammin turvallisuustilanteen nopeaan muutokseen paranisi. Tämä parantaisi kansallisen turvallisuuden ja rajaturvallisuuden varmistamisen edellytyksiä erilaisissa nopeasti kehittyvissä rajaturvallisuuden häiriötilanteissa. Toteutuessaan esitys vahvistaisi kansallista turvallisuutta, koska nopeasti kehittyviin tilanteisiin pystyttäisiin vastaamaan nopeammin ja kansalliseen turvallisuuteen vaikuttavia uhkia kyettäisiin torjumaan ennakoivammin. Ehdotettu muutos parantaisi myös maanpuolustukseen liittyvää valmiutta, koska kertausharjoituksissa harjoitettaisiin myös maanpuolustukseen liittyviä taitoja. Asevelvollisuuslaki, varusmiespalvelus ja kertausharjoitukset ovat tärkeä osa suomalaista valmiutta pitää yllä itsenäistä yhteiskuntaamme.

Kannatan tätä lakimuutosta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kaunistola, olkaa hyvä.

14.34 Mari Kaunistola kok: Arvoisa puhemies! Täällä käsittelyssä oleva hallituksen esitys on erittäin tärkeä asia ja tietysti osa suurempaa kokonaisuutta. Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa siis Rajavartiolaitoksen kykyä vastata nopeasti muuttuviin rajaturvallisuustilanteisiin. Kun keskustelemme täällä rajaturvallisuudesta ja siihen liittyvästä vaarautumisesta, on hyvä muistaa myös ne ihmiset, jotka rajalla oikeasti työskentelevät arjes-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

sa, jotka kohtaavat nämä uhat ensimmäisenä ja joiden ammattitaito auttaa ratkaisemaan näitä tilanteita.

Tänään puhumme myös siitä, että pystymme kiireellisesti lisäämään resursseja rajalla, tuomaan apua siellä työskenteleville. Mahdollisuus määrätä reserviläisiä kertausharjoitukseen rajaturvallisuuden välttämättömäksi ylläpitämiseksi ja mahdollisesti alle kolmen kuukauden määräajassa olisi kuitenkin tarkoitettu erittäin poikkeukselliseksi menettelyksi.

Me Suomessa olemme valmistautuneet hyvin jo aiemminkin. Meillä on reservissä osavia ihmisiä ja henkilöitä. Nyt meidän tulee jälleen reagoida ympäristön muutokseen ja käyttää hyväksi näitä vahvuuksiamme. Meillä pitää olla työkaluja, jotta kiireelliseen tilanteeseen tullessamme olemme valmiita toimimaan. Yhteistyö eri viranomaisten välillä on Suomessa esimerkillistä ja myös Euroopan mittakaavassa erityisen tärkeää, samoin hyvin toiminut Frontex-yhteistyö.

Arvoisa puhemies! Ehdotettujen muutosten myötä Suomen kyky reagoida nopeammin ja tehokkaammin turvallisuustilanteisiin ja nopeisiin muutoksiin paranee huomattavasti. Ehdotettu muutos parantaa myös maanpuolustukseen liittyvää valmiutta, koska kertausharjoituksissa harjoitettaisiin myös maanpuolustukseen liittyviä taitoja. Näen, että meidän pitää myös seurata ja tarvittaessa panostaa lisää reserviläisten koulutukseen. Reservin kehittäminen on välttämätöntä. Reserviläiset ovat meille ehdoton ja merkittävä voimavara.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ronkainen, olkaa hyvä.

14.37 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Ensin haluan esittää kiitoksen puolustusministerille tämän lakiesityksen käsittelyyn tuomisesta ja luonnollisesti myös tämän esittelystä.

Niin kuin olemme aiemmin tässä kuulleet, Suomen turvallisuusympäristö on viime vuosina muuttunut erittäin nopealla vauhdilla. Ennustettavuus on heikentynyt. Suomen ja koko Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristö on muuttunut perustavanlaatuisesti ja pitkäaikaisesti. Kansallisen riskiarvion mukaan Euroopan ja Suomen turvallisuustilanne on nyt vakavampi ja vaikeammin ennakoitavissa kuin kertaakaan sitten kylmän sodan. Perinteisten sotilaallisten uhkien rinnalle on tullut myös uhka hybrdivaikuttamisesta sekä laaja-alaisesta vaikuttamisesta.

Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä olevalla esityksellä ehdotetaan, että nopeutetulla menettelyllä voitaisiin määrätä asevelvollisia kertausharjoituksiin myös rajaturvallisuusperusteella. Lisäksi ehdotetaan, että reservin kertausharjoituksilla voitaisiin mahdollistaa valmiuden joustava kohottaminen myös rajaturvallisuuden ylläpitämisen perusteella. Rajaturvallisuuden ylläpitämisen varmistamiseksi tapetille on noussut tarve saada rajajoukoihin sijoitetut reserviläiset nykyistä joustavammin palvelukseen myös tilanteissa, jossa rajaturvallisuus on vakavasti vaarantunut. Tavoitteena onkin parantaa Rajavartiolaitoksen kykyä vastata nopeasti muuttuviin rajaturvallisuustilanteisiin.

Hallitusohjelmaankin tämä tärkeä tavoite on kirjattu: Rajavartiolaitoksen riittävät resurssit, kalusto ja teknologia tullaan varmistamaan. Lisäksi lainsäädäntö sekä viranomaisien toimivaltuudet tullaan päivittämään rajaturvallisuuden tarpeisiin vastataksemme. Tarkoituksena on siis varmistaa viranomaisten riittävät toimivaltuudet ja resurssit kansallisen riskiarvion uhkien torjuntaan ja kriisien johtamiseen. Hallituksella on tarvittaessa täysi valmius käyttää kaikkia lainsäädännön toimivaltuuksia rajaturvallisuutta vakavasti vaarantavissa tilanteissa.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Puhemies! Tämä lakiehdotus on tärkeä askel Suomen kokonaisturvallisuuden parantamiseksi. Asevelvollisten nopeampi ja joustavampi käyttö rajaturvallisuuden kriittisissä tilanteissa vahvistaa Suomen kykyä reagoida ennakoimattomiin ja nopeisiin turvallisuushäiriöihin. On ehdottoman tärkeää, että Rajavartiolaitos ja muut viranomaiset saavat tarvitsemansa työkalut ja resurssit, jotta ne voivat tehokkaasti suojella maamme rajoja ja turvata kansalaistemme turvallisuuden.

Samalla meidän tulee muistaa, että turvallisuus ei ole pelkästään viranomaisten vastuulla, vaan se on koko yhteiskuntamme yhteinen tehtävä. Kansalaisten, yhteisöjen ja yritysten tulee olla valmiita toimimaan yhteistyössä viranomaisten kanssa turvallisuuden ylläpitämiseksi. Tämä tarkoittaa myös sitä, että meidän on jatkuvasti ja taukoamatta kehitettävä ja päivitettävä valmiussuunnitelmiamme vastaamaan muuttuvia uhkia ja haasteita. Turvallisuuden takaaminen vaatii kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa kaikki yhteiskunnan osat toimivat yhdessä ja hyvin koordinoidusti.

Turvallisuuden takaaminen vaatii jatkuvaa valppautta ja valmiutta reagoida nopeasti muuttuviin tilanteisiin. Tämä lakiehdotus on merkittävä osa tätä kokonaisuutta ja osoittaa sitoutumisemme kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen ja vahvistamiseen. Suomen on oltava valmis kohtaamaan nykyajan haasteet, ja tämä esitys viekin meitä askeleen lähemmäs tätä tavoitetta: varmistetaan, että Suomi pysyy turvallisena ja vakaana yhteiskuntana kaikille kansalaisille. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Koska asian käsittelylle tässä yhteydessä varattu aika lähestyy loppuaan, annan nyt vastauspuheenvuoron puolustusministeri Häkkäselä, ja muilta osin tämä keskustelu jatkuu myöhemmin tässä istunnossa. — Ministeri Häkänen, neljä minuuttia, olkaa hyvä.

14.41 Puolustusministeri Antti Häkänen: Arvoisa puhemies! Kiitän ensinnäkin laajasta tuesta tälle lakihankkeelle, koska tämän lain tarkoitushan on myös ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä ylipäättään rajalle. Eli haluamme lähettää tällä vahvan viestin myös naapurivaltiolle, että Suomen rajaturvallisuus varmistetaan kaikissa oloissa kaikin mahdollisin keinoin. Eli ei ole mahdollista sellainen tilanne, että Suomessa kontrolli rajan osalta pettäisi, vaan olemme valmiita käyttämään siihen myös reserviläisiä ja kaikkia resursseja, jolla tilanne pidetään hallinnassa. Eli ei kannata edes yrittää.

Ja se, että käytetään reserviläisiä sellaisessa tiukassa tilanteessa tällaisiin tukeviin tehtäviin, valvonta- ja hallintotoimenpiteisiin, nauttii varmasti myös laajaa kansan kannatusta, koska suomalaiset ovat tunnettuja siitä, että hyvän kouluttautumisen kautta reserviläiset ovat valmiita ja kyvykkäitä hoitamaan erilaisia turvallisuustehtäviä myös tässä kokonaisturvallisuuden, laajan turvallisuuden kentässä, ei vain suorissa, kovan maanpuolustuksen tehtävissä. Ja uskoisin näin, että tulevaisuudessa myös tämä kokonaisturvallisuuden tehtäväkenttä tulee kasvamaan reserviläisten osalta ja tätä koulutustoimintaa tullaan varmasti tarkastelemaan siihen suuntaan.

Täällä edustaja Kaunistola nosti esiin saman kysymyksen kuin aiemmin edustaja Kyllönen. Reservin koulutuksesta huolenpito varsinkin näihin muuttuviin tehtäviin, uusiin kokonaisturvallisuutta palveleviin tehtäviin on erittäin ajankohtainen kysymys, ja juuri tällä me vastataan siihen, että virkahenkilöstöä on vaikea saada ja se on erittäin kallista, mutta yhä enemmän reserviläisiä ja sitten vaikka muita siviilejä vapaaehtoisesti kouluttamalla laajoihin kokonaisturvallisuuden tehtäviin, huoltovarmuuden ylläpitämiseen ja

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

kyberturvallisuuden ylläpitämiseen, rajakriittinen infra ja muut, niin näissä uskon, että voidaan edetä tulevina vuosina merkittävästikin eteenpäin.

Vielä lyhyesti edustaja Kiurun kysymykseen tiedustelulainsäädännöstä: Tässäkin rajaturvallisuudessa tiedustelukyky on aivan avainasia, ja varsinkin näissä erilaisissa hybridi-vaikuttamisen kysymyksissä Suomen tiedustelukyvykkyydestä on pidettävä huolta, koska sillä saadaan ennakkovaroituskykyä ja sillä saadaan myös havaintoa siitä, mitä Venäjä tai mahdollisesti joku toinen valtio yrittää tehdä Suomen maalla, merellä ja ilmassa tai kyber- tai digitaalisessa infrassa, ja sitä kautta voidaan sitten helpommin estää nämä haavoittuvuudet suomalaisesta yhteiskunnasta ja tehdä vaikka lainsäädäntömuutoksia, joilla sitten voidaan varmistaa, että Suomea ei päästä tiukassa paikassa horjuttamaan useilla eri keinoilla.

Tiedustelulakien osalta on valmisteluryhmä asetteilla lähiaikoina. Sitten tehdään loppuvuoden ja talven ajan sitä valmistelutyötä, ja on tarkoitus tuoda sitten, kun lakiesitykset ovat kypsiä, tätä päivityslainsäädäntöä tänne eduskuntaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.45.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.36.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. Keskustelu jatkuu. — Edustaja Kauma, poissa, edustaja Harjanne, poissa, edustaja Hoskonen, poissa. — Edustaja Strand.

20.36 Joakim Strand r: Tack, ärade talman! Jag hann inte få taltur tidigare, så jag säger nu några ord — ihan muutama sana.

Här är alltså syftet att ändra värnpliktslagen så att repetitionsövningen också kan vara att upprätthålla gränssäkerheten om det är nödvändigt på grund av gränssäkerhetssituationen.

Eliikkä tähän on sillä lailla osa tiedustelukokonaisuutta, Nato-jäsenyyttä, koko sitä muuttuvaa maailmantilannetta.

Här fördes tidigare en ganska god diskussion allmänt om att också den här lagen förstås är en del i det ändrade säkerhetspolitiska läget som är kopplat såväl till underrättelsesidan som vårt Natomedlemskap och DCA, som nu kom ut från försvarsutskottet, och så vidare, men jag vill ändå påpeka att det handlar om exceptionella situationer.

Eliikkä kyse on hyvin poikkeuksellisista oloista, mutta hyvä, että tällöinen laki on nyt olemassa ja tulossa. — Ei muuta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

20.37 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies! Kun rajaturvallisuustilanne kiristyy ja hybrdivaikuttaminen kasvaa, vahvistuu, kysyn nyt lähinnä itseltäni, olisiko voiman käyttöväline, ase, tarpeellinen itsepuolustustarkoituksessa tässä tehtävässä. Rajalla tilanne saattaa eskaloitua nopeasti. Uhkat ja riskit saattavat kasvaa lähes sodan olosuhteisiin hetkessä. Koen reserviläisten turvallisuuden varmistamisen tärkeäksi asiaksi tässä tilanteessa.

Kansallinen turvallisuus on nyt meidän tärkein asia, ja meidän politiikkojen tärkein tehtävä on varmistaa Suomessa asuvien turvallinen arki. Kannatan hallituksen esitystä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Polvinen.

20.38 Mikko Polvinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän puolustusministeri Häkkästä tämän tärkeän lain tuomisesta eduskuntaan. Tulen Suomen itärajalta ja kuullessani itärajan asukkaiden huolia turvallisuuden heikentyminen Venäjän toimien seurauksena on huolista suurin. Kun Suomi sulki itärajan rajanylityspaikat Venäjän välineellistetyn maahantymittämisen alettua, oli pitkä rivi asiantuntijoita varoittamassa Suomen mainehaitasta, ihmisoikeusrikkomuksista ynnä muista seikoista, joiden perusteella rajat pitäisi pitää kaikissa tilanteissa sepposen selällään.

Arvoisa puhemies! Maailma on muuttunut. Suomen itäraja ja Venäjän toiminta ovat yhä enemmän toimintaa rauhan ja sodan välisen harmaan alueen vaikuttamisen alla. Mielestäni mainehaitta rajan sulkemisesta ei ylitä kansallista turvallisuutta ja varautumisemme tarvetta. Viimeisimpänä esimerkkinä naapurimme häiriköinnistä on tämän tiistaiamun lento Helsingistä Joensuuhun, joka GPS-häirinnän vuoksi ei pystynyt laskeutumaan.

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys osoittaa, että hallitus tuo ajallaan ja johdonmukaisesti meille eduskuntaan kaikki tarvittavat lait, joilla vastataan tämän hetken ja tulevaisuuden uhkakuviin. Tämä lakiesitys, kuten ministeri mainitsikin, on yksi osa suurempaa kokonaisuutta. Nyt esitetyn lain tavoitteena on parantaa Rajavartioston kykyä vastata nopeasti muuttuviin rajaturvallisuustilanteisiin, ja laki on suunniteltu hyväksyttäväksi nopeutetulla menettelyllä. Sen myötä voitaisiin määrätä asevelvollisia kertausharjoitukseen myös rajaturvallisuuden ylläpitämisen perusteella.

Olen tyytyväinen siitä, että suomalaiset reserviläiset ovat koulutettua, motivoitunutta ja osaavaa joukkoa. Maanpuolustushenkemme ja -kykymme ovat korkealla tasolla. Olemme Suomessa tehneet pitkäjänteistä työtä maanpuolustuksen turvaamiseksi. Totuus Euroopassa on, että tällaisia lakeja ei kaikissa valtioissa voitaisi edes hyödyntää reservin puuttumisen vuoksi tai koulutuksen puutteen vuoksi. Onneksi meillä on toisin.

Arvoisa rouva puhemies! Vaikka meidän kansanedustajien työt voivat venyä pitkälle heinäkuulle, olen täällä mielelläni, jotta saamme tämän välttämättömän lain voimaan ajoissa. Ja se, että tämä laki tuodaan eduskuntaan, luo kansalaisillemme mahdollisuuden kokea turvallisuudentunnetta tänä erikoisena aikana, ja he voivat luottaa siihen, että eduskunta kovin yhtenäisenä toimii silloin, kun kansalaistemme turvallisuus on uhattuna.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valtola.

20.41 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys on äärettömän tärkeä. Esityksessähän ehdotetaan muutettavaksi asevelvollisuuslakia. Ehdotetaan, että nopeutetulla menettelyllä voitaisiin määrätä asevelvollisia kertausharjoitukseen myös

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

rajaturvallisuuden ylläpitämisen perusteella. Tällä on tarkoitus parantaa Rajavartiolaitoksen kykyä vastata nopeasti muuttuviin turvallisuustilanteisiin. Tämä lakiesitys on yksi hyvä esimerkki vuosi sitten tehdystä Orpon hallituksen hallitusohjelmasta Vahva ja välittävä Suomi, joka pitää huolta Suomen turvallisuudesta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava lausunto.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 68/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Ministeri Satonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.46 Työministeri Arto Satonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättävän työntekijän oleskeluluvan myöntämisen edellytyksiin erillinen palkkaraja, jonka taso määritellään valtioneuvoston asetuksella. Palkkaraja on tarkoitus asettaa asetuksella 1 600 euroon kuukaudessa. Asetettava palkkaraja koskee ainoastaan työntekijän oleskelulupaa eikä kaikkia työnteon perusteella myönnettäviä oleskelulupia. Työntekijän oleskelulupa on yleislupa, jota tulee hakea suurimpaan osaan ammateista. Esityksellä ei ole vaikutuksia muilla perusteilla myönnettäviin oleskelulupiin, kuten kausityöntekijöihin tai perheen yhdistämisen tulorajoihin.

Esitys tukee myös hallituksen tavoitetta lisätä koko-aikatyön määrää Suomessa. 1 600 euron tuloraja on linjassa työehtosopimusten koko-aikaisesta työstä maksettavien vähimmäispalkkojen kanssa monilla aloilla, joilla tarvitaan työperusteista maahanmuuttoa. Nykyään työntekijän oleskeluluvan vaatimuksena on työehtosopimuksen mukainen palkka tai toimeentuloedellytyksen alaraja eli noin 1 400 euroa kuukaudessa. Jatkossakin palkan tulee olla työehtosopimuksen mukainen, mutta 1 600 euroa olisi kuitenkin alaraja, jota pienemmällä palkalla työntekijän oleskelulupaa ei voitaisi myöntää.

Arvoisa puhemies! Osana vastuullista työvoiman maahanmuuttoa tulee varmistaa, että Suomeen töihin tulevat saavat työstä palkkaa, jolla tulee Suomessa toimeen. Maahanmuuton tulee vahvistaa julkista taloutta ilman, että työvoiman saatavuus vaarantuu. Tavoitteena on lisätä koko-aikatyön määrää ja parantaa työntekijän asemaa niin, että maahan saapuvilla työntekijöillä on todellinen mahdollisuus elättää itsensä ansaitsemallaan palkalla.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

14.48 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevan hallituksen esityksen tavoitetilä on aivan oikea. Pidän kannatettavana sitä, että Suomeen töihin tuleva pystyy tosiasiallisesti elättämään itsensä tekemällään työllä. Tärkeää on sekin, että työsuhteen asianmukaiset ehdot myöskin palkkauksen osalta pystytään varmistamaan. Jokaiselle on maksettava työstään vähintään työehtosopimuksen mukaista palkkaa, ja myöskin hallituksen esityksen tavoite kokoaikaisen työn lisäämisestä on perusteltu, ja tähän suuntaan on hyvä kulkea.

Tässä hallituksen esityksessä kuitenkin näiden hyvien ja kannatettavien tavoitteiden jälkeen kysymyksiä herättää siihen sisältyvä asetuksenantovaltuutus. Mikäli jatkossa työntekijän oleskeluluvan tulorajan taso jätetään vain asetuksella määriteltäväksi, voi olla vaarana ennakoimattomuus, jos aina kukin hallitus ryhtyy omista lähtökohdistaan säättämään tätä asetusta eikä tämä määrittely tänne eduskuntaan sitten tulisi, kuten tällä hetkellä.

Kysyisinkin vastuuministeriltä: miten hallitus aikoo varmistaa sen, että asetuksella jatkossa annettava työntekijän oleskeluluvan tuloraja myös perustuu koviin tosiasioihin, arvioon työmarkkinoiden tilanteesta ja tarpeista, ja on kaikilta osin tarkoituksenmukainen eikä perustu esimerkiksi kunkin hallituksen poliittisiin päämääriin tai painotuksiin? Tähän asiaan on hyvä saada lisävaloa ja selkeyttä, kun tätä hallituksen tavoitteeltaan ihan oikeasuuntaista esitystä ryhdytään täällä eduskunnassa käsittelemään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

14.50 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! On sinänsä erittäin hyvä, että selkeytetään tätä oleskeluluvan saamiseen liittyvää tulorajaa, ja tässä tämä 1 600 euron esitys on sikäli mallittainen, että se nostaa vain hieman tätä nykyistä rajaa. Itse tällä muutoksella yritetään turvata myöskin se, että kun työntekijä saapuu maahan, niin hän saisi säälliset työehdot ja säällisen palkkatason. Se on tässä erittäin hyvä asia, että sitä tässä haetaan. Tässä ei ole käytetty ihan kaikkia keinoja, joilla voidaan valvoa tätä: tällainen henkilö, joka maahan tulee, ei oikein tiedä kaikkia oikeuksiaan, niin että tässä olisi voitu käyttää lisäkeinoina myöskin alipalkkauksen kriminalisointia ja järjestöjen kanneoikeutta, jolloin olisi voitu turvata näitten ihmisten tilannetta, jotka eivät oikein itse tiedä, vielä nykyistä paremmin.

Se, mikä tässä minua erityisesti mietityttää, on tämä asetuksenanto liittyen palkkarajan säättämiseen. Sinänsä sillä, että se seuraisi sitä tilannetta, voi olla hyvä peruste, mutta toisaalta sitä olisi voitu myöskin erilaisilla palkkaindekseillä ja muilla laittaa ja sillä lailla sitoa sen kehityksen ja sen noston tulevaisuuteen, koska sitäkin pitää tehdä.

Toinen asia, joka tässä pitää katsoa: Kun tässä esityksessä on myös työehtosopimukseen verrattu näitä minimipalkkoja eräillä aloilla, niin nekin varmasti työehtosopimuskierron aikana muuttuvat ja niitä tasoja pyritään nostamaan, ja tämän rajan pitäisi elää myös niitten yhteydessä. Toivoisinkin, että jos tämä asetuksenanto tässä menee tällä tavalla eteenpäin, niin sitten myöskin kolmikantaisesti ja työmarkkinajärjestöjen kanssa yhdessä katsotaan, mikä kulloinkin olisi se oikea raja.

Sitten täällä on aika mielenkiintoinen yksityiskohta, joka liittyy siihen, että työvoimatilanne ratkaisee tätä rajaa, joka sitten taas avaa tätä sillä tavalla, että voiko tästä tulkita niin, että silloin kun on työttömyyttä, niin rajaa nostetaan ylös, ja sitten kun on hyvä työllisyys muuten, niin rajaa voidaan laskea. Tämä on se, mikä tästä esityksestä ei oikein selviä. Sitten, arvoisa puhemies, tässä ei myöskään kerrota sitä, kuinka usein tätä rajaa tarkistetaan. Toivoisin, että nyt kun valiokuntakäsittelyssä tätä tehdään, niin myöskin tälle alueelle an-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

netaan joitain ohjeita ja muutenkin selkeytetään tätä asetuksenantoa, mikä tässä hallituksen esityksessä on. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitos. — Kysyn tässä kohdassa, nousiko edustaja Werning ylös pyytääkseen vastauspuheenvuoroa. [Paula Werning: Kyllä!] Mikäli kyllä, niin emme avaa nyt debattia. Puhujalista on siinä määrin lyhyt. — Edustaja Ronkainen, olkaa hyvä.

14.53 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan työperusteinen maahanmuutto on Suomen talouskasvun ja palvelujen turvaamisen kannalta erittäin tärkeää. Työperäisen maahanmuuton on vahvistettava julkista taloutta. Työperäinen maahanmuuttaja tulee Suomeen nimenomaan töihin. Meidän onkin kyettävä varmistamaan, että Suomeen saapuvat maahanmuuttajat ovat aidosti työllistyviä ja osaavia ammattilaisia, jotka voivat yhteiskuntaamme vahvistaa. Sen sijaan matalapalkka-aloille työllistyvät, saati sitten henkilöt, jotka eivät työllisty ollenkaan, ainoastaan rasittavat yhteiskuntaamme peruspilareita ja kantokykyä kokonaisuudessaan. Maahanmuuttaja, joka ei omalla palkallaan tule toimeen, ei suinkaan vahvista julkista talouttamme, vaan päinvastoin rasittaa sosiaalijärjestelmäämme yhä entisestään. Meidän on keskitettävä resurssimme ja energiamme sellaisten maahanmuuttajien houkuttelemiseen, jotka todella voivat ja haluavat työllistyä Suomessa ja joilla on tarvittavat taidot ja osaaminen suomalaisten työmarkkinoiden tarpeisiin. Hallitusohjelman mukaan työntekijän oleskeluluvan tulorajaa tullaankin nostamaan siten, että se on alakohtainen työehtosopimuksen minimi, kuitenkin vähintään 1 600 euroa kuukaudessa.

Meidän on oltava realistisia ja tarkkanäköisiä työperäisen maahanmuuton suhteen. Talouskasvun ja palveluiden turvaamiseksi tarvitsemme maahanmuuttajia, jotka tuovat mukanaan sellaista osaamista ja työvoimaa, jolle on kysyntää. Työperäinen maahanmuutto ei saa olla pelkkä kaunis sana hallitusohjelmassa, vaan sen on näyttävä konkreettisenä tuloksena työmarkkinoilla ja julkisen talouden vahvistumisena. Tällä tavoin varmistamme, että maahanmuuttopolitiikkamme tukee yhteiskuntaamme kestävästä kehityksestä ja hyvinvointia eikä luo uusia ongelmia ja rasitteita.

Esityksen tavoitteena on varmistaa, että työperusteinen maahanmuutto vahvistaa julkista taloutta ilman, että palkkarajan asettaminen rajoittaisi liikaa työvoiman saatavuutta. Palkkarajan asettamisella pyritään rajoittamaan maahanmuuttoa niille aloille, joilla palkka jää kuukausitasolla alle 1 600 euron. Esityksen päämääränä onkin varmistaa, että maahan saapuvilla työntekijöillä on todellinen mahdollisuus elättää itsensä ansaitsemallaan palkalla ja samalla saada koko-aikatyön määrää Suomessa lisättyä.

Kuten jo todettu, Suomi tarvitsee sellaisia maahanmuuttajia, joilla on aito halu ja kyky työllistyä suomalaisilla työmarkkinoilla. Sen sijaan maahanmuuttajat, joiden edellytykset Suomeen työllistymisessä ovat olemattomat tai jotka työllistyvät vain matalapalkka-aloille, ovat jälleen uusi ylimääräinen taakka yhteiskuntaamme harteille. Jos Suomeen tullaan, niin silloin tullaan tekemään töitä ja elättämään itsensä työstä saatavalla palkalla.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelma sisältää kirjauksen siitä, että oleskelulupien tulorajojen korottamista selvitetään nopealla aikataululla. Selvityksessä tarkastellaan työperäisten oleskelulupien tulorajojen vaikutuksia työvoiman saatavuuteen ja julkiseen talouteen. Tämä hanke toteutetaan lakihankkeista erillisenä selvitystyöhankkeena yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, sisäministeriön ja valtiovarainministeriön kesken. Selvityksen keskeiset löydökset ovatkin olleet hyödynnettävissä tämän hankkeen vaikutusarviossa.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Työperäinen maahanmuutto on osaratkaisu julkisen taloutemme tilan vakauttamiseen ja korjaamiseen. Meidän on kuitenkin kyettävä varmistamaan, ettei työperäinen maahanmuutto rasita julkista talouttamme yhä entisestään. Täten voimme rakentaa vahvemman ja kestävämmän Suomen kaikille kansalaisillemme. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hamari, olkaa hyvä.

14.58 Lotta Hamari sd: Arvoisa puhemies! Esityksellä tavoitellaan, että työperusteinen maahanmuutto vahvistaisi julkista taloutta ilman, että palkkarajan asettaminen rajoittaisi liikaa työvoiman saatavuutta. Vaikka tämä tavoite on sinänsä hyvä, hallituksen valitsema toteutustapa asetuksenantovaltuudesta pitää vielä käydä huolellisesti läpi valiokuntakäsittelyssä asiantuntijoita kuullen.

Olisi tärkeää tietää, miten hallitus varmistaa, että tulorajaksi määritelty taso perustuu varmasti ajantasaiseen tietoon ja tasapaino julkisen talouden vahvistamisen ja työvoiman saatavuuden välillä onnistutaan säilyttämään. Työvoiman saatavuus on jo nyt monella alalla kriittisen vaikeaa, mutta totta kai on tärkeää varmistaa, että palkalla tulee toimeen. Se, että palkka on riittävä, vähentää myös työperäisen hyväksikäytön riskejä. Olemme esittäneet muun muassa alipalkkauksen kriminalisointia ja järjestökanneoikeutta, joten nämä olisi myös hyvä ottaa huomioon työelämää koskevissa muutoksissa.

Arvoisa puhemies! Esitys koskisi myös jatkolupia kolmen kuukauden viiveellä voimaantulosta, vaikka henkilö olisi saapunut maahan jo nykyisen toimeentuloedellytyksen aikana. Tämä asetelma on epäoikeudenmukainen, sillä kolme kuukautta on usein liian lyhyt aika uusien, paremmin palkattujen töiden löytämiseen.

Tämä esitys aiheuttaa myös negatiivisia lapsivaikutuksia. Huolestuttavaa on se, että esityksellä voisi olla vaikutuksia sellaisiin lapsiin, joiden huoltaja ei enää saisi jatkolupaa joutuessaan 1 600 euron tulorajan asettamisesta. Palkkaraja on esityksen mukaan luvan saamisen ehdoton edellytys, eikä siitä voida poiketa. Silloinhan tämä tarkoittaisi, että lapsi joutuisi poistumaan maasta perheensä kanssa ja asettumaan uudelleen entiseen kotimaahansa. Tämä ei ole yhdenkään lapsen kannalta kohtuullista. Kysyisinkin ministeriltä: miten näitä lapsivaikutuksia otetaan huomioon esityksen edetessä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kyllönen, olkaa hyvä.

15.00 Merja Kyllönen vas: Arvoisa herra puhemies! Suomessa on saatava työstään elämiseen riittävä palkka, myös silloin, kun työntekijä työskentelee oleskeluluvalla. Me tuemme kaikkia tavoitteita työntekijöiden toimeentulon parantamiseksi, ja tämä esitys ei itse asiassa olisi tarpeen, jos Suomessa säädettäisiin kaikkien työntekijöiden vahvemmasta turvasta minimipalkkalailla, kriminalisoitaisiin alipalkkaus ja tehtäisiin matalapalkka-aloille tasa-arvokorotukset. Reilut työehdot kuuluvat kaikille. On kyettävä varmistamaan, ettei uusi palkkavaatimus johda Suomessa jo työskentelevien osalta kohtuuttomiin tilanteisiin. Ei kai ole kuitenkaan tarkoitus ajaa ihmisiä työttömiksi ja sellaiseen taloudelliseen tilanteeseen, jossa he eivät kykene selviämään.

Esitys voi, ikävä kyllä, myöskin estää kolmansien maiden työntekijöiden palkkaamisen niillä aloilla, joilla osa-aikatyö on tavallista. Monet niistä ammateista, joissa tulorajat vaikeuttaisivat työntekijöiden maahanpääsyä, voidaan määritellä työvoimapulasta tai kohtaanto-ongelmasta kärsiviksi ammateiksi. Vuonna 22 tavallisimmat ammattiryhmät, joissa

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

palkat oleskelulupahakemuksessa ovat jääneet alle 1 600 euroon kuukaudessa, ovat yhdistetyn maan- ja vihannesviljelyn tai puutarhanhoidon ynnä muun harjoittajat, lentoemännät, purserit, puutarhurit, kasvihuoneviljelijät, kasvihuonetyöntekijät. Myös esimerkiksi hitsaajat, putkiasentajat, toimisto- ja laitossiivoajat, metsätalouden avustavat työntekijät ja eläinten kasvattajat ovat jääneet tämän palkkarajan alle.

Työnantajilla on jatkossa käytännössä mahdollisuus palkata ulkomailta matalammin palkatuille aloille ainoastaan kokoaikaista työvoimaa. Tämä voi johtaa eriarvoiseen tilanteeseen, jossa myöskin Suomen kansalaisia, EU-kansalaisia ja kolmannen maan kansalaisia, joiden maassaoloperuste ei ole riippuvainen työstä vaan esimerkiksi opiskelijan oleskelulupa, palkataan esimerkiksi majoitus- ja ravitsemusalalla ja kaupan alalla osa-aikaisiin työsuhteisiin, jos on epävarmaa, kuinka paljon työtä työnantajalla on tarjota.

Aiempien vuosien toteumien perusteella palkkarajan asettaminen rajoittaisi työvoiman saatavuutta noin 120—250 henkilöllä vuodessa, mikäli tulorajaa nostettaisiin ansiotasoindeksiä vastaavasti. Mikäli palkkaraja ei nousisi ansiotasoindeksin mukaisesti, sen merkitys katoaisi vuoteen 29 mennessä.

Lakiin on lisätty lausuntojen perusteella kolmen kuukauden siirtymäsäännös jatkoluopien kohdalla. Kohtuuttomien tilanteiden estämiseksi ja Suomessa jo työntekijän oleskeluvalla olevien tilanteen turvaamiseksi voisi kuitenkin olla tarpeen, että uutta tulorajaa sovellettaisiin vain uusiin oleskelulupahakemuksiin tai että se tulisi jatkolupahakemusten osalta voimaan ehdotettua myöhemmin. Samalla tulisi kuitenkin varmistaa reilujen työehtojen toteutuminen myös heille.

Esityksellä ei näytä olevan kyllä merkittäviä vaikutuksia julkiseen talouteen, koska palkkarajan arvioidaan rajoittavan varsin pienen ihmismäärän maahantuloa ja kyseisten henkilöiden keskimääräinen vuosivaikutus julkiseen talouteen elinkaaren yli arvioidaan varsin vähäiseksi. Palkkarajaa sovelletaan vain työntekijän oleskelulupaan. Sillä ei ole vaikutusta kausityöntekijöihin, kun puhutaan laista kolmansien maiden kansalaisten maahan-tulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten, eikä erityisasiantuntijoihin — ulkomaalaislain 73 § — tai muihin työnteon perusteella myönnettäviin oleskelulupiin.

Toivottavaa on, että muutos johtaisi aidosti palkkojen nousuun. Jos näin ei käy, voi esitys lisätä edelleen paperittomuutta ja epävarmuutta Suomessa jo olevien kohdalla. Luonnoksesta lausunnon antaneiden mukaan olisi tärkeää arvioida, että poikkeaminen palkkarajasta esim. yhdenvertaisuuden tai lapsen edun toteutumiseksi olisi mahdollista. Nyt näin ei käytännössä ole, vaikka ulkomaalaislain 6 §:ssä vaaditaankin ottamaan asioissa huomioon lapsen etu. On riski, että muutoksesta seuraa lainsäädännön kiertämistä esimerkiksi naamioimalla työsuhde yritystoiminnaksi, ja yritykset voivat myös osittain siirtyä ostamaan työtä alihankintana muilta yrityksiltä, jotka voivat lähettää työvoimaa toisesta EU-jäsenvaltiosta.

Toivottavasti ministeri Satonen suhtautuu avoimesti siihen ajatukseen, että tässä eduskunnassa voitaisiin vielä katsoa näitä kokonaisuuksia tarkalla haavilla. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

15.05 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä lakiesitys on erittäin tärkeä ja erittäin ajankohtainen. Uskon kyllä vahvasti, että hyvin tuntemani ministeri Arto Sa-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

tonen ottaa tämän vakavasti ja hän paneutuu näihin edustaja Kyllösenkin esille nostamiin ongelmiin huolellisesti.

Sehän on tosiasia, että tänäkin päivänä meillä hoitoalalla on valtava työvoimapula. Ihan kotikunnassani Ilomantsissa, vaikka se aika pitkän matkan päässä tästäkin paikasta on... Tänä aamuna taas tuli havaittua se, kun GPS-häirinnän takia lentokone ei lentänyt — kävi Joensuun päällä kyllä näytöslennon tekemässä, mutta tuli sitten takaisin. Matka junalla kestää tänne turkasen pitkään. Mutta siitäkin huolimatta, arvoisa puhemies, siellä on Aasian alueelta tulleita nuoria ihmisiä töissä. Kuulemani mukaan he ovat ahkeria, osaavia ihmisiä, ja ennen kaikkea he tekevät työnsä innolla ja antaumuksella. Tietenkään heti alusta asti ei huippuammattilaista tule, mutta nuoret ihmiset oppivat akkiä asian. He ovat sekä vanhustenhuoltopuolella että siis terveydenhuoltopuolella ihan vaativissa tehtävissä. En ole kuullut heistä mitään negatiivista sanaa. Kyllähän meidän tulevaisuus osittain on siinä, että meidän pitää työvoimaa saada, niin että selvitään näistä asioista.

Arvoisa puhemies! Teen vielä semmoisen ajatusesityksen, että ministeri voisi harkita sitä — kun te olette nostonut hallituksessa sitä, niin kuin hallitusohjelmassakin puhutaan, että pitää saada byrokratiaa purettua ja prosesseja nopeutettua — että tässä voisi olla pelin paikka. Nimittäin kyllä meidän on näitä hallintohimmeleitä ja muita ruvettava purkamaan. Meillä on siellä 100 000:n ihmisen työvoimareservi. Pistetään täällä hommat kuntoon, ja sieltä saadaan työvoimaa terveydenhuoltoon ja moneen muuhun paikkaan. Jos me ei tätä tehdä... Mehän olemme rakentaneet hallintohimmelin, jonka kustannustaso on valtavan korkea. Se korkea taso ei lähde alas muuten kuin purkamalla sitä. Uskon, että ministeri Satonen osaavana miehenä tämän [Puhemies koputtaa] panee alulle. Toivon siinä parhainta menestystä hänen työssään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kauma, olkaa hyvä.

15.07 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Suomi todellakin tarvitsee työperäistä maahanmuuttoa monille aloille, kuten tässä muun muassa edustaja Hoskonen totesi: maatalouteen, rakennusteollisuuteen, sote-alalle, it-palveluihin ja niin edelleen. Mutta yhtä lailla on todella tärkeää, että maahantulija, tänne työhön tullut ihminen, pystyy tosiasiallisesti elättämään itsensä, ja sitä tämä lakiesitys juurikin koskee. Tämän vuoden alussahan tuo kuukausiansiovaatimus oli 1 399 euroa kuukaudessa, ja nyt se palkkaraja nostetaan sinne 1 600 euroon, aivan kuten ministeri totesi, ja se on linjassa työehtosopimusten kanssa.

Samalla voi kuitenkin todeta, että Suomessa on vähemmän työperäistä maahanmuuttoa kuin esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa ja monissa muissa EU-maissa, ja on tärkeää seurata, millaisia keinoja esimerkiksi muissa Pohjoismaissa käytetään ja millaisia tuloksia niistä saadaan. Esimerkiksi Tanskassa maahanmuuttajien palkkarajat ovat merkittävä työvoiman maahanmuuton sääntelykeino ja euromääräinen taso vaihtelee ammattiryhmittäin. Ruotsissa työperäisen maahanmuuton palkkaraja ollaan sitomassa mediaanipalkkaan. Molemmissa malleissa työvoimapula-aloilla on keskeinen rooli, kun erityisesti niille pyritään saamaan puuttuvaa työvoimaa, kuten meilläkin. Norjassa taas luotetaan ulkomaisen työvoiman kiintiöihin.

Arvoisa puhemies! Erittäin tärkeää on myöskin kiinnittää huomiota siihen, että kun tänne tullaan töihin, niin myöskin se työperusteinen oleskelulupa tulee riittävän nopeassa ajassa eli se käsittelyaika on riittävän lyhyt, ja kysyisinkin nyt ministeri Satoselta: miten

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

me olemme edenneet tässä asiassa, olemmeko pystyneet lyhentämään näitä käsittelyaikoja?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

15.09 Aki Lindén sd: Arvoisa herra puhemies! Tämä esitys on tässä keskustelussa saanut osakseen ehkä selvästikin myönteistä sävyä. On esitetty kuitenkin kriittisiä arvioita tietyistä asioista, jotka on syytä huomioda — tässä viitataan esimerkiksi edustajakollegoiden Peltonen, Lyly, Hamari ja Kyllönen käyttämiin puheenvuoroihin.

Itse pyysin puheenvuoron tähän sen takia, että puhun ehkä tähän läheisesti liittyvästä asiasta, en ihan suoraan nyt tästä tulorajasta. Sekin, mitä edustaja Kauma äsken totesi, on tietysti aivan totta, että tämä tuloraja on yksi keino säädellä tätä työperäistä maahanmuuttoa. Jos halutaan mahdollisimman korkea tuloraja, niin sillä saadaan vähemmän työvoimaa, ja sitten taas tietysti mahdollisimman alhaisella tulorajalla vaikutukset ovat päinvastaiset.

Itse kiinnittäisin huomiota siihen, ja varmaan kaikki olemme sen huomanneet, että meilähän ovat oikeasti viimeisen 10—20 vuoden aikana syntyneet matalapalkkaiset työmarkkina-alat, joilla maahanmuuttajien osuus on erittäin suuri. Nyt puhumme tässä palkasta, mutta jos kytkemme tähän yhteyteen yritystoiminnan, niin voisi sanoa vaikkapa näin, että kun pesetät autosi tai vaihdatat renkaat ja sen jälkeen käyt parturissa ja sen jälkeen kebabilla ja sen jälkeen menet katsomaan läheistäsi hoivakotiin, niin tapaat pääasiassa maahanmuuttajataustaista väkeä Suomessa. Tämä on arvokas asia tietysti siinä mielessä, että tämä kertoo siitä, että nämä työalat ovat olleet sellaisia, joita kohtaan niin sanottu kantasuomalainen väestö ei ole tällä hetkellä tuntenut riittävästi kiinnostusta. Muistan myös sen ajan, että suurissa sairaalaorganisaatioissa erilaisissa tuki- ja huoltopalvelutehtävissä maahanmuuttajaväestön, eli usein se tilastoitiin siellä ”äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia puhuvan väestön”, osuus oli merkittävän suuri.

Mutta nyt tullaan näihin työmarkkinavaikutuksiin. En perää niitä nyt tässä lainkohdassa, mutta minusta olisi syytä analysoida kuitenkin sitä, mikä vaikutus tällä, että tietyt sektorit tulevat hyvin voimakkaasti riippuvaisiksi työperäisestä maahanmuutosta, on palkkatasoon yleensä, kuinka paljon on työnantajataholla pyrkimystäkin siihen, että tullaan melko epävarman langan varassa Suomeen, jolloin ei olla sitten tietysti niin voimakkaasti vaatimassa korkeampaa ansiota eikä olla niin järjestäytyneitä.

Eli tällä on kaiken kaikkiaan erittäin suuria vaikutuksia meidän työmarkkinatilanteeseen tällä hetkellä. Pelkästään myönteisiä piirteitä en itse tässä asiassa näe.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen, olkaa hyvä.

15.12 Rami Lehtinen ps: Arvoisa puhemies! Työperäistä maahanmuuttoa esitetään usein ratkaisuksi julkisen talouden tasapainottamiseen, esimerkiksi joissakin kasvupaketeissa ehdotetaan, että työperäistä maahanmuuttoa lisättäisiin merkittävästi. Jotta työperäinen maahanmuutto oikeasti vahvistaisi talouttamme, niin meidän on varmistettava se lainsäädännöllä. Siksi on hyvä, että hallitus esittääkin, että työntekijän oleskeluluvan palkkaraja on jatkossa 1 600 euroa kuukaudessa. Muutoksella pyritään ennen kaikkea siihen, että maahanmuuttaja pystyy elättämään itsensä tekemällään työllä, jolloin vaikutus julkiseen talouteen olisi aidosti positiivinen.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Vaadittavan ansion alaraja on kuitenkin edelleen tämänkin muutoksen jälkeen hyvin maltillinen, eikä se tule mielestäni rajoittamaan työvoiman saatavuutta. Muissa Pohjoismaissa kyseiset rajat ovat monesti vielä huomattavasti korkeammalla, ja samaan suuntaan myöskin Suomen tulisi pyrkiä omissa ratkaisuisaan. Jatkossa palkkarajaa voitaisiin muuttaa valtioneuvoston asetuksella, mikä luo myöskin joustoa ja on hyvä asia. Itse näen myöskin niin, että tällä on vaikutus siihen, että matalapalkka-alojen kiinnostavuus tässä yhteiskunnassa lisääntyy ja myöskin halu tehdä matalapalkka-alojen työtä lisääntyy, ja siksi haluan kiittää ministeriä tästä hyvästä esityksestä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Asian käsittelylle tässä yhteydessä varattu aika lähestyy nyt loppuaan. Annan puheenvuoron ministeri Satoselle, neljä minuuttia, olkaa hyvä.

15.13 Työministeri Arto Satonen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitokset tämän ehdotuksen saamasta varsin laajasta hyväksynnästä. Jos oikein ymmärsin, niin nämä mahdolliset kriittiset tai vielä tarkastelua vaativat kohdat liittyivät aika lailla yksityiskohtiin, eli tästä isosta linjasta oltiin pitkälti samaa mieltä.

Mitä tähän asetukseen tulee, että tämä jatkossa asetuksella muutetaan, niin tässä on kuitenkin mielestäni selkeät reunaehdot, mihin se asetus perustuu. Se on tietenkin selvää, kuten edustaja Lyly muun muassa mainitsi, että totta kai, kun palkkojen yleinen taso nousee, tämänkin tason pitää nousta. Täällä on aika tasapainoinen kriteeristö, kun täällä puhutaan siitä, että tämän pitää vahvistaa julkista taloutta, ja samaan aikaan siitä, että työvoiman saatavuus ei vaarannu, ja kyllä minä kolmantena nostaisin tähän vielä sen, mikä on tämän koko homman idea, eli se, että sillä palkalla pitää tulla oikeasti toimeen Suomessa, ilman että pitää turvautua toistuvasti yhteiskunnan tukiin. Eli nämä kolme kriteeriä kun pysyvät, niin minä uskon, että tämä taso on ihan järkevä.

Täällä viitattiin — ainakin Kauman ja Lehtisenkin puheenvuoroissa — näihin, mitä muualla Pohjoismaissa on tehty, ja se on totta, että esimerkiksi Ruotsissa tämä taso on huomattavasti korkeampi, muistaakseni noin 2 300 euroa, ja jos se sille tasolle olisi laitettu, niin sillä olisi ollut sitten huomattavia vaikutuksia työvoiman saatavuuteen. Eli tämä on nyt realistinen taso.

Sitten tässä jonkun verran tuli viittauksia siihen, että siirtymävaiheessa voi tulla tiettyjä haasteita. Nämä vaikutukset on arvioitu tuolla esityksessä, ja niitä varmaan sitten valiokunnassa vielä arvioidaan, mutta kaikkineen ne kuitenkin varsin pientä joukkoa koskevat, ja totta kai sen tavoitteen pitää selkeästi olla, että se palkkataso on sellainen, että sillä toimeen tullaan.

Sitten tässä oli joitain muita viittauksia vielä, ainakin parissa puheenvuorossa taisi olla tämä alipalkkauksen kriminalisoiminen. Siihen hallitus ei ole lähdessä, mutta sen sijaan meillä on kyllä hallitusohjelman kirjaus kiskonnasta ja törkeästä kiskonnasta, joka on sitten oikeusministeriön alaa. Eli pidämme kyllä ja näemme hyvin tärkeänä sen, että myös tähän työperäiseen maahanmuuttoon liittyvä työehtojen valvonta hoidetaan. Siihen liittyi myös edustaja — vai pitäisikö sanoa: meppi — Kyllösen [Ben Zyskowiec: Tulevan!] huomio siitä, että näitä työsuhteita yritetään naamioida yrittäjämäiseksi toiminnaksi. Tätä on ollut, ja tämä on erityisesti tarkkailun alla tällä hetkellä. Itse asiassa Suomihan on ollut ihan edelläkävijä tässä asiassa, koska meidän viranomaiset, työsuojelutarkastajat, ovat tehneet

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

yhteistyötä Viron työsuojelutarkastajien kanssa ja sitten me ollaan lisäksi hyödynnetty tätä eurooppalaista ELA-järjestelmää tässä.

Näen kyllä niin, että kun tämä työperäinen maahanmuutto, kuten täällä useissa puheenvuoroissa on mainittu, on tällä väestön ikärakenteella meille välttämätön asia, niin sen hyväksyttävyyden kannalta on äärimmäisen tärkeää se, että meillä myös tämä valvonta pitää ja lähtökohdan tietenkin tulee olla se — ja pitää myös käytännössä onnistua siinä —, että Suomessa tehdään töitä suomalaisin työehdoin. Siinä lähtökohtana on tietenkin työehtosopimusjärjestelmä, ja sitten sitä täydentää tämä 1 600 euron minimivaatimus. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.17.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.42.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Hänninen.

20.42 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies! Ulkomaalaislain muuttamisesta: Palkkaraja 1 600 euroa kuukaudessa on vähimmäispalkka, jolla voi maassamme tulla toimeen, henkilö pystyy elättämään itsensä. On hyvä, että tuloajaa nyt selkeytetään. Tarvitsemme työperäistä maahanmuuttoa, heitä, joilla on halu ja kyky tehdä töitä.

Täällä alkuillasta puhuttiin paperittomista henkilöistä. Hänellä tai heillä on paperi, jossa kerrotaan, että lupaa maassa olemiseen ei ole. Eli hän tai he ovat luvatta maassa. Voisimme alkaa käyttämään oikeaa nimitystä heistä.

Kannatan tätä hallituksen esitystä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lahdenperä, poissa. — Edustaja Polvinen.

20.43 Mikko Polvinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän työministeri Satosta ja hallitusta nyt käsiteltävän ulkomaalaislain muutoksen esittelystä. Työperäistä maahanmuuttoa ehdotetaan Suomen julkisen talouden ongelmiin, oli tilanne mikä tahansa, ratkaisuksi. Puhutaan siitä, miten tarvittaisiin 40 000 maahanmuuttajaa vuodessa, jotta julkista taloutta saadaan kuntoon ja huoltosuhdetta kurottua. Työperäisen maahanmuuton julkista taloutta ja huoltosuhdetta parantavaan vaikutukseen sisältyy kuitenkin oletus siitä, että nämä maahan tulijat työllistyvät yhtä hyvin kuin kantaväestö. Me tiedämme, ettei se ole realistista. Suomi ei tällä hetkellä houkuttele yksin julkista taloutta vahvistavaa maahanmuuttoa. Sen sijaan edellisen hallituksen jälkeen Suomi houkuttelee maahanmuuttoa, joka on julkiselle taloudelle myös haitallista. Halpatyövoiman maahanmuutto lisää myös segregaatiota, kuten Ruotsissa on nähty.

Tämä hallituksen esitys on todellinen linjamuutos entiseen. Siinä näkyy monen suomalaisen tahto siitä, että työperäisen maahanmuuton lopulliseksi maksajaksi ei joudu suoma-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

lainen työssäkäyvä tai yrittäjä, saati sitten eläkeläinen ja veronmaksaja. Esityksessä käytetään selvyiden vuoksi termiä ”palkkaraja”, koska raja pitää ylittää nimenomaan palkkatuloilla eikä sen täyttymiseen huomioida muita tuloja. Tällä hetkellä toimeentuloedellytysten tasosta ei oleskeluluvissa säädetä lailla tai asetuksilla. Nyt hallitusohjelmassa linjataan lakia niin, että sitä muutettaisiin 1 600 euroon kuukaudessa. Mutta tärkeää on, että asiaa kyetään tarkastelemaan uudelleen tämän hallituksen ajanakin, jos tarve niin vaatii.

Vertailun vuoksi: Ruotsissa toimeentulon tasosta päätetään valtioneuvoston asetuksella, ja tällä hetkellä sen taso on 80 prosenttia mediaanipalkasta eli noin 2 970 euroa, Virossa maahanmuuttavan työntekijän pitää tienata vähintään 1 685 euroa kuukaudessa, ja Tanskassa puolestaan oleskeluluvan työntekoa varten saa, kun ylittää tietyn vuosittain määriteltävän rajan. Vuonna 2023 se oli noin 62 350 euroa vuodessa. Hallituksen esittämä 1 600:n kuukausittainen raja ei ole näidenkään valossa kohtuuton, vaan se on varsin perusteltava, kannatettava ja maltillinen esitys.

Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä työperäisen maahanmuuttajan oleskelulupa vaaditaan jatkossa muutoinkin enemmän. Työ- ja elinkeinotoimisto tekee lain astuttua voimaan maahanmuuttajille viisi toimea, joista yksi on tämä jo mainitsemani 1 600 euron tulorajan täyttymisen varmistaminen ja toisena esimerkkinä selvitys siitä, ettei oleskeluluvan perusteella olevalla työalalla ole muutoin jo entisestään saatavilla työvoimaa. Kaikki nämä toimet edistävät sitä, että kansalaisemme voi luottaa Suomen hoitavan politiikkaa reilusti myös omia kansalaisiamme kohtaan. Oleskelulupa Suomeen tai jopa Suomen kansalaisuus ei tule lahjana, vaan sen eteen tulee tehdä töitä.

Tämä lakiesitys on tervetullut uudistus suomalaiseen työelämään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strand.

20.47 Joakim Strand r: Tack, ärade talman! Vi diskuterar alltså den så kallade 1 600 euros gränsen. Den här uppställda gränsen gäller endast för uppehållstillstånd för arbetstagare, och precis som nu kan lönegränsen också uppfyllas med ett eller flera deltidsjobb. Finland behöver definitivt arbetskraftsinvandring. Vi har många stora investeringar på kommande. Vi har en åldrande befolkning.

Jotta suomalaisilla olisi myös jatkossa maailman parhaat julkiset palvelut, me ehdottomasti tarvitaan investointeja, me tarvitaan työvoimaa, me tarvitaan työperäistä maahanmuuttoa. Meillä on pelkästään näitä puhtaan siirtymän investointeja putkessa jopa yli 200 miljardin euron edestä. Jos niistä edes pieni osa toteutuu akkuarvoketjuun liittyen, vetytalouteen ja moneen muuhun, niin tarvitaan työvoimaa. Tuossa pari viikkoa sitten esimerkiksi Hitachi Energy ilmoitti investoivansa lähes parisataa miljoonaa lisää Vaasan energiaklusterin seudulle. Eli ihmisiä tarvitaan tänne töihin, ja pidetään huoli siitä, että täällä myös viihdytään ja halutaan rakentaa omaa elämää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valtola.

20.48 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Suomi, kuten muutkin länsimaat, on viheliäisen ongelman edessä. Syntyvyys on laskenut merkittävästi, ja tämä haastaa taloudellisen kantokyvyn työikäisen väestön vähenemisen myötä. Yksi kansakuntamme menes-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

tyksen tärkeimpiä tekijöitä tulee olemaan työperäinen maahanmuutto ja erityisesti se, että saisimme hyvin koulutettuja ja osaavia työntekijöitä tänne Suomeen.

Nyt käsillä oleva ulkomaalaislain muutos on hyvä esitys siitä, että työntekijän oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä tulisi olla 1 600 euron kuukausittainen tuloraja, jolla varmistetaan se, että myöskin matalamman tulotason työhön tulevilla olisi mahdollisuus selviytyä yhteiskunnassamme ilman isompia ongelmia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle etäyhteyksien käytön edistämistä oikeudenkäynneissä yleisissä tuomioistuimissa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 63/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Ministeri Meri, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.18 Oikeusministeri Leena Meri (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi muun muassa oikeudenkäymiskaarta ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia. Muutosten tarkoituksena on hallitusohjelman mukaisesti lisätä etäyhteyksien käyttömahdollisuuksia yleisissä tuomioistuimissa ja sujuvoittaa sekä nopeuttaa oikeudenkäyntejä.

Etäyhteyksien käyttämistä oikeudenkäynneissä on vähitellen laajennettu lainsäädännös-
sä noin 20 vuoden aikajaksolla. Etäyhteyksien käyttämisestä on saatu hyviä kokemuksia. Ne vähentävät asianosaisille ja kuultaville oikeudenkäynnistä aiheutuvia kustannuksia ja ajanhukkaa sekä mahdollistavat tuomioistuimelle oikeudenkäynnin joustavan läpiviemi-
sen. Sääntely on nykyisin varsin joustavaa, mikä mahdollistaa sen, että tuomioistuimet pystyvät suoriutumaan tehtävistään, ja myös koronapandemian aikana näin tapahtui. Hal-
lituksen esityksen taustalla on tarve yhtenäistää vaiheittain kehitettyä sääntelyä ja lisätä en-
tisestään etäyhteyksien käyttömahdollisuuksia.

Käyn seuraavaksi läpi muutamia keskeisiä ehdotuksia.

Monijäsenisen kokoonpanon jäsenen etäosallistuminen. Esityksessä ehdotetaan, että la-
kiin otetaan erityissäännökset tuomarin etäosallistumisesta oikeudenkäyntiin. Selkeänä
lähtökohtana edelleen säilyisi, että oikeudenkäyntimenettely perustuu pääsääntöisesti oi-
keussalissa toimitettaviin istuntoihin, joihin tuomarit osallistuvat henkilökohtaisesti. Tästä
lähtökohdasta kuitenkin täytyy voida poiketa tarpeen niin vaatiessa. Etäosallistuminen oli-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

si mahdollista, kun kokoonpanossa on monta jäsentä, muulle kuin kokoonpanon puheenjohtajalle, elikkä tämä pykälä koskee sitä kohtaa. Istuntosalissa olisi tällöin paikalla ainakin puheenjohtaja ja mahdollisesti myös asianosaisia ja yleisöä. Ehdotettu säännös soveltuisi kaikkiin asteisiin ja kaikkiin monijäsenisiin kokoonpanoihin. Se koskisi kaikkia tuomioistuimen jäseniä, ja sen edellytyksenä olisi, että siihen olisi aihetta ja että puheenjohtaja harkitsee sen soveliaaksi.

Pykälät niin sanotusta etäoikeudenkäynnistä, jossa myös puheenjohtaja olisi etänä, ovat ehdotuksessa mukana. Se tarkoittaisi, että puheenjohtaja, muu mahdollinen ratkaisukokoonpano ja asianosaiset osallistuisivat oikeudenkäyntiin kaikki etäyhteydellä. Tällöin suulliselle käsittelylle ei olisi lainkaan määrätty varsinaista istuntopaikkaa. Etäoikeudenkäynti olisi mahdollinen riita- ja rikosasioiden valmistelussa, jos se olisi soveliaista. Riita- ja rikosasian pääkäsittelyssä ja muussa asiassa se olisi mahdollinen, jos siihen on perusteltu syy ja se on soveliaista. Etäoikeudenkäynti olisi ainakin ensi vaiheessa tarkoitettu poikkeukselliseksi lukuun ottamatta erikseen mainittuja tilanteita. Etäoikeudenkäyntiä saatetaan kuitenkin hyödyntää tulevaisuudessa enenevässä määrin.

Miten sitten taataan oikeudenkäynnin julkisuus etäoikeudenkäynnissä? Lakiin otettaisiin erillinen säännös oikeudenkäynnin julkisuuden takaamisesta etäoikeudenkäynnissä, kun tällöin ei ole istuntosalia, johon yleisö voitaisiin ottaa. Keinot taata julkisuus jäisivät tuomioistuimen harkintaan. Yksinkertainen tapa voisi olla järjestää mahdollisuus seurata oikeudenkäyntiä valvotusti tuomioistuimen tai muun viranomaisen tiloista etäyhteyden välityksellä. Julkisuuden toteutuminen olisi otettava huomioon etäyhteyssääntelyä tuomioistuimissa sovellettaessa.

Viranomaisen velvollisuutena olisi varmistua siitä, ettei etäoikeudenkäyntiä tallenneta. Valvonta voitaisiin toteuttaa ottamalla turvatarkastuksessa pois tallentamiseen soveltuvat välineet, mistä myös tässä yhteydessä säädetään erikseen.

Ehdotuksessa on myös asianosaisen niin sanottu pakollinen etäosallistuminen. Esityksessä esitetään, että tuomioistuin voisi erityisestä syystä määrätä asianosaisen osallistumaan etäyhteydellä myös vastoin tämän tahtoa. Pääsääntönä säilyisi, että asianosainen voi osallistua istuntosalissa oikeudenkäyntiin. Tästä poikkeavan määräyksen antaminen tarkoittaisi sitä, että asianosaisen läsnäolo-oikeus toteutettaisiin etäyhteyden välityksellä. Määräys tällaisesta voitaisiin antaa kaikenlaisissa asioissa, mutta käytännössä niitä varmaan annettaisiin lähinnä rikosasioissa. Erityinen syy, jonka vuoksi määräys voitaisiin antaa, olisi esimerkiksi oikeudenkäynnin turvallisuuden takaaminen tai sen vaarantuminen. Esimerkiksi vaaralliset vangit voitaisiin velvoittaa osallistumaan oikeudenkäyntiin etänä vankilasta käsin.

Suullisesta todistelusta ja sen vastaanottamisesta etäyhteyksillä ehdotetaan seuraavaa: Oikeudenkäymiskaaren sisältämät lisäedellytykset suullisen todistelun vastaanottamisesta videon välityksellä kumottaisiin. Videoyhteyden käyttäminen jäisi pelkän yleisen soveliaisuusharkinnan varaan.

Samalla hallitus ehdottaa, että oikeudenkäynnistä pois jäänyttä todistajaa voitaisiin kuulla puhelimen välityksellä muita tilanteita kevyemmin edellytyksin. Tarkoitus olisi välttää pääkäsittelyn peruuntuminen tai lykkäntyminen todistajan pois jäämisen johdosta. Pääkäsittelyiden peruuntuminen viivästyttää oikeudenkäyntejä, vaikeuttaa tuomioistuinten resurssien tehokasta käyttämistä ja aiheuttaa monenlaista harmia.

Lisäksi pakkokeinojen ja poissaolojen seuraamusten käyttöä ja niiden mahdollisuutta laajennetaan. Esityksessä ehdotetaan, että etäyhteyden välityksellä toimitettavassa valmis-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

teluistunnossa olisivat käytössä samat pakkokeinot ja poissaoloseuraamukset kuin muissakin etäyhteydellä toimitettavissa istunnoissa. Merkitystä ei olisi sillä, osallistuuko asianosainen istuntosalissa läsnä ollen vai ei. Vielä lakia muutettaisiin siten, että pakkokeinojen ja poissaoloseuraamusten käyttö laajennettaisiin tilanteisiin, joissa etäyhteyttä käytetään muualta kuin tuomioistuimesta tai muusta viranomaisesta käsin. Tämä koskisi sekä asianosaisia, kun he osallistuvat oikeudenkäyntiin etäyhteydellä, että todistajia ja asiantuntijoita, kun suullista todistelua otetaan vastaan etäyhteyden välityksellä muualta kuin tuomioistuimesta tai muusta viranomaisesta.

Lakimuutokset ehdotetaan tulemaan voimaan muutamia kuukausia sen jälkeen, kun lait on hyväksytty ja vahvistettu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä.

15.24 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille esittelystä.

Korona-aika opetti meitä siirtymään digitalisaation tuomiin mahdollisuuksiin nopeasti ja joustavasti. Se tapahtui vähän pakon edessä, muun muassa koulumaailmassa. Esittelitte näitä asioita: tuomarin osallistuminen etäyhteydellä, suullinen käsittely kokonaan etäyhteydellä — tämä on jatkossa mahdollista. Ja kerroitte, että nämä keinot nopeuttavat ja sujuvoittavat oikeudenkäyttöä, on myös mahdollista saada kustannussäästöjä. Tosin hallituksen esityksessä todetaan, että tietysti näiden yhteyksien rakentaminen ja käyttäminen sitoo henkilökunnan osaamista ja työaikaa, mutta ilmeisesti säästöjen puolelle tässä mennään, varsinkin kun asiat saadaan jouhevasti sujumaan.

Hallituksen esityksessä todetaan myös, että tavoitteena on parantaa oikeuden saatavuutta ja vähentää oikeudenkäyntien viivästymisiä — erittäin hyvä tavoite. Nyt kysyn vielä ministeriltä: miten tällä vaalikaudella näette kokonaisuutena suuremmassa kuvassa, kun otetaan ihan poliisin, syyttäjien, tuomioistuinten ja koko tämän ketjun toiminta, nopeutuuko kansalaisten mahdollisuus saada oikeutta asioissa, jotka ovat heille tärkeitä ja jotka vaativat tätä käsittelyä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

15.26 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Kiitän ministeriä äskeisestä esittelystä ja siitä, että toitte tämän hallituksen esityksen tänne eduskuntaan.

Minusta tämä on perusteltu, maailma muuttuu, ja kuten tuossa edellä edustaja Kiuruakin totesi, voisin ehkä nostaa sen merkittävimmän asian tässä, että on tosi harmittavaa se, että meillä paljon näitä pääkäsittelyjä ja muita peruuntuu, kun ei saada paikalle henkilöitä läsnä oleviksi, ja jo pelkästään se kyllä parantaa tilannetta sen osalta, että nämä oikeudenkäynnit eivät viivästy.

Tässä hallituksen esityksessä on mukana myös kansainvälistä vertailua, ja minusta oli erittäin mielenkiintoista huomata, että 27:stä Euroopan unionin maasta 16:ssa asianosaisten kuuleminen etäviestintätekniikan avulla on yleisesti mahdollista riita- ja rikosasioissa, niiden oikeudenkäynneissä, ja tämäkin kertoo, että tämä on nykypäivää.

Sittenhän meillä on olemassa myös ja on ollut historiassa myös, muistankin, joitakin, voi sanoa, oikeudenkäyntejä, joissa todistajat olivat kaukana ulkomailla ja oli isoja joukkoja. On valtavan tärkeää, että meillä on mahdollisuus järkevällä tavalla myös prosessieconomisesti hallita näitä kuulemisia ja todistajien kuulemisia. Tässä onkin samassa yh-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

teydessä esitys, että suullisen todistelun vastaanottamisen edellytyksiä etäyhteyksillä kevennettäisiin, ja tämäkin on minusta järkevä esitys.

Uskon ja tiedän, että lakivaliokunta tähän varmasti perehtyy asianmukaisesti ja käy läpi vielä tarkasti valiokuntakäsittelyssä, onko tässä joitakin yksityiskohtia, joita olisi syytä huomioida, mutta kaiken kaikkiaan oma näkökulmani on hyvin positiivinen tämän esityksen suhteen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

15.28 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! On aivan oikein, että nykytekniikkaa käytetään muun muassa oikeudenkäyntien todistajien kuulemisessa. Se säästää kustannuksia, ja niin kuin edustaja Lohi äsken sanoi aivan osuvasti — ja moni muukin edustaja on todennut tämän saman asian — oikeudenkäyntien pääkäsittelyt eivät lykkäydy, koska siellä menee valtavasti ihmisten hyvää työaika hukkaan ja kustannukset nousevat.

Kysyn vain yhden kysymyksen ministeriltä: Kun nyt sitten on monessa oikeudenkäynnissä semmoinenkin tilanne, että todistajan on vaikea mennä todistamaan esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden asioissa jutussa, jossa on tekijöinä erittäin raakaan väkivaltaan syyllistyneitä henkilöitä, niin onko tämä sitten se keino, millä voidaan täysin salata? Onko täysin mahdollista salata sen todistajan lausunto ja se, kuka tämä todistaja on? Hänhän ottaa siinä valtavan riskin, jos hänen henkilöllisyytensä paljastuu, ja sitten on semmoisiakin kavereita varmaan siellä tuomiolla, jotka eivät kaihda keinoja, jos semmoinen tilaisuus tulee.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskiewicz, olkaa hyvä.

15.29 Ben Zyskiewicz kok: Arvoisa herra puhemies! Arvoisa oikeusministeri! Haluan kiittää hallitusta ja ministeriä tästä esityksestä. Tämä on hyvä esitys, ja kuten ministeri esiteli, tällä pyritään sujuvoittamaan ja nopeuttamaan oikeusprosesseja ja vähentämään oikeusjuttujen aiheutonta viivästymistä. Tämä on erittäin tärkeä tavoite, siis oikeuden saamisen nopeuttaminen ja mahdollisuuksien mukaan myös kustannusten kasvun hillitseminen.

Julkisessa keskustelussa varsinkin viime viikkoina on välillä syntynyt semmoinen mielikuva, että juristikuntamme, ja varsinkin kaikkein korkeimpien juristien, mielestä Suomen vakavin oikeusvaltio-ongelma on siinä, ettei Suomessa perustuslaissa ole riittäviä takeita tuomioistuinlaitoksen ja myös esimerkiksi Syyttäjälaitoksen riippumattomuudesta. En tietystikään vastusta tällaisten takeiden kirjoittamista meidän perustuslakiimme, mutta kyllä suurin oikeusvaltio-ongelma Suomessa tänä päivänä on se, että oikeuden saaminen kestää aivan liian pitkään. Tämä on akuutti oikeusvaltio-ongelma, ja olemme tästä asiasta saaneet myös huomautuksia eurooppalaiselta tasolta. Tämä on yksi pieni askel tämän ongelman taklaamiseksi.

Mutta kysyn, kun en tiedä: onko ministeriössä valmisteilla jokin laajempi, esimerkiksi valitusoikeuksien perkaaminen? Itse ajattelen niin, että tarpeettomat valitusoikeudet aivan aiheettomasti työllistävät oikeuslaitosta ja myös sitä kautta viivästyttävät oikeuden saamista. Esimerkiksi hallintovaliokunnan käsitellessä eräitä ulkomaalaisasioita on käynyt ilmi, että Suomessa kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut henkilö ei ole oikeutettu valittamaan Migrin päätöksestä pelkästään hallinto-oikeuteen — mikä luonnollisesti on välttä-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

mätöntä, että voi viedä juttunsa yhteen riippumattomaan tuomioistuimeen, siis viranomaispäätöksen sinne katsottavaksi — vaan Suomessa on oikeus myös valitusluvan kautta päästä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Nämä jutut muodostavat suurimman yksittäisen asiar ryhmän korkeimman hallinto-oikeuden työssä. Onko tämä menettely välttämätön ja tarkoituksenmukainen? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kauma, olkaa hyvä.

15.32 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Ehkä voi todeta niin, että koronapandemia oli monelle todella dramaattinen ja ikävä kokemus, mutta jos siinä jokin hopeareunus on, niin se on se, että etäyhteyksien käyttö yleistyi. Siitä varmasti oli hyötyä myöskin sikäli, että digitalisaation ja tekoälyn hyödyntäminen erilaisissa viranomaispalveluissa on saanut uutta puhtia ja siinä edetään. Siihen liittyy myöskin tämä tänään käsittelyssä oleva lakiesitys, jossa etäyhteyksien käyttömahdollisuuksia lisätään muun muassa yleisissä tuomioistuimissa ja sujuvoitetaan oikeudenkäyntejä.

Aivan kuten tuossa edustaja Zyskowicz totesi edellä, Euroopan tasolla on monta kertaa nimenomaan Suomelle annettu huomautuksia oikeudenkäyntiprosessien pituuksista ja sitä kautta ihmisten hankaluudesta saada oikeutta omalle asialleen ja myöskin siitä, että sikäli kun prosessit ovat pitkiä, ne myöskin tulevat hyvin kalliiksi tavalliselle ihmiselle. Olisin nyt teiltä, arvoisa ministeri, kysynyt: mitä muita toimia meillä on hallitusohjelmassa suunnitteilla oikeudenkäyntiprosessien sujuvoittamiseksi ja toki myöskin niiden kalleuden estämiseksi ja hinnan kohtuullistamiseksi ihan tavallisen oikeutta hakevan kansalaisen kannalta?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kaunistola, olkaa hyvä.

15.34 Mari Kaunistola kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos, arvoisa ministeri, esittelystä. Tämä on tärkeä asia, jota meidän on toki syytä edistää. Resurssien näkökulmasta niin oikeuslaitos kuin vankeinhoidon Rikosseuraamuslaitoksen väki kipuilevat resursseista, ja uskon, että tällä pystytään myös vaikuttamaan tähän näkökulmaan.

Nostan vielä vankeinhoidon puolelta esiin sen, että kun tässä olemme Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöä kuulleet vankeinhoidon tilasta lakivaliokunnassa, niin esille on nousut juuri tämä resurssihuoli ja varsinkin se, kuinka valtava kilometrimäärä meillä menee vuosittain siihen, kun vankeinhoito sitoutuu kuljettamaan vankeja tuomioistuihin. Sen takia näen, että kun tätä asiaa tulevaisuudessa kehitetään, niin tässä varmasti on myös yksi konkreettinen teko siihen, että voimme edistää sitä vankeinhoidossa tehtävää työtä, joka nyt jää tekemättä juuri näiden kuljetusten sitovuuden vuoksi. Ehkäpä tällä saadaan sitten tulevaisuudessa myös lisää sinne muuhun työhön panostuksia. Kiitos tästä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

15.35 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowicz nosti tuossa aivan oikein esille ison ongelman, meidän oikeudenkäyntien viivästymisen. Tämähän ei koske pelkästään meidän rikos- tai riitajuttuja, vaan meidän hallintotuomioistuihin, ehkä vielä ennen kaikkea niitä. [Eduskunnasta: Kaavoitus!] Jos ajatellaan kaavoitusta ja ajatellaan meidän elinkeinohankkeita, meillä saattaa olla miljardiluokan hankkeita suunnitteilla Suo-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

meen, ja voi olla, että kun siellä tarvitaan 4—5 erilaista lupaa — kaavan lisäksi tarvitaan ympäristölupia ja jätteenkäsittelylupia ja vesilupia ja niin edelleen — niin nämä menevät vähän eritahtisesti ja jokaisesta luvasta voit erikseen valittaa.

Onhan meidän pakko tehdä jotain tässä, jotta me saadaan tätä yhteiskuntaa sujuvammaksi, että me saadaan näitä investointeja Suomeen, että me kykenisimme näitä lainsäädäntöjä yhdistämään niin, että olisi joku päälupa, johon yhdistettäisiin nämä muut ja saataisiin näitä valitusprosesseja vähemmäksi. Siinä en mitenkään katso arvostellen nykyistä hallitusta tai oikeusministeri Merta, joka siellä edessä istuu, koska tähän on yhteinen ongelma, joka on ollut meillä pidempään, vuosikymmenten aikana kehittynyt tämä tilanne Suomessa. Mutta tähän on jotain tietenkin pyrittävä tekemään, ja rohkeaisen hallitusta puutumaan tähän.

Mutta se, mikä koskee riita-asioita, ja voisin kysyäkin ministeriltä sitä: Kyllä yksi ehkä suurimpia ongelmia meidän järjestelmässä on se, että riitajutuissa keskituloiset, tavalliset suomalaiset eivät saa oikeutta. He eivät saa oikeutta sen takia, että he eivät pääse ilmaisen oikeusavun piiriin. Nämä prosessit ovat tulleet niin kalliiksi, että kukaan ei oikein uskalla ottaa riskiä siitä, että häviää jutun tai joutuu maksamaan omat oikeudenkäyntikulunsa. Hometalojutussakin voi tulla helposti satatuhatta oikeudenkäyntikulua. Tämä on vaikeasti ratkaistava ongelma, mutta toivon, että tähän meillä olisi yhteistä tahtotilaa syvällisesti perehtyä, millä keinoilla me kykenisimme parantamaan, voi sanoa, tilannetta niin, että kaikki suomalaiset kokisivat, että silloin kun pitäisi ratkoa myös oikeudellisesti näitä riitoja, niin näitten prosessien kalleus ei tulisi syyksi, että joudutaan luovuttamaan eikä oikeutta todellisuudessa saada.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

15.38 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Edustajat Zyskowicz ja Lohi puhuivat samasta asiasta kuin mitä tuossa ajattelin todentaa. Oikeudenkäyntiprosessien nopeus on tässä erittäin tärkeässä roolissa, ja jos tällaista saadaan nopeutettua, niin se on hyvä asia. Ja sitten jos mietitään näitä hallinto-oikeuksien käsittelyaikatauluja, niin ne ovat sitten vielä oma lukunsa sinänsä.

Mutta se, mikä nopeuden ja näitten rinnalla pitää muistaa, on se, mikä se ydinasia on: oikeuden saamisen kynnyksen pitää olla matala, niin että ihmiset saavat hakea oikeutta ja pääsevät hakemaan oikeutta matalalla kynnyksellä. Minusta tämä asia on oikeusvaltiossa tärkeää huomata. Sitten jos siihen tulee kynnyksiä näistä kustannuksista ja muista, niin se tekee siitä sitten vaikeampaa ja sitten ei saada ratkottua asioita.

Ehkä yksi kehityspolku myös näitten digitaalisten välineitten hyödyntämisessä on tämä sovittelupolun kehittäminen ja sen alueen saaminen vielä paremmin käyttöön.

Se, minkä takia pyysin puheenvuoron, liittyy tähän oikeudenkäyntiprosessiin. Kun me kaikki katsomme aina televisiosta ja muista, kun näitä oikeudenkäyntejä istutaan ja sinne tulee niitä ihmisiä, joilla on huppu päässä tai papereita tai mitä tahansa esillä, niin tuoko tämä digitaalinen puoli nyt tällaiselle porukalle myöskin sitten uudenlaisen tavan olla piilossa näitten oikeuskäsittelyjen aikana, mikä minun mielestäni tässä jossain määrin on näkynyt? Se on tässä yksi semmoinen asia.

Toinen, joka tähän liittyy, on se, että tämä voi antaa työkaluja siihen, kun todistajien tilanne, mistä edustaja Hoskonenkin hyvin tässä puhui, on aina sellainen, että lähtekö pro-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

sessiin mukaan oman turvallisuuden takia, kun ei tiedä niistä kaikkennäköisistä toimijoista, ketkä siellä oikeuden penkillä istuvat. Tämä on myöskin semmoinen asia.

Tässä on aika monta ulottuvuutta, jotka pitää ottaa huomioon. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Rostila, olkaa hyvä.

15.40 Onni Rostila ps: Arvoisa herra puhemies! Aivan ensiksi kiitän tietenkin oikeusministeri Merta tärkeästä esityksestä, joka puuttuu nimenomaan keskeiseen oikeuden saatavuuteen liittyvään ongelmaan eli tähän oikeudenkäyntien liian pitkään keston, josta Suomi on itse asiassa saanut useita huomautuksia myös kansainvälisiltä valvontaelimiltä. Kuten edustaja Zyskowicz aikaisemmin viittasi, käsittelyjen liian pitkä kesto on Suomessa ihan todellinen ihmisoikeusongelma, jos näin voi sanoa, ja siihen tämä tosiaan puuttuu.

Ehkä haluaisin kysyä myös ministeriltä, että kun hallitusohjelmassahan on useita kirjauksia tähän samaan aihealueeseen liittyen, eli myöskin sitten esimerkiksi rikosprosessien puolella tämän poissaolevana tuomitsemisen selvittäminen, niin voidaanko siinä löytää joitakin sellaisia menettelyjä, joilla sitten vältettäisiin tätä liiallista pääkäsitteilyjen peruuntumista, koska se on todellinen ja aika isokin ongelma. Erityisesti täällä pääkaupunkiseudulla kärjäoikeuksien käsittelykalenterit ruuhkautuvat auttamatta siitä, kun sinne eivät sitten syytettyt vastaajat tule paikalle niin kuin on sovittu. Se ei oikein mene tavallisen kansalaisen oikeudentajuun, että siitä ei koidu mitään seuraamuksia, kun vaikka todisteellisesti sinulle näytetään ja ilmoitetaan, että täytyy tulla paikalle tietynä aikana, niin et sitten kuitenkaan sinne tule.

No, sitten oikeastaan vielä lopuksi tästä... Tämä on minusta tärkeää oikeusvaltiokeskusteluun liittyvää asiaa, oikeuspoliittista keskustelua, niin että hiukan myös omalta kohdaltani haluaisin kommentoida sitä, että hiukan leväperäisesti on esitetty mielestäni väitteitä jostain oikeusvaltion rapauttamisesta, kun tämä hallitus sekä pysyvien resurssien lisäämisellä että nyt näillä konkreettisilla lakiesityksillä nimenomaisesti puuttuu juuri, kuten alussa mainitsin, tähän kaikkein keskeisimpään ja kansainvälisestikin noteeratuimpaan oikeusvaltiokysymykseen. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Oikeusministeri Meri, viisi minuuttia, olkaa hyvä.

15.42 Oikeusministeri Leena Meri: Kiitos kaikille edustajille oikein hyvistä puheenvuoroista.

Aloitan oikeastaan tuosta oikeusvaltion ytimestä ja siitä, mikä on oleellisinta.

Tuomioistuimien ja oikeussuojan ja sinne pääseminen on oikeastaan koko yhteiskunnan selkäranka. Meillä voi olla monenlaista lainsäädäntöä ja monenlaisia pykäläoikeuden saamiseksi, mutta jos ei sitä voi koskaan toteuttaa, viime kädessä tuomioistuinreissulla, niin ei sitä silloin ole, ja sen takia edustaja Zyskowiczin ja edustaja Rostilan puheenvuorot siitä, että tämä on vakavin oikeusturvaongelma, ovat osuneet oikeaan. Sen takia hallitusneuvotteluissa me vielä neuvottelimme lisäämäärärahan oikeudenhoidon selonteon mukaisesti tänne ketjuun, elikkä syyttäjä, tuomioistuin, vankeinhoito, oikeusapu muun muassa, ja hyvin paljon näitä erilaisia prosessin sujuvoittamistoimenpiteitä, joista minulla on muutamia monisteita ja tässä on yksi.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Tästä ei ole kauan aikaa, kun me kävimme osaston kanssa läpi näitä, mitä tässä nyt on siellä selvittelyssä ja mitä hallituksen esityksiä pitäisi tulla tällä hallituskaudella. Toivon, että ne tulisivat viimeistään keväällä 25, mutta ymmärrän, että siellä on osasto poikkeuksellisen täynnä. Meidän rikosoikeusosastolla ei ole koskaan tehty näin paljon hallituksen esityksiä kuin tällä hetkellä tehdään: muun muassa syyteneuvottelut, sakkomenettelyn uudistus, pienriitamenettely ja häätö — no, ne eivät ole sillä osastolla — rikosasioiden sovittelun laajentaminen, kehittäminen ja myös menomaan tämä ”ratkaisun uhalla”, eli että voisi helpommin olla ratkaisun uhalla niin, että vastaaja esimerkiksi ei ole paikalla ja hänen asianajajansa on. Tästä tulee tuomioistuimilta paljon palautetta, että niitä peruuntuu. Me tehdään ihan valtavasti tämän prosessin sujuvoittamiseksi, ja itse näitä pohdiskelen monesti iltaisin.

No, sitten mitä tulee näihin valitusoikeuksiin, niin nämä tulevat eri substanssilajeista. Muun muassa ulkomaalaislaissa on tämä valitusoikeus, ja täytyy kysyä ministeri Rantaselta, onko siellä mitään sille tehtävissä. Olemme tästä keskustelleet. Tähän liittyvät myös ulkomaalaisten vankien palautusta koskevat asiat, joita tällä hetkellä tarkastelen oikeusministeriössä, että mitä niille voitaisiin tehdä. Sekin vapauttaisi meillä vankilaresursseja, kun niitä saataisiin paremmin palautettua. Niissä on erilaisia edellytyksiä, muun muassa vaaditaan suostumuksia. Sitten Viron osalta Viron kansallinen lainsäädäntö onkin tullut tässä ongelmaksi. Minulla ei tässä nyt ole aikaa mennä yksityiskohtiin, mutta hyvin paljon kaikkea uutta tietoa on tullut minullekin siitä. Sama koskee näitä erilaisia lupamenettelyitä, joissa pitäisi varmaan joku semmoinen yhteinen riihi pitää, että iskettäisiin päämme yhteen. Ei huono idea ollenkaan tällainen päälupa-ajatus, että olisi joku päälupa ja sitten olisi pienempiä lupia, ettei joka pienestä yksityiskohdasta saisi hakea muutosta. Ihan hyvä ajatus, mutta en tiedä sitten, onko siellä... En uskalla nyt sanoa, muistaakseni ainakin hallitusohjelmassa on kirjauksia, mutta ne eivät ole suoraan minun salkussani.

Sitten yksi vakava oikeusturvaongelma on oikeudenkäyntikulut, mitkä nostitte esille, ja se, että ne henkilöt, jotka ovat esimerkiksi keskituloisia, eivät saa maksutonta oikeudenkäyntiä. Meillä oli ja hallitusohjelmassa on kirjaus siitä, että koetetaan yhdessä vakuutusyhtiöiden kanssa edesauttaa tätä. Minulla oli viime viikolla heidän kanssaan hyvä paneeli ja seminaari. Siellä oli vakuutusyhtiöistä, Asianajajaliitosta, kuluttajapuolelta henkilöitä ja käytiin tätä keskustelua. Kovasti kannustin heitä myös myymään erilaisia oikeusturvavakuutuksia. Toki heillä on tämä taloudellinen näkökulma myöskin, mutta joka tapauksessa kävi ilmi myös siinä keskustelussa, että kun jokaisella on kotivakuutus ja siihen kuuluu oikeusturvavakuutus, niin nyt on ollut semmoinen trendi, että jotkut ihmiset haluaisivat poistaa sen kotivakuutuksesta. Ehkä olisi hirmu hyvä, että vakuutusyhtiöt aina muistaisivat kertoa, että kun sinä vaikka ostat asunnon, niin hei, onko sinulla hyvä oikeusturvavakuutus, että olisi edes jonkinlainen suoja ja että tulet ajatelleeksi siinä vaiheessa, kun ostat sen asunnon, että hitsit soikoon, tästähän voi tulla riita. Kehotinkin heitä vaikka myymään erilaisia paketteja ja pohtimaan, minkälaisia tuotteita voisi olla. Mutta tästä syystä nyt taloudellisten reunaehtojen vuoksi lähdetään kokeilemaan tätä pienriitamenettelyä sillä lailla, että aloitetaan näistä häätö- ja huoneenvuokra-asioista. Se on meillä nyt valmistelussa, ja jos saadaan siitä hyviä kokemuksia, niin sitähan voisi laajentaa.

Tämän seminaarin mukaan, jossa käytiin näitä oikeusturvavakuutuksia läpi, tällä hetkellä suurin asiamäärä on nimenomaan nämä kiinteistöistä ja asuntokaupoista johtuvat riidat, ja se oli minulle kyllä yllätys, että se on niin suuri ongelmavyöhyke. Ja sitten kun ne eivät ole aina vain ne omat kulut, kun on vielä se riski niistä vastapuolen kuluista.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Yksi asia, minkä haluan sanoa, on se, että toivoisi aina, että kun se on asianajajien velvollisuus muistaa paljoksua sen vastapuolen laskua siellä oikeudenkäynnissä, niin onko tämä muistettu tehdä. En tiedä. Tuomioistuimien voi virankin puolesta tällä hetkellä sitä laskun kohtuullistamista tehdä, mutta kyllähän se herkemmin tehdään, jos ei mennä hyväksymään sitä laskua. Se on kanssa yksi semmoinen, mikä kiinnostaisi kovin paljon. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain 2 c luvun 5 §:n ja henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 64/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohden jälkeen. — Ministeri Meri, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.49 Oikeusministeri Leena Meri (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Hallitusohjelman mukaan vankien ehdonalaista vapauttamista muutetaan siten, että henkilö voi olla ensikertalainen vain kerran. [Ben Zyskowicz: Hyvä!] Nyt annettu esitys toteuttaa tätä hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta. Samalla esitys toteuttaa hallitusohjelman yleistä linjaa, jolla ankaroitetaan suomalaista kriminaalipolitiikkaa ja rangaistuksia.

Suomen ehdonalaisen vapauttamisen järjestelmässä ensimmäistä kertaa vankeusrangaistukseen tuomittujen lisäksi lievemmin kohdellaan myös sellaisia rikoksenuusijoita, jotka ovat olleet tietyn ajan vankeustuomionsa suorittamisen jälkeen niin sanotusti rikoksettomia. Tällaisiin rikoksenuusijoihin sovelletaan samoja ehdonalaisen vapauttamisen määräosia kuin ensi kertaa vankilassa oleviin. Käytännössä tämä voimassa oleva sääntely merkitsee sitä, että vangin niin sanottu ehdonalaisen vapauttamisen ensikertalaisuus palautuu laissa säädetyn rikoksettoman ajan jälkeen, eli tämä on siis nykytila.

Rikosoikeudellisessa järjestelmässä on ollut yleisesti hyväksyttyä, että henkilöä, joka ensimmäistä kertaa syyllistyy rikokseen, kohdellaan lievemmin kuin rikoksenuusijoita. Esityksen tarkoituksena onkin ankaroittaa lainsäädäntöä siten, että kaikki rikoksenuusijat vapautetaan ehdonalaiseen vapauteen heidän suoritettuaan rangaistuksestaan laissa säädetyn pidemmän määräosan riippumatta siitä, kuinka kauan heidän aiemmasta vankeusrangaistuksestaan on aikaa kulunut.

Muutoksen jälkeen Suomen lainsäädäntö vastaa paremmin muiden maiden lainsäädäntöä, sillä yhdessäkään muussa hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä tarkastellussa

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

verrokkimaassa tällaisista ensikertalaisuussäädöstä, jossa ensikertalaisuus palautuu tietyn rikoksettoman ajan jälkeen, ei tunnisteta.

Tällaista ratkaisua voidaan perustella järjestelmän selkeyden, ymmärrettävyyden, uskottavuuden ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta, sillä rikosoikeudellisen järjestelmän lähtökohtana on rangaistuksen asteittainen ankaroituminen. Ehdonalaisessa vapauttamisessa on kyse vankilassa suoritettavan rangaistuksen tosiasiallisen pituuden määräytymisestä, ja rikoksen uusimisen tulisi vaikuttaa nykyistä johdonmukaisemmin myös vankilassa suoritettavaan aikaan.

Ehdotettu muutos koskisi myös alle 21-vuotiaita nuoria. Tosiasiallisesti muutoksella ei olisi kuitenkaan vaikutusta alaikäisten alle 18-vuotiaiden rikoksenteekijöiden oikeusasemaan. Nuorten rikoksenteekijöiden osalta on huomattavaa, että muutoksen jälkeenkin heidän kohtelunsa olisi tavanomaista lievempää, sillä alle 21-vuotiaana uuteen vankeusrangaistukseen johtaneeseen rikokseen syyllistynyt vapautetaan hänen suoritettuaan puolet rangaistuksesta, kun tätä vanhempien kohdalla tulee kyseeseen kaksi kolmasosaa -määräosa.

Ottaen huomioon erityisesti viimeaikainen nuorten väkivaltarikollisuuden määrän kasvu on perusteltua varmistaa, että myös nuorena tehdyistä rikoksista suoritetaan tosiasiallisesti yleisen hyväksyttävyyden näkökulmasta riittävän tuntuja vankeusrangaistuksia. Tämä koskee etenkin nuoria, jotka syyllistyvät vankilasta vapauduttuaan uusiin vankeusrangaistukseen johtaviin rikoksiin. Nuorten rikollisuudessa onkin ollut viime vuosina nähtävissä polarisoitumista. Rikosten tekeminen on keskittynyt pienelle ryhmälle nuoria, jotka tekevät toistuvasti vakavia rikoksia.

Muutoksen on arvioitu lisäävän päivittäistä vankilukua noin 40:llä. Lisäys tapahtuisi asteittain noin viiden vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Tämä johtuisi siitä, että rikosneuvosijoista nykyistä useampi suorittaisi vankeusrangaistuksestaan vankilassa pidemmän ajan. Tästä aiheutuu vuosittaisia vankipaikkakustannuksia, mutta nämä varat on neuvoteltu jo hallitusneuvotteluissa, joten tähän on täysin varauduttu. Toisaalta esityksestä mahdollisesti aiheutuvasta uusintarikollisuuden vähentymisestä voi seurata rikollisuuden vähentymistä, mikä taas vaikuttaisi vankimäärään ja vähentäisi kustannuksia.

Hallitus tiedostaa, että meillä on suljetuissa vankiloissa tällä hetkellä melko täyttä. Esiityksen hyväksyminen ei kuitenkaan välittömästi edellytä päätöksiä vankiloiden lisärakentamisesta, koska meillä on rakenteilla kolme uutta vankilaa: Vaalaan, Ouluun ja Vantaalle. Ne valmistuvat tänä ja ensi vuonna, ja ne lisäävät vankipaikkoja lähes 200:lla. Lisäksi oikeusministeriössä ja Rikosseuraamuslaitoksella selvitämme mahdollisuuksia nykyisten vankilatilojen käytön tehostamiseksi ja muitakin asioita sen ympärillä, miten saisimme mahdollisesti lisää vankipaikkoja.

Näiden esitettyjen lainmuutosten ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2025. Uutta sääntelyä sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen tehtyihin rikoksiin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kaunistola, olkaa hyvä.

15.54 Mari Kaunistola kok: Arvoisa puhemies! Kiitos, ministeri Meri, esittelystä.

Orpon hallituksen kriminaalipolitiikan keskiössä on rikosten ehkäiseminen, rikoksenteekijöiden saattaminen vastuuseen teoistaan sekä uhrien auttaminen ja tukeminen. Tämä käsiällä oleva esitys selkeyttää nykyistä käytäntöä ja poistaa epäoikeudenmukaisiksi koettuja tilanteita. Se, että henkilö on ollut viisi vuotta tekemättä rikoksia, ei tarkoita, että häntä voi-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

daan pitää ensikertalaisena. Tämä hallituksen esitys, jossa ainoastaan aidosti ensikertalainen voi vapautua suoritettuaan lyhyemmän määräosan rangaistuksestaan, on hyvä ja tarpeellinen signaali, jolla voidaan toivottavasti estää rikosten uusimista ja parantaa järjestelmän uskottavuutta niin, että jos uusii rikoksia, niin siitä on myös seuraamuksia.

Hallituksen esityksellä reagoidaan myös nuorisorikollisuuden kasvuun, kuten kuulimme. Pieni joukko nuoria tekee yhä enemmän rikoksia, ja tämä kierre pitää saada katkaistua. Ankarammat rangaistukset ovat yksi keino reagoida ongelmaan, ja reagoida pitää — pelkät puheet ja kaunistelut eivät riitä.

Tässäkin esityksessä nostettiin esiin Rikosseuraamuslaitoksen toiminta ja resurssit ja vankilapaikkamäärät. Oli miellyttävä kuulla esittelyssä, että tässäkin ollaan jo oltu ministeriössä aloitteellisia. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä.

15.56 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille hyvästä esityksestä jälleen kerran. Esityksen mukaan vankien ensikertalaisuuden palauttamisesta luovutaan. Muutos kohdistuisi rikosentekijöihin, jotka uusivat rikoksen viiden vuoden kuluttua siitä, kun he ovat vapautuneet aiemmasta vankeusrangaistuksesta. Siis jatkossa ensikertalaisuus on mahdollista vain kerran. Viesti on selvä: alennuksia saa vain kerran, ja bonuksia ei jaeta.

Sinänsä on perusteltua, että ensimmäistä kertaa vankeutta suorittavaa kohdallaan lievemmin. Se antaa mahdollisuuden oppia virheistään. Ensikertalaisuuden uusiutuminen tietyn ajan rikoksettoman ajan jälkeen ei sovi kansalaisten oikeustajuun. Esitys tässä muodossa on kannatettava.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

15.57 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Todellakin tämä esitys on erittäin hyvä ja kannatettava. On helppo ymmärtää ja tukea ajatusta, että ensikertalaiselle annetaan ihan aito mahdollisuus vielä harkita sitä tekonsa vakavuutta ja palata kaidalle tielle ja ruveta elämään niin sanotusti ihmisiksi. Se on ihan oikea ajattelumalli. Mutta sitten, kuten edustaja Kiuru totesi, näitä paljousalennuksia ei tarvitse antaa. Kyllä sen rangaistavuuden tuntumisen sen rikoksen tekijälle pitää olla ihan selvästi vaikuttava tekijä, ja siitä ei alennuksia pidä antaa.

Tottahan se on sekin, että jos ihminen menee oikeuteen rikoksien takia, niin ennen sitä on jo paljon hävitty. Toivoisin nyt Suomessa kuitenkin edelleen olevan sellainen perinne, että vanhemmat opettavat lapsensa kunnioittamaan lakia ja sääntöjä ja elämään ihmisiksi. Se olisi varmaan yhteiskunnan kannalta paras. Mutta kun maailma ei näin ideaalinen ole, niin on tällainen menettely, jossa ensikertalaiselle myönnetään rangaistukseen se pieni alennus ja tavallaan harkintamahdollisuus ja sen jälkeen mennään sen mukaan, mitä laki sanoo. Tämähän toivon mukaan pikkusen vaikuttaa niinkin, että ne, jotka jotenkin kaidalta tieltä poikkeavat, tietävät, että siellä ei sitten alennuksia tunneta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

15.58 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Kriminaalipolitiikkaa on esimerkiksi se, minkälaisia rangaistuksia rikoksista säädetään, niin kuin tässä tapauksessa nyt ollaan täällä

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

kuulemassa hallituksen esityksestä, jossa ollaan ensikertalaissäännöstöä muuttamassa. Nä-mähän ovat aika syvällisiä arvokysymyksiä. Hallitusohjelmaan on tältä osin otettu selvä arvovalinta, ja tässä on keskeinen sisältö jotenkin se, että jos on viisi vuotta siitä, kun on va-pautunut, niin silloin kohdeltaisiin ensikertalaisena. Aivan kuten täällä edustaja Kiuru to-tesi edellä, kansalaiset eivät tätä ehkä ymmärrä.

Tästä muutoksesta kyllä aiheutuu kustannuksia, kuten ministeri totesi. On oletettavissa, että vankeinhoidon kustannukset kasvavat, mutta siitä huolimatta pitää uskaltaa tehdä jos-kus arvovalintoja. Ja rohkenen tässä todeta, että keskusta tukee kyllä tätä hallituksen esi-tystä. Minusta tämä on arvovalinta oikeaan suuntaan. Meillä on tämän ohella muuta-mia muita, jotka ovat keskusteluttaneet meillä. Sakkojen muuntorangaistus on yksi sen-tyyppinen, joka on kanssa asia, joka monesti ihmisiä ihmetyttää, ja niin edelleen.

Sanon tästä vain, että asiallinen esitys ja vastaa minun käsitystäni siitä, mikä on rikos-lainsäädännössä oikein ja kohtuullista.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraavaksi edustaja Kauma.

16.00 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Rikoslainsäädännön pitää vastata kansalais-ten oikeustajua, mutta samalla sen pitää olla järkevä myös rikoksentekijän kannalta, elikkä näitä ensikertalaisia tulee kohdella lievemmin kuin rikoksenuusijoita, koska silloin heillä on vielä mahdollisuus tehdä parannus eikä joutua sinne rikoksen tielle lopuksi elämäänsä. Tällä hetkellä oikeuskäytäntö on se ja lainsäädäntö on se, että henkilöä, joka ei ole is-tunut vankilassa rikosta edeltäneiden viiden vuoden aikana, on pidetty ensikertalaisena. Tämä on todella poikkeuksellinen lainsäädäntö verrattuna oikeastaan lähes mihin tahansa muuhun maahan, ja siinä mielessä on todella hyvä, että tämä ensikertalaisuussääntö ollaan nyt muuttamassa siten, että ensikertalainen todellakin voi olla vain kerran.

Orpon hallituksen ohjelmassa keskeistä on tietenkin rikosten ehkäiseminen, rikoksentekijöiden saattaminen vastuuseen sekä uhrien auttaminen. Monta kertaa tuntuu siltä, että julkisessa keskustelussa me puhumme enemmän niistä rikoksentekijöistä kuin uhreista, ja kysyisin nyt teiltä, ministeri, minkälaisia toimia hallitusohjelmassamme on, joita rikoksen uhrit, erityisesti ne, jotka ovat joutuneet väkivaltarikoksen kohteeksi, ja heidän omaisensa ovat saamassa tällä hallituskaudella: onko tulossa parannuksia heidän tukeensa ja mahdol-lisuuksiinsa saada apua?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Rostila.

16.01 Onni Rostila ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämä on erittäin tärkeä esitys periaat-teellisesti. Tässä edelläkin viitattiin tähän kansan oikeustajuun, joskus puhutaan yleisestä oikeustajusta. Muistelen, että silloin Sipilän hallituskaudella saatiin aikaiseksi lähinnä täl-lainen selvitys siitä, mitä se yleinen taikka kansan oikeustaju oikein on. No, siitä ei, jos näin voi sanoa, oikein tultu hullua hurskaammaksi, mitään konkreettisia esityksiä ei juuri-kaan nähty. Se hautautui jonnekin virkakunnan loputtomien selvitysten mustaan aukkoon. Nyt tämän hallituksen kohdalla on toisin. Tämä hallitus toimii. Me kaikki tiedämme, että sellainen laki tai sääntö, että aina viiden vuoden jälkeen oletkin taas yhtäkkiä ensikertalai-nen ja että sinun aikaisempaan menettelyyn, rikolliseen menettelyyn, ei liity minkäänlaista moitetta, joka voitaisiin ottaa rangaistusta määrättäessä huomioon, on täysin järjetön laki, ja on hyvin huolestuttavaa, jos näin voi sanoa, että meillä on tähän asti ollut voimassa täl-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

lainen laki. Tämä on uskottavuuskysymys meidän koko rangaistusjärjestelmän ja kriminaalipolitiikan kannalta.

Se epämiellyttävä totuus tässäkin asiassa on, että jos kysyy meidän rikosoikeuden asiantuntijoilta — vähintäänkin ehkä emeritusprofessorit sen uskaltavat sanoa — niin tämänkin säännön taustalla ovat osittain olleet myös säästösyöt. Eli kuten ministeri Meri oikein kertoi esittelyssään, tämä aiheuttaa jonkun verran vankimäärän lisääntymistä, mutta sitten meidän pitäisi kysyä, onko se sen arvoista, että meillä on järkevä ja oikeudenmukainen rikosoikeusjärjestelmä. Totta kai se maksaa jotain — aivan niin kuin me ollaan puhuttu tuomarien määrästä, sekin maksaa jotain, että ihmisten ei tarvitse odottaa vuosikausia saadakseen oikeutta. Tämä on aivan yhtä lailla oikeudenmukaisuus- ja uskottavuuskysymys koko meidän oikeuslaitoksen kannalta. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindén.

16.04 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on kyseessä nyt konkreettinen lainmuutosesitys, joka liittyy tähän ensikertalaisuuteen. Kollegat ovat minusta hyvin sitä valottaneet, joten omassakin puheenvuorossa menen vähän sen reunoihin taikka siihen liittyviin asioihin.

Olen tässä nyt viidettä vuotta eduskunnassa, ja me emme kovin usein ole kriminaalipolitiikasta täällä keskustelleet, joten se on erittäin hyvä asia. Tiedän, että rikoslain uudistaminen on erittäin vaativa asia, ja sitä tehdään yleensä pala ja osa kerrallaan, ja aina se herättää intohimoja. Kirjoitin tuohon lyhyeen muistilappuuni ”ammattilinen näkökulma versus tavallinen kansa”. Tässä ollaan puhuttu juuri tästä kansan oikeustajusta ja siitä, mitenkä asiantuntijat ja ammattiipiirit kenties näkevät näitä asioita eri tavalla. Aikanaan itse opiskelin yhteiskuntatieteitä, ja siinä yhteydessä muutama oppikirja oli kriminaalipolitiikasta. Siitä on nyt jo tietysti melkoisesti aikaa kulunut, mutta silloin kiinnitettiin huomiota siihen, millä tavalla Suomessa annetut rangaistukset erosivat esimerkiksi muista Pohjoismaista. No, tilanne on tässä suhteessa mennyt eri maissa eri suuntiin.

Itse haluaisin tässä yhteydessä mielipiteenäni sanoa, niin kuin muutkin ovat tuoneet esille mielipiteitään, että minun mielestäni ihan sillä tiedolla, jonka saan, kun seuraan sanomalehdistä uutisia erilaisista rikoksista ja sitten niistä annettuja tuomioita, usein tuomiot väkivaltarikoksista — ainakin minun mielestäni — ovat yllättävän lieviä. En nyt ota yhtään konkreettista esimerkkiä, mutta ehkä tähän vaikuttaa itselläni omassa ajattelussani lääkärin ammatti sillä tavalla, että monta kertaa näyttää siltä, että kun joku on huitaissut golfmailalla toista päähän ja se toinen ei sitten kuollutkaan tai halvaantunut pysyvästi, niin katsotaan ikään kuin sitä lopputulosta, mikä siitä seurasi. Mutta sitten saattaa olla niin, että siitä, mikä sinänsä oli se teko, josta olisi voinut seurata ihan muutamasta millistä tai senttimetristä riippuen kokonaan toisenlainen lopputulos, selviää ehdollisella pahoinpitelytuomiolla. Tällaiset hämmästyttävät minua kovasti, kuten myös muutamista erittäin törkeistä liikennerikkomuksista annetut mielestäni liian alhaiset tuomiot.

Ihan lopuksi haluan tässä yhteydessä kiinnittää huomiota siihen, mikä oli nyt vähän satumaa, että eilen olin vierailulla kotikaupungissani Turussa eräässä paikassa, jossa on käytetty hyvin hyödyllisellä tavalla vankityövoimaa: avo- ja avo- vankeja siinä on ollut töissä. Se on ollut hyödyllistä paitsi sen kyseisen museon kannalta myös näiden vankien ammattitaidon ylläpitämisen ja yhteiskuntaan sosiaalistumisen kannalta ja monella muulla tavalla, ja sain vähän tervetuloa, että ilmeisesti juuri tähän toimintaan on nyt kohdistumassa melkoisia ta-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

loudellisia leikkauksia, koska kuulin, että määrärahat olisivat puolittumassa. Onko ministerillä kenties tästä tarkempaa tietoa?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen.

16.07 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Nykyinen järjestelmä on todellakin koettu oikeustajun vastaiseksi useita vuosia ja ennen kaikkea juuri näissä teoissa, mitä edustaja Lindénkin nosti esiin, eli törkeissä väkivaltarikoksissa. On tietyllä tapaa kestänyt, että jopa henkirikoksia voi tehdä ensikertalaisena useita kertoja peräkkäin. Onneksi ne ovat harvinaisia, mutta kun se edes on mahdollista, niin se ei mahdu kansalaisten oikeustajuun.

Jo nykyisellään meillä tuomiokynnys on varsin korkealla, elikkä se, että vankilaan yleensä ottaen joutuu, on hyvin korkealla, ja myöskin siitä näkökulmasta se, että meillä tiukennetaan kriminalilainsäädäntöä, on erittäin tervetullut asia. Yhteiskunnan pitää antaa Suomessa selkeä viesti siitä, että ennen kaikkea henkeen ja terveyteen kohdistuva rikos ei kannata vaan siitä joutuu kärsimään myöskin kunnan tuomion.

Mitä tulee sitten näiden vankipaikkojen lisäämiseen ja kustannusten lisääntymiseen, niin se on varmasti näin, että jokainen vankipäivä maksaa ja Suomessa vielä kohtuuttoman paljon verrattuna moneen muuhun maahan. Kiinnittäisinkin huomiota siihen, olisiko mahdollista hyödyntää poliisivankiloiden hyvää resurssia näiden vankipaikkojen tarpeessa, lähinnä sen suhteen, että tutkintavankeja voitaisiin pitää pidempään poliisivankiloissa. Ymmärtääkseni se on nykyään estetty siitä johtuen, että vangille tai kiinniotetulle ei saa tulla sellaista tunnetta, että hän joutuisi tunnustamaan tekonsa, ja siksi hänet siirretään jo varhaisessa vaiheessa varsinaiseen vankilaan, jossa sitten on enemmän aktiviteetteja tehtävänä, ettei tunnu pahalta. Mutta ennen, kun omaakin työuraani aloitin, oli paremmin, ja se huomattavasti myöskin säästi viranomaisresursseja, kun se kuulusteltava oli aina lähellä.

Erittäin hyvä esitys, kiitos ministerille tästä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Ronkainen.

16.09 Jari Ronkainen ps: Arvoisa rouva puhemies! Haluan kiittää teitä, ministeri Meri, tästä lakimuutosesityksestä, joka nyt on meillä täällä käsittelyssä. On hyvä, että tämä ensikertalaisuusasia, joka on pitkään hiertänyt, vihdoinkin ja viimein saadaan korjattua.

Me tultiin, ministeri, yhtä aikaa silloin vuonna 2015 tänne, ja muistan, että jo silloin käytiin keskusteluja kanssanne tästä asiasta, että siinä on yksi sellainen kohta, mikä pitäisi korjata. Ei siihen ihan kymmentä vuotta mennyt, mutta se vaati oikean hallituspohjan, oikean hallitusohjelman ja ennen kaikkea oikean ministerin, että päästään tässäkin asiassa eteenpäin ja saadaan pikkuhiljaa asiat siihen suuntaan, että kansalaisetkin voivat tämän hyväksyä.

Sinänsä tuo ensikertalaisuusasia on kaiken kaikkiaan hieman hullunkurinen, että kun olet ensimmäistä kertaa, niin saat alennusta, mutta toisaalta minä ymmärrän sen oikein hyvin, että jos nyt kerran erehtyy kaidalta tieltä, niin siinä kohtaa katsotaan läpi sormien.

Toinen asia, mikä ei sinänsä liity tähän mutta minkä haluan nostaa tässä nyt kuitenkin keskusteluun, on tämä paljousalennus rikoksista, mikä on aika erikoinen sinänsä, että kun teet useamman rikoksen, niin ne ympätään yhteen. Tietysti toiveena olisi, että sillekin

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

asialle pystyttäisiin jossain vaiheessa jotain tekemään, mutta siihen palattaneen myöhemmin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen.

16.11 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän ministeriä esittelystä. Tätä on odotettu. Rikollinen voi olla ensikertalainen vain yhden kerran, näin sen pitää olla.

Se ensimmäinen kerta, kun ollaan siinä hetkessä, on ihan tarpeellinen, että voidaan puollittaa rangaistusta. Silloin on mahdollisuus oppia nuorella ihmisellä, ensikertalaisella — sitäkin tapahtuu. Kun rikoksia tulee lisää, on rangaistusten koventaminen oikea ratkaisu. Ei anneta määrälennuksia. Kannatan tätä hallituksen erinomaista esitystä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lohi.

16.12 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Otin tämän toisen puheenvuoron edustaja Rostilan puheenvuoron innoittamana, nimittäin hän viittasi Sipilän hallituksen aikana tehtyyn oikeustajututkimukseen. Sellainenhan tehtiin, ja se oli muuten erittäin mielenkiintoinen ja osittain vähän yllättäväkin. Minusta siinä ei ollut mitään negatiivista, eikä kysymys ollut siitä, että se jäi jotenkin siihen, vaan se oli erittäin tarpeellinen. Siinähaan haastateltiin 192:ta käräjätuomaria, ja sitten 1 251 kansalaista valikoitui siihen haastateltavien joukkoon. Siinä oli seitsemän todellista rikostapausta, jotka esiteltiin, ja sitten katsottiin, minäkalaisen tuomion näistä kukin antaisi.

Se lopputulos oli aika mielenkiintoinen, kun se lähti siitä, että itse asiassa eroja ei ollut kovin paljon ammattituomareitten ja kansalaisten välillä niissä tuomioissa. Joissakin oli, mutta isossa kuvassa eivät olleet hirveän suuria rangaistuskäytännön välillä ne erot. Mutta ehkä johtopäätös on se, että ei ole olemassa mitään yhtä ja oikeaa kansalaisten oikeustajua, johon voisi vedota vaikkapa tässä hallituksen esityksen tapauksessa, vaan meillä kaikilla on olemassa omat arvot, ja sen tutkimuksen pohjalta oli yhtä monta oikeustajua kuin on ihmistäkin. Eli jokaisella on se oma, ja sitten meillä on arvot, ja poliittiset päättäjät joutuvat omien arvojensa pohjalta tekemään näitä ratkaisuja, ja vaaleissa sitten niitä arvovalintoja tekevät kansalaiset, kun he valitsevat meitä tänne eduskuntaan. Eli tavallaan vetoaminen siihen, että nyt kansan oikeustaju on tätä vastaan tai tuon puolesta, tämän tutkimuksen perusteella ei ole kovin helppoa, eikä sitä kannata tehdä.

Se, mikä oli minusta tässä tutkimuksessa ehkä yksi mielenkiintoisimmista tapauksista, oli se, että kun siellä kuvattiin tapaus, jossa oli tapahtunut sukupuoliyhteys lapsen kanssa, niin jonkunlainen joukko kansalaisista jätti kokonaan rankaisematta, kun taas osa olisi antanut selvästi ehdotonta vankeutta siinä tapauksessa ja ammattituomareitten selvä enemmistö ehdollista vankeutta. Pitää muistaa, että jokainen tapaus on aivan omanlaisensa, mutta kun siinä kuvattiin hyvin tarkkaan, mitä tapahtui, niin silloin päästiin tavallaan katsomaan sitä, ja tämä vaihteli yllättävän paljon.

Tämä selvitys kertoi konkreettisesti sen, että me päättäjät olemme viime kädessä omien arvojemme kanssa aika yksin täällä — totta kai yhdessä 199 muun päättäjän kanssa — mutta me emme voi oikeastaan piiloutua kansan yleisen oikeustajun taakse, koska sellaista ei oikein ole eikä varmaan ole yhdenlaisia ja yhdenvertaisia, juuri samanlaisia arvojakaan, vaan jokaisella on ne omat.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Mutta kuten edellä totesin, tämä esitys, joka tänne on nyt tuotu ja joka puuttuu tähän ensikertalaisuuteen, vastaa minunkin arvojani tältä osin. Olen valmis tukemaan tätä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Kiuru, Pauli.

16.15 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Lohi puhui oikeustajusta, ja käytin itsekkin tätä oikeustaju-termiä tuolla puhujapöntössä. Hieman varovaisesti sen ehkä tein ja ihan syystä, koska, kuten edustaja Lohi sanoi, oikeustaju on hieman epämääräinen ja vähän kaltevalla pinnalla. Mutta se, että puhutaan, että jotain tekee ensimmäisen kerran, ensikertalaisuus: Jos juokset maratoonin ensimmäisen kerran ja juokset sen kuuden vuoden päästä, niin et silloin juokse maratonia ensimmäistä kertaa, juokset sen toisen kerran. Voit olla ensimmäistä kertaa asialla vain yhden kerran, eli silloin tässä ajatusrakennelmasa on jo epämääräisyyttä. Siitä olen samaa mieltä, että tämä oikeustaju-termi on sinänsä hieman vaarallinenkin.

Nyt kun rikoslaista puhutaan, ja kuten edustaja Lindén sanoi, niin varovaisesti siihen pitää suhtautua ja se herättää intohimoja. Kysyn ministeriltä sellaisesta asiasta, kun oikeus syyttää taposta ei vanhennu. Tästä asiasta on tehty ainakin kaksi lakialoitetta. Ensimmäisen tein vuonna 2016, sen allekirjoitti 162 kansanedustajaa — puhemiehet ja ministerit eivät allekirjoita — joten käytännössä lähes kaikista puolueista oli allekirjoituksia, ja samoin ministeri, silloinen kansanedustaja Meri allekirjoitti sen. Uusin aloitteen vuonna 2021, ja se ei silloin eikä tähän mennessä ole edennyt maaliin. Mutta onko nyt niin, että tämä asia on ministerillä valmistelussa, se on tulossa jonkun hallituksen esityksen mukana eduskunnan käsittelyyn lähiaikoina ja tämä asia saadaan kuntoon? Nythän on tilanne se, että jos tapat ihmisen ja 20 vuotta on kulunut, niin käytännössä olet vapaa. Siitä asiasta ei voida syyttää, asia on loppuun käsitelty, ja tämä ei minun arvoihini sovi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Rostila. — Lope-tamme tässä ihan kohta, mutta jos on lyhyet puheenvuorot, niin sitten otetaan nämä loput tästä, muuten jää sitten myöhemmälle. — Rostila.

16.17 Onni Rostila ps: Arvoisa rouva puhemies! Oli alun perin tarkoitus kommentoida lyhyesti edustaja Lindénin mielenkiintoista lääkärin näkökulmaa näihin rangaistuskäytäntöihin. Itselläni on ollut sellainen ajatus aikanaan oikeudenkäyntejä hoitaessani, että yksi selitys ehkä lievälle rangaistuskäytännölle on se, että esimerkiksi lääkärinlausuntoja ei prosessiekonomisista syistä pääasiassa esittele tietenkään lääkäri siellä oikeudenkäynnissä, vaan niitä lakonisesti luetaan, ja siellä on se toteamus, että kaikki päähän kohdistuneet iskut, vauriot, ovat potentiaalisesti hengenvaarallisia, ja tähän tyyliin.

Edustaja Lohen puheenvuoro tästä yleisestä oikeustajusta oli mielenkiintoinen, ja olen siis samaa mieltä siitä, että esimerkiksi iltapäivälehtien otsikoista eivät aukene kunkin tapauksen yksityiskohdat sillä tavalla, että sitten tällainen ihokkaitten repiminen kansanjoukon keskuudessa olisi mikään yleisen oikeustajun ilmentymä. Mutta aivan kuten edustaja Kiuru sanoi, meillä on kuitenkin näitä tiettyjä periaatteita. Esimerkiksi tässä lakiesityksessä on aivan selkeä kysymys, ja uskaltaisin väittää, että jos esittäisimme sen kyselytutkimuksessa, niin saisimme aika selkeät vastaukset.

Itse viittaan tästä yleisestä oikeustajusta puhuessani ehkä laajemmin siihen, minkälaisia näkökulmia meillä kriminaalipoliittisessa keskustelussa tavataan korostaa. Meillä ei mi-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

nusta korostu lainkaan esimerkiksi juuri uhrin asema, siis se, että rangaistus pyrkii toteutamaan myös sitä, että rikoksen uhri kokee saaneensa asiassa oikeutta. Meillähän korostuvat päinvastoin enemmän tällaiset, mikä on uusimisen todennäköisyys ja mistä säästetään rahaa ja mikä on pohjoismainen malli. Kaikenlaisia ihan hyviäkin ajatuksia, mutta väitän, että se on hiukan epätasapainossa ja johtanut meillä kautta linjan niin vankeusrangaistusten kestoon kuin sitten tämmöiseen erikoiseen systematiikkaan, mihin edustaja Ronkainenkin viittasi näitten paljousalennusten osalta — tämä nyt käsittelyssä oleva asia on hyvä esimerkki. Näkisin, että voidaan perustellusti sanoa, että tällaiset asiat ovat myös sen yleisen oikeustajun vastaisia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen.

16.19 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Lyhyesti vain sen verran, että yleisen lainkuuliaisuuden ja oikeustajun kannalta on välttämätöntä, että rangaistus vastaa suurin piirtein teon moitittavuutta. Tätähän kansalaiset nimenomaan haluavat, että kun joku rikkoo lakia, niin siitä seuraa rangaistus — aivan kuten tieliikenteessäkin, että jos ajaa lievää ylinopeutta, saa rikemaksun, ja sitten jos ajaa vähän rankempaa ylinopeutta, niin tulee vähän isompi lasku. Tässä toteutuu se teon moitittavuus ja rangaistuksen määrä. Se saa olla rikoslaissakin samalla keinoin, että jos joku tekee vakavan pahoinpitelyn, niin siitä pitää tulla kunnolla tuomio.

Tämä armeliaisuus, mikä liittyy tähän ensimmäiseen tuomioon, on hyvä asia, koska sillä henkilöllä, joka sen ensimmäisen rikoksen tekee, on vielä mahdollisuus kääntyä oikealle tielle ja lopettaa se väärin toimiminen. Tietysti siihen mennessä jotain on jo tapahtunut, kun on rikoksen tielle lähdetty, mutta aina pitää olla positiivisella mielellä, että hänelle tarjotaan vielä yksi mahdollisuus. Tämä on ihan hyvä asia.

Mutta rangaistuksen vakavuuden ja sen moitittavuuden pitää näkyä tuomiossa, ja se on kansalaisten oikeustajun kannalta erittäin hyvä asia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kauma, ja sen jälkeen ministeri.

16.20 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Kommentoin muutamaa puheenvuoroa, joita edustajat tässä toivat esiin.

Ensinnä, edustaja Lindén, olen teidän kanssanne samaa mieltä siitä, että ihmisten henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten pitäisi olla ankarammin rangaistuja. Joskus tulee sellainen vaikutelma, että esimerkiksi talousrikoksista saa selvästi ankarammat rangaistukset kuin siitä, että vie ihmiseltä esimerkiksi liikuntakyvyn loppuiksi.

Sitten edustaja Lohi toi esiin kansan oikeustaju -kysymyksen, ja se on todella aika kryptinen käsite jo sinänsä. Mutta seksuaalirikoksen kohdalla, lapsen kohdistuvan seksuaalirikoksen kohdalla, siinä, millä tavalla sen ymmärtää, on varmasti merkitystä sillä, puhutaanko 14-vuotiaaseen kohdistuvasta vai 4-vuotiaaseen kohdistuvasta seksuaalirikoksesta ja minkä ikäisistä ihmisistä ylipäänsä on kysymys ja mikä on näiden henkilöiden välinen ikäero ja muut olosuhteet. Se varmasti kyllä vaikuttaa kansalaisten käsitykseen siitä, mikä on myöskin oikeudenmukainen rangaistus tässä.

Ja sitten viimeisenä edustaja Rostila toi hyvin esiin tämän, että kyllähän rikoksesta saadun rangaistuksen pitää vastata erityisesti sen uhrin ja hänen omaistensa oikeustajua. Aina

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

silloin tällöin, kun lukee alan kirjallisuutta ja kuuntelee täälläkin niitä kaikkein liberaaleimpia puheenvuoroja, tulee se käsitys, että ainoastaan se rikosten ennaltaehkäisy ja se, kuinka suuri vaikutus tällä rangaistuksella on siihen, toistuvatko nämä rikokset, olisi vaikuttava tekijä. Mutta onhan se rikollinen pois pahan tekemisestä silloin, kun hän on vankilassa tai saa rangaistuksen, ja onhan se myös esimerkki muulle yhteiskunnalle siitä, mitkä ovat normit tässä yhteiskunnassa.

Kyllä minun mielestäni väkivaltarikoksiin ja erityisesti esimerkiksi liikennetikoksiin, joissa ollaan alkoholin tai päihteiden vaikutuksen alaisena aiheutettu kuolema tai pysyvä vamma jollekin, liittyviä rangaistuksia täytyy selkeästi koventaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten ministeri... Ja vielä oli Markus Lohi. Mutta sitten keskeytetään, jos vielä tulee puheenvuoroja. — Markus Lohi.

16.23 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vielä edustaja Kaumalle: Asiahan on juuri näin, kuten totesitte, että meillä on joitakin rikosnimikkeitä, joiden alle mahtuu hyvin kirjava joukko erilaisia tapauksia, jos ajatellaan niitten tuomittavuuden ja moitittavuuden suhteen. Se monesti tavallaan häiritsee, kun puhutaan siitä, mikä on yleisen oikeustajun mukainen rangaistus tai mitä kansalaiset ajattelisivat siitä. Siksi tämä tutkimus, johon täällä on keskustelussa viitattu, oli valtavan arvokas, kun siinä avattiin hyvin yksityiskohtaisesti seitsemän erilaista tapausta ja siellä oli iät ja oli kerrottu kaikki, mitä tapahtui ja niin edelleen. Silloin kansalaiset ja tuomarit, jotka olivat mukana, saivat juuri näitten faktojen perusteella arvioida, mikä olisi oikea rangaistus. Seitsemän erilaista rangaistusta siinä oli mukana. Mutta tämä lopputulos oli mielenkiintoinen, eli se, mitä kansalaiset olisivat antaneet, vaihteli valtavasti, vaikka yksityiskohdat avattiinkin hyvin. Sen lopputuloksen yhteenvetona voi sanoa, että on yhtä monta yleistä oikeustajua kuin on kansalaistakin. Tämä on se haaste meille.

Mutta nyt me olemme tässä hallituksen esityksessä minusta paljon helpomman kysymyksen äärellä. Kysymys on vain tällaisesta yksinkertaisesta kysymyksestä, joka ei ole tavallaan rikostapaus, jossa pitäisi arvioida, mikä on oikea rangaistus erilaisista vaihtoehtoista, vaan tässä on kysymys siitä, että jos viisi vuotta vankilasta vapautumisen jälkeen olet tekemässä uusia rikoksia, niin oletko ensikertalainen. Minusta tässä tehdään oikea arvovalinta: ei pitäisi olla.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin. — Ja sitten ministeri, olkaa hyvä, viisi minuuttia, jos tarve vaatii.

16.24 Oikeusministeri Leena Meri: Kiitos, arvoisa puhemies! Minusta tämä lainsäädäntö, oltakoon nyt tästä oikeustajusta mitä mieltä tahansa, vastaa kyllä ihmisten oikeustajua, tästä uskaltaa oikeasti sanoa sen. Kun sanotaan, että minä olen ensi kertaa töissä tai ensi kertaa siinä tai tässä asiassa, niin kaikki ymmärtävät, että sinä olet siis ensi kertaa, et koskaan aikaisemmin ole tässä tilanteessa ollut, mutta jos meillä on lainsäädäntöä, että sinä voit olla ensi kertaa vankilassa uudestaan, niin onhan se aika hullunkurista. Siinä mielessä tämä on hyvä asia.

Itse olen sitä mieltä, että saa ja pitää ja voi oppia, mutta jos ei ota ojentuakseen kerrasta, niin kyllä se sitten asteittain. Kun tauti pahenee, niin keinot kovenevat, näinkin täytyy voida uskaltaa sanoa. Tämä hallitus panostaa myös ennaltaehkäisyyn, meillä on sinne lisära-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

hoitusta, meillä on erilaisia ohjelmia. Me halutaan ottaa koppi nuorista, me halutaan keskeyttää heidän rikoskierteensä, mutta jos ihminen ei ole itse motivoitunut eikä halua, niin ei ketään voi väkisin parantaa, ja silloin pitää kantaa myös seuraamukset ja rangaistukset kovenevat.

Meillä on siis rangaistusten koventamisia jengirikoksiin liittyen, välilliseen tekemiseen liittyen, ampuma-aserikollisuuteen liittyen ja myös erittäin merkittävä varmuusvankeus-hanke, elikkä erityisen vaarallisten vankien erillään pitäminen tyyliin Breivik Norjasta — kävin tutustumassa myös Norjassa heidän varmuusvankilaansa. Siitä on nyt jo aika pitkällä alustavat arviot, ja toivon, että sen saan tällä kaudella ajoissa tuotua tänne.

Mitä tulee sitten henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin, niin jos otetaan vaikka törkeä pahoinpitely tai törkeä kuolemantuottamus, niissä meillä on minusta aivan liian alhaiset alarajat. Näistä keskusteltiin myös hallitusneuvotteluissa, mutta ihan suoraan sanoen todettiin, että tässä taloudellisessa tilanteessa ja tässä vankipaikkatilanteessa meillä ei ollut mahdollisuutta nostaa näitä kaikkia kerralla. Tästä syystä me ollaan tekemässä nyt ensi kevääseen mennessä kriminaalipoliittista ohjelmaa, jossa me tarkastellaan näitä alarajoja mutta myös näitä paljousalennuksia. Toki niitä ei voi kaikissa tapauksissa ottaa ihan täysimääräisinäkään, koska sitten alettaisiin olla 60—70 vuoden rangaistuksissa, mutta kyllä meidän pitäisi nostaa yhteisen rangaistuksen ylärajaa, joka on tällä hetkellä 15 vuotta. Sitä pitäisi nostaa. Se on muissa Pohjoismaissa 16—18 vuotta. Meillä kyllä on alhaisempia rangaistuksia erityisesti henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa, näissä määräaikaisissa rikoksissa.

Sitten edustaja Kiuru kysyi tästä taposta. Tappohan on kuitenkin tahallinen henkirikos. Se tällä hetkellä vanhenee, ja siitä on ollut toiveita, kuten teilläkin, edustaja, on ollut. Saattaa olla, että se esitys tulee jo ensi viikolla eduskuntaan. Siinä samalla tulee tyttöjen sukupuolielinten silpomisen rangaistusten täsmentäminen. Sitten tulee tämän tapon vanhentumisen poistuminen tahallisen henkirikoksen osalta — siis että sitä voidaan tutkia, jos tulee uutta näyttöä, tunnustamista ja muuta, tekniikatkin myös kehittyvät.

Sitten tulee tällainen lapsensurman pykälistön poistaminen, ja se tarkoittaa sitä, että rangaistukset kiristyvät. Meillä on vuosisadan alussa suhtauduttu avioliiton ulkopuolisiin lapsiin eri tavoin kuin nykyisin. Siihen aikaan naiset päätyivät surmaamaan vastasyntyneitä, ja siinä nähtiin tällainen lieventämisperuste, koska yhteiskunnallisesti pidettiin huonona naisena. Eihän tällaista enää ole olemassa, eikä semmoinen yksinomaan enää voi riittää perusteeksi, toki jatkossakin muut perusteet, syyntakeisuus ja muu mielentila-arvio.

Sitten rikoksen uhrin, äärettömän tärkeä asia. Meillä on valmistelussa hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti rikosuhrimaksun korottaminen, joka on sellaista rahaa, joka tulee käyttää rikosuhrien hyväksi. Se tullaan käyttämään siten, että panostetaan enemmän sinne rikoksen uhrin palveluihin. Lisäksi meillä on avustuksia erilaisiin tukipuhelimiin. Mutta olette aivan oikeassa, että edelleen puhutaan liian vähän siitä, että on uhrikin — joskin nykyisin, tänä aikana, enemmän. Minusta aikaisempina vuosina ei koskaan, hyvä kun muistettiin, että on uhri, puhuttiin vain vankien oikeusturvasta ja rikollisten oikeusturvasta.

Sitten minä vastaan vielä Lindénille vankityöstä. Elikkä me maksetaan kyllä edelleen palkat, mutta valitettavasti minunkin alueellani on etsittävä säästökohteita, ja minusta ei ole kohtuutonta, että työn teettäjä maksaa jatkossa työkalut ja muun muassa näitten istutusten siemenet ja muut. Me ollaan maksettu nämä ihan kaikki, ja valitettavasti nyt meille tulee tilanne, että palkat olisi se, minkä me pystymme maksamaan, mutta jos ottaisivat muutkin vastuuta vaikka niistä työkaluista ja niistä siemenistä ja muista.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Paljon jäi vielä asiaa sanomatta, mutta tämä on erittäin tärkeätä keskustelua, ja kiitos teille arvokkaista mielipiteistä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 65/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohden jälkeen. — Esittely, ministeri Meri, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.30 Oikeusministeri Leena Meri (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Hallitusohjelman mukaan hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkiyttämiseksi rikoslaissa. Lisäksi eri toimenpitein autetaan avioliittolakiin perustumattomaan niin sanottuun uskonnolliseen tai kulttuuriseen avioliittoon pakotettuja henkilöitä. Nyt annettu hallituksen esitys perustuu siis hallituksen hallitusohjelmaan. Sillä myös toteutetaan avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkeyttä koskeva lakivaliokunnan ja eduskunnan ponsi, joka annettiin kevätkaudella 23.

Ehdotuksen mukaisesti rikoslain ihmiskauppaa koskeviin säännöksiin lisättäisiin, että ihmiskauppana rangaistavaa olisi teko, jonka tarkoituksena olisi pakkoavioliittoon tai siihen rinnastettavaan liittoon saattaminen. Avioliittoon pakottaminen on nykyisen sääntelyn mukaisesti ihmiskauppana rangaistavaa ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin saattamista koskevan tarkoituksen mukaisesti. Ihmiskauppaa koskevan säännöksen ja sitä koskevien lainsäädännön esitöiden perusteella voidaan kuitenkin pitää tulkinnanvaraisena sitä, onko avioliittoon pakottaminen rangaistavaa sellaisenaan, vai tulisiko kyseessä olla sellaisen pakkoavioliittoon saattamisen, jota voidaan pitää ihmisarvoa loukkaavia olosuhteita vastaavana. Ehdotuksen myötä sääntelyä selkeytettäisiin näiltä osin, kun pakkoavioliittoon tai siihen rinnastettavaan liittoon saattaminen säädettäisiin nimenomaisesti ihmiskauppateon tarkoitukseksi.

Sääntely kattaisi sekä pakkoavioliittoon että siihen rinnastettavaan liittoon saattamisen. Pakkoavioliittoon rinnastettavalla liitolla tarkoitettaisiin pakkoavioliittoa, jossa olisi juriidisesti pätevän avioliiton sijasta kyse siihen rinnastettavasta liitosta, esimerkiksi niin sanotusta uskonnollisesta avioliitosta. Tästä käytiin keskustelua muun muassa lakivaliokunnassa viime kaudella avioliittolain muutoksen yhteydessä. Maahanmuuttajataustaiset naiset kertoivat meille, miten nämä uskonnolliset avioliitot kuitenkin ovat monin paikoin voimassa. Esityksen mukaisesti ihmiskauppaa koskeva säännös antaisi siten suojaa myös sellaiselle henkilölle, joka on pakotettu avioliittoon esimerkiksi tietyn uskonnollisen yhteisön

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

sääntöjen mukaisesti mutta jonka avioliitto ei ole virallisesti solmittu asiaa koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Esityksen mukainen pakkoavioliitto kattaisi sekä avioliiton solmimisvaiheen että tilanteen, jossa henkilöä estetään irtautumasta pakkoavioliitoksi muodostuneesta liitosta. Lisäksi esityksen myötä kävisi nykyistä selkeämmäksi, miten alle 18-vuotiaisiin kohdistuvaa pakkoavioliittoon saattamista tulkittaisiin. Alle 18-vuotiaiden osalta pakkoavioliittoon tai siihen rinnastettavaan liittoon saattamisena pidettäisiin esityksen mukaisesti avioliittoon tai siihen rinnastettavaan liittoon saattamista ihan sellaisenaan, eli ihmiskauppasäännöksen mukaisten keinojen käyttämistä ja siten säännöksessä tarkoitettua pakottamista ei edellytettäisi.

Ehdotuksen tarkoituksena on selkeyttää avioliittoon pakottamisen rangaistavuutta koskevaa sääntelyä. Siten esityksellä vahvistettaisiin henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden sekä yksityiselämän suojaa. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia esittelystä. — Seuraavaksi sitten mennään puhujalistaan, ja tämän asiakohdan käsittely lopetetaan klo 17, koska on rajoitettu aikataulu käsittelyyn. — Ja sitten edustaja Perholehto, olkaa hyvä.

16.34 Pinja Perholehto sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos ministerille esittelystä.

Tätä uudistusta on todella odotettu, ja esitys avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkiyttämiseksi on enemmän kuin tervetullut. Se on myös arvokas jatkumo viime kaudella aloitetulle työlle, jolloin päätettiin tästä pakkoavioliittojen mitätöinnistä.

Vuoden 23 lopussa Suomessa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä oli tunnistettu yli 1 200 uhria, joista noin 20 prosenttia pakkoavioliiton uhreja. Lähes joka kolmas pakkoavioliitto länsimaissa on lapsiavioliitto, jossa joko toinen tai molemmat puolisoista ovat alaikäisiä. Nämä luvut ovat todella järkyttäviä ja kertovat karua kieltä siitä, kuinka laajasta ongelmasta on kyse. Mutta ennen muuta ne ovat järkyttäviä siksi, että kyse ei ole pelkästään luvuista, vaan kyse on ihmisistä. Siksi kiitän lämpimästi sitä, että mikäli tämä hallituksen esitys viedään eteenpäin, niin se todella parantaa jokaisen heistä, erityisesti tyttöjen, oikeuksia, kuten kuuluukin. Suomi on sitoutunut kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, joiden velvoitteiden täyttäminen edellyttää juuri tämänkaltaista toimintaa.

Puhemies! Avioliittoon pakottamista koskeva lainsäädäntö olisi nyt kattamassa tällä esityksellä myös juridisesti päteviin liittoihin rinnastettavat uskonnollisin tai kulttuurisin keinoin solmitut avioliitot sekä avioliitossa pysymiseen pakottamisen. Nämä ovat täysin hyviä, välttämättömiä asioita, mutta haluan esittää myös kriittisen, kirittävän huomion koskien sitä, että tämä esitys avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta on edelleen sidottu ihmiskauppalainsäädäntöön.

Kaikki pakkoavioliitot eivät kuitenkaan liity ihmiskauppaan. Syitä voivat olla esimerkiksi ulkoinen pakote, sukulaisten painostus. Myös kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa sekä monien Euroopan maiden lainsäädännöissä pakkoavioliittoa tarkastellaan omalla ilmiönään eikä pelkästään koskien ihmiskauppaa. Huomautan, että lisäksi tässä Istanbulin sopimuksessakaan ihmiskauppa ei sisälly avioon pakottamisen kriminalisoinnin alle. Suomi on jo tähän mennessä saanut GREVIOLta suosituksia, jotka korostavat, ettei avioliittoon pakottaminen itsessään ole ihmiskauppaa, vaikka tietyissä tapauksissa nämä tunnusmerkit voivatkin täytyä. Ajattelen, että tämä ristiriita on ilmeinen ja se on huoles-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

tuttava. Toivon todella, että kun tätä esitystä jäljempänä käsitellään, niin suurta tarkkuutta kiinnitetään siihen, millä tavoin vielä tätä ihmiskaupan ja pakkoavioliittojen välistä linkitystä tullaan lopulta esityksessä käsittelemään.

Mutta näillä ajatuksilla kiitän erittäin lämpimästi ministeriä vielä tästä valmistelusta ja toivotan jatkovalmisteluun oikein paljon viisautta, sillä se on edellytys sille, että tämäkin laki on johdonmukainen, se on oikeudenmukainen ja ennen muuta todella suojelee pakkoavioliittojen uhreja kaikissa tilanteissa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Pauli.

16.37 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos esityksestä, todella tärkeä asia.

Pakkoavioliitot eivät aina koske alaikäisiä. Ne voivat koskea myös täysi-ikäisiä. Ja on myös ymmärtääkseni huomioitava sekin mahdollisuus, että vaikka määritelmä ikään kuin täytyy sillä, että toinen on pakotettu, niin voihan tilanne olla se, että molemmat ovat pakotettuja. Siinä tilanteessa saattaa taustalla olla suku tai heimo, tai mikä siellä nyt sitten onkin taustalla vaikuttamassa, joka haluaa, että tällainen ikään kuin naimakauppa tehdään, ja siihen vähintään toinen, mahdollisesti jopa molemmat, pakotetaan.

Eli siinä suhteessa hallituksen esitys on molempien liittoon sitoutuvien puolella, että oman tahdon pitää aina olla siellä taustalla, ei mitään muita syitä. Kaikki sellaiset selitykset, jotka liittyvät kulttuurillisiin syihin, uskonnollisiin syihin, maantieteellisiin syihin ynnä muuta, ynnä muuta, eivät nyt vain tähän suomalaiseen yhteiskuntaan ja oikeusjärjestykseen sovi. Ihmisillä täytyy olla oikeus päättää omasta kehostaan, omasta tulevaisuudestaan ja siitä, kenen kanssa avioliittoon haluaa sitoutua.

Kiitän tästä esityksestä ja toivon pikaista käsittelyä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kaunistola.

16.39 Mari Kaunistola kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos ministerille esityksestä.

On valtavan tärkeää, että hallitus nyt korjaa tätä ongelmaa ja selkeyttää pakkoavioliittojen kriminalisointia. Suomi on tasa-arvoon kaikin tavoin pyrkivä yhteiskunta. Pakkoavioliitot ovat räikeitä ihmisoikeusrikkomuksia, joista arviolta jopa kolmannes on lapsiavioliittoa.

Avioliittoon pakotettu on yleensä tyttö tai nainen. Pakottamisessa voidaan käyttää väkivaltaa, uhkauksia ja painostamista, ja niitä perustellaan kulttuurisilla tekijöillä tai niin sanotuilla kunniakysymyksillä. Suomalaiseen yhteiskuntaan tämä ei kuitenkaan kuulu. Toivon, että ehdotettu lakimuutos alentaa kynnystä ilmoittaa pakkoavioliitoista viranomaisille sekä vahvistaa uskallusta vastustaa nuorten, etenkin naisten, painostamista pakkoavioliittoon tai siinä pysymiseen.

Kuten hallitusohjelmassa mainitaan, erityisen tärkeää on pyrkiä vaikuttamaan asenteisiin. Tämä ei voi olla vain asiasta kärsivien naisten vastuulla, vaan meillä on yhteiskunnallinen vastuu tuoda asiaa esille ja sitä, että pakkoavioliitto ei ole Suomessa sallittu. Ja tässä varmasti tarvitaan kaikki mahdolliset viestinnälliset ja laajat keinot useilla eri kielillä, jotta tämä tieto tavoittaa mahdollisimman monia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

16.40 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Avioliittoon pakottaminen on vakava ihmis-oikeusloukkaus, joka voi aiheuttaa uhrilleen fyysistä ja psyykkistä kärsimystä. Termille ei ole kansainvälisesti yhdenmukaista määritelmää, mutta yksinkertaisimmillaan kyse on avioliitosta, joka on solmittu ilman vähintään toisen osapuolen täyttä ja vapaata suostumusta.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä Suomessa oli vuoden 23 lopussa 259 tunnistettua pakkoavioliiton uhria, mikä on 20 prosenttia kaikista tunnistetuista ihmiskaupan uhreista Suomessa. Pakkoavioliittojen uhreista länsimaissa arvioidaan olevan alaikäisiä jopa kolmannes. Lapsiavioliitoissa joko toinen tai molemmat puolisoista ovat alle 18-vuotiaita.

Avioliittoon pakottaminen kohdistuu kaikkiin sukupuoliin, mutta se on yleisemmin varsinakin naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan muoto, joka johtaa usein siihen, että naisilla ja tytöillä ei ole henkilökohtaista eikä taloudellista itsemääräämisoikeutta. Taloudellinen riippuvuus ja mahdollisesti lasten huoltajuuskysymykset, riidat, lapsikaappausten pelko pitkittävät pakkoavioliittoja. Avioliittoon pakottamisen muodot voivat olla moninaisia ja toisaalta varsin hienovaraisia, mikä tekee sen tunnistamisesta ja siihen puuttumisesta vaikeaa. Äärimmäisessä muodossaan avioliittoon pakottamiseen voi liittyä uhkaavaa käytöstä, sieppaamista, vangitsemista, fyysistä väkivaltaa, raiskauksia ja joissakin tapauksissa puolison murhaaminen. Orpon hallituksen esityksen mukaan se on tuomittava rikoslain nojalla, rangaistava ihmiskauppana tai pakottamisena.

Esitys ei valitettavasti kata kaikkia avioliittoon pakottamisen muotoja. Tällaisia tapauksia saattavat olla erityisesti kunniaan liittyvän väkivallan kontekstissa solmitut pakkoavioliitot tai avioliitosta irtautumisen estäminen. Hallituksen esityksessäkin on tunnistettu, että vaikka avioliittoon pakottamista tai pakkoavioliittoa koskevista tapauksista on ollut viitteitä rikosprosessissa käsitellyissä tapauksissa, eivät teot yksittäisinä ole ylittäneet tuomitsemisen kynnystä. Haasteena rikosprosessille on pidetty esimerkiksi näytön puuttumista, asianomistajan haluttomuutta tehdä yhteistyötä viranomaisen kanssa, lojaalisuutta perhetä tai sukua kohtaan tai haluttomuutta tehdä rikosilmoitusta sukulaisista. Pelko mahdollisen väkivallan eskaloitumisesta tai tapahtumien sijoittuminen kokonaan tai osittain ulkomaille vaikeuttavat asian selvittämistä. Myös meidän viranomaiset tarvitsisivat todella osaamisen vahvistamista.

Oikeusministeriön tuottamassa rikosoikeuden professori Matti Tolvasen ja Elisa Silvennoisen tekemässä selvityksessä käy ilmi, että henkinen väkivalta johtaa hyvin harvoin rangaistukseen Suomessa. Avioliiton välttely tai siitä pakeneminen on usein lähtevälle osapuolelle vaarallista. Toisaalta tilanteen käydessä sietämättömäksi voivat pakkoavioliitot johtaa jopa itsemurhiin, kun pakotettava osapuoli ei näe enää muuta vaihtoehtoa päästäkseen pois tilanteesta.

Tein avioliittoon pakottamisen kriminalisoinnin erillissäännöstä koskevan toimenpidealoitteen, jonka käsittelyä toivon tämän hallituksen esityksen yhteydessä. Aloitteessa esitän, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin erillisen pakkoavioliittoja koskevan pykälän säätämiseksi, joka sisältäisi pakottavan kontrollin. Pakottavaa kontrollia esiintyy monenlaisessa sukupuolittuneessa väkivallassa ja erilaisissa ihmissuhteissa, esimerkiksi parisuhteissa, hoivasuhteissa, sukujen ja yhteisöjen sisällä. Toimenpidealoitteeni mukaan erillissäännöksellä avioliittoon pakottamisesta voitaisiin tuomita myös silloin, kun ihmiskaupan, laittoman uhkauksen tai pakottamisen tunnusmerkit eivät täyty.

Nykyinen rikoslain pakottamista koskeva säännös ei kata niitä avioliittoon pakottamisen muotoja, joissa pakottaminen tapahtuu muuten kuin väkivaltaa tai uhkausta käyttämäl-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

lä. Erillissäännöksellä pystyttäisiin paremmin kattamaan sellaiset avioliittoon pakottamisen muodot, joita ei vielä tunnisteta. Pakottava kontrolli on jo tunnistettu pakkoavioliittojen taustalla hallituksen esitystä myöden, minkä vuoksi pidän tärkeänä sitä, että osoitamme sen olevan väärin ja kiellettyä. Näin voimme vahvistaa yksilöiden, erityisesti tyttöjen ja naisten, itsemääräämisoikeutta sekä yhteiskunnallista tasa-arvoa. Tämä pakottava kontrolli tosiaan hallitusohjelmassakin on todettu, ja soisi, että se tässä kohtaa vauhdilla etenee.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kauma.

16.46 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Pakkoavioliitolla tarkoitetaan sitä, että vähintään toinen osapuolista ei ole antanut suostumustaan avioliitolle. Itsekin tein tässä asiassa lakialoitteen vuonna 2019 — ja tämän lain perusteluteksteissä viitataan muun muassa tähän lakialoitteeseen — sillä aika monet kansalaisjärjestöt ovat Suomea kritisoineet siitä, että emme ole riittävän selkeästi kriminalisoineet pakkoavioliittoja. Tyypillisestihän tässä on kysymys siitä, että maahanmuuttajataustainen nuori tyttö tai nainen lähetetään ulkomaille, missä hänet vastentahtoisesti saatetaan avioliittoon henkilön kanssa, jonka kanssa hän ei olisi halunnut avioitua. Tähän saattaa liittyä henkistä tai fyysistä uhkaa, ja voi olla myös kysymys siitä, että on haluttu saada esimerkiksi oleskelulupa tälle puolisolalle, joka pakkoavioliittoon pakottaa. Voidaankin todeta, että tämä pakkoavioliitto on yksi kunniaväkivallan muoto, joka on rantautunut Suomeen ja pitää sellaisenaan kitkeä pois heti näin alkuvaiheessa.

Monella tapaa tähän asiaan on yritetty Suomessa jo aiemminkin puuttua, muun muassa siten, että alaikäisten solmimat avioliitot kiellettiin 2019. Mutta valitettavasti, kuten täällä on käynyt ilmi näitä lukuja ja numeroita, sillä ei ole riittävän hyvin pystytty asiaan puuttumaan.

Yksi asia, jonka haluaisin nostaa esiin, on se, että tähän on tähän mennessä ollut asianomistajarikos, eli uhrin itsensä pitäisi nostaa siitä syyte, mikäli haluaa tälle asialle oikeutta. Nyt tässä lainsäädännössä, joka meillä nyt on käsittelyssä, pakkoavioliitto kriminalisoidaan ihmiskauppaan liittyen elikkä syyttäjä voi itsenäisesti nostaa syytteen asiassa, mikäli kysymys on ihmiskaupan uhrista.

Tässä yhteydessä kysyisin teiltä, arvoisa ministeri, miksi päädyitte siihen, että tästä ei tehty erillislakia, tai siihen, ettei nimenomaan pakkoavioliittoon liittyen voisi syyttäjää nostaa syytteen ilman, että uhri itse on asiassa aloitteellinen.

Näihin asioihin, arvoisa puhemies, haluaisin täsmennystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lohi.

16.48 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Suomihan on vuonna 2015 liittynyt niin sanottuun Istanbulin sopimukseen, joka tämänkin lainsäädännön taustalla on, erityisesti siksi, että kun sitä täällä otettiin käyttöön ja lainsäädäntöä säädettiin, niin työelämä- ja tasa-arvovaliokunta piti tärkeänä sitä, että pakkoavioliittojen esiintyvyyttä ja riskitekijöitä selvitetään ja arvioidaan, onko tarvetta lainsäädännön muutokselle.

Kun tämän Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa seuraa erityinen asiantuntijatyöryhmä, niin he ovat nostaneet Suomen maa-arvioinnissa esille tämän, olisiko syytä täsmentää tätä ihmiskauppalainsäädäntöä, vaikka sinänsä se muodollisesti saattaisikin jo ehkä täyttää Istanbulin sopimuksen edellytykset, että jo nykyisenkin lainsäädännön piirissä nämä pak-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

koavioliitot menevät ihmiskauppaan. Mutta niin tai näin, kun nämä ovat nousseet esille, niin minusta on hyvä, että sitä tunnusmerkistöä tältä osin täsmennetään ja tämmöiset pakkoavioliitot kerta kaikkiaan selväsanaisesti otetaan mukaan sinne tunnusmerkistöön ja kriminalisointiin tällä muutoksella.

Täällä on käytetty minusta hyviä puheenvuoroja tämän suhteen. Ei ole tarvetta sen enempää täydentää, eli esitys on varmasti hyvä ja varmasti tulee laajalla enemmistöllä — epäilisin, että yksimielisesti — tässä salissa hyväksyttyä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Strand.

16.50 Joakim Strand r: Arvoisa puhemies! Avioliittoon pakottaminen todella on vakava ihmisoikeusloukkaus.

Det handlar nu alltså om att det till strafflagens bestämmelser om människohandel fogas att en gärning som syftar till att göra en person till föremål för tvångsäktenskap eller något därmed jämförbart förbund är straffbar som människohandel.

Begreppet tvångsäktenskap definieras nu i motiveringarna så att det omfattar ingående av ett äktenskap eller något därmed jämförbart förbund, men det omfattar också det att en person hindras från att lösgöra sig från ett tvångsäktenskap, så egentligen går man nu vidare från det arbete som påbörjades redan under förra perioden, liksom här kom upp.

Suomi on tasa-arvoon kaikin keinoin pyrkivä maa, ja itse näen, että tämä on jatkoa sille työlle, joka jo viime kaudella aloitettiin. Hyvä esitys.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindén.

16.51 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämähän ei ole nyt mikään ministerin kyselytunti, mutta minulla on kuitenkin tämmöinen konkreettinen kysymys tässä. Viittaan edustajakollega Perholehdon puheenvuoroon, jossa hän esitti lukuja ihmiskauppatilastoista, ja viittaan myös edustaja Kauman puheenvuoroon, koska oma kysymykseni liittyy siihen samaan aihepiiriin.

Siitä on jo muutama vuosi aikaa, kun Turussa kouluhallinnossa työskentelevä ystäväni kertoi minulle, että erityisesti tietyissä kouluissa tapahtui niin, että yksittäisiä tyttöjä, yleensä noin 12:n iässä, vain hävisi sieltä koulusta. Oli niin sanotusti lähdetty kotimaahan ja ei sieltä sitten yleensä palattukaan, tai sitten saattaa olla, että palattiin vuosia myöhemmin. Onko meillä olemassa luku-, numerodataa tämmöisen ilmiön yleisyydestä, eli onko kysymys koko maan tasolla kymmenistä vai kenties suuremmasta määrästä? Pelkästään Turun kaupungissa oli mainittu useita tällaisia tapauksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sirén.

16.52 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on ilman muuta tärkeä parannus nykytilaan, ja tämä on myös muun muassa naisjärjestöjen pitkäaikainen tavoite, että näitä lainsäädännön epäkohtia saadaan selkeytettyä ja myös korjattua — todella tärkeä asia. Nykyisessä lainsäädännössä pakkoavioliittojen rangaistavuus ei ole riittävän selkeästi tehty.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Yksi huomio liittyy tähän määritelmällisyyteen, mikä ei ole siis aivan helppoa, oli kysymyksessä sitten ihmiskauppa tai pakkoavioliitot. Pakkoavioliittoja koskien olisi tärkeää, että tunnistetaan varsinaisen avioliiton lisäksi myös siihen rinnastettavissa olevat liitot ja järjestelyt sekä sellaiset tapaukset, joissa pakotetaan pysymään avioliitossa erilaisin keinoin. Osa näistä tapauksista liittyy ihan selkeästi ihmiskauppaan, ja silloin on luonteavaa, että sääntelyä on ihmiskauppapykälässä. Mutta on myös sellaisia tapauksia, jotka ovat sitten jotain muuta eivätkä suoraan rinnastu tähän, jolloin on hyvin tärkeää, että on myös erillinen pykälä nimenomaan pakkoavioliittoja koskien.

Pakkoavioliitot ja ihmiskauppa linkittyvät ja liittyvät usein toisiinsa, mutta pakkoavioliitot eivät rajaudu vain ihmiskauppaan. On vaikeasti tunnistettavissa ulkopuolelta, milloin kysymyksessä on pakkoavioliitto, ja sen takia paitsi että tätä lainsäädäntöä täsmennetään, mikä on erittäin tärkeää, on tärkeää myös, että meidän ammattilaisilla, virkahenkilöillä, on riittävä tieto ja taito tunnistaa ja puuttua näihin tilanteisiin. Kyseessä ovat haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset, yleensä naiset, ja meidän pitää lainsäädäntö kerrallaan tehdä meidän sääntelyyn sellaisia muutoksia, että varmistetaan, ettei yhteiskunnassamme ole minikäänlaista sijaa naisten alistamiselle tai hyväksikäytölle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja nyt ministerille, olkaa hyvä. Sitten siirrymme seuraavaan asiaan.

16.54 Oikeusministeri Leena Meri: Kiitoksia hyvästä keskustelusta.

Tosiaan viime kaudella, kun lakivaliokunta käsitteli avioliittolain muuttamista ja siihen liittyvää avioliiton kumoamista koskevaa lainsäädäntöä, niin siinä yhteydessä käytiin läpi myös tätä pakkoavioliittoa, ja silloin toivottiin selkeyttämistä tähän lainsäädäntöön, ja nyt se tuli tämän hallituksen toimesta. En tiedä nyt, onko tässä nyt joku väärinymmärrys, mutta siis avioliittoon pakottaminen on ollut rangaistavaa tähänkin asti ihmiskauppana ja törkeänä ihmiskauppana ja pakottamisena, mutta tässä on kaivattu kuitenkin sitä täsmentämistä ja selkeyttämistä, ja siitä tämä nyt johtuu. Se on nimenomaisesti täällä erikseen todettu, ja samalla on todettu se, että rangaistavaa on myös tämä avioliitonomainen tilanne, joka voi olla uskonnollinen tai kulttuurinen liitto. Lisäksi esitys kattaa myös avioliiton solmimisvaiheen ja tilanteen, jossa henkilöä estetään irtautumasta pakkoavioliitoksi muodostuneesta liitosta. Täällä oli jossain puheenvuorossa siitä, ja se kattaa myös nämä tilanteet.

Sitten oli vähän puhetta näistä näyttöasioista ja muutenkin siitä, miten saataisiin näyttöä. Se näyttöongelmahan ei välttämättä poistu, mutta jos ajatellaan sitä keskustelua, mitä käytiin viime kaudella lakivaliokunnassa, niin kyllä toivottiin juuri sitä erityissääntelyä myös sen takia, että sillä on vaikutus myös siihen, että voidaan todeta, että Suomessa on erikseen kriminalisoitu pakkoavioliitto, ja silloin tämä lain henki näyttäytyy muualle ja ehkä silloin näissä erilaisissa yhteyksissä se uskalletaan ja halutaan sanoa ääneen. Mutta valiokunta myöskin siinä lausumassa, valiokunnan mietinnössä, toi esille sen ajatuksen, että ylipäätään on tärkeää pystyä vaikuttamaan uskonnollisissa ja kulttuurisissa yhteisöissä näihin asenteisiin ja lisätä tietoisuutta, jotta voidaan auttaa uhreja, jotta he pääsevät avun ja tuen piiriin. Eihän pelkkä rikoslaki mitään muuta, jos ei sieltä niitä ihmisiä uskaltaudu tulemaan esiin.

Sitten edustaja Lindénin kysymystä minä en ihan ehkä ymmärtänyt. Tosiaan en tiedä, miten puhuitte, että alaikäisiä katoaa. Ainakin tämäläisyyksiä keskusteluviihteitä on ollut joskus siinä yhteydessä, kun on puhuttu tyttöjen viemisestä silvottavaksi. On ollut tämmöi-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

siä, mutta niitäkin on tutkittu aika vähän tai on voitu saada tietoa aika huonosti, mutta voi liittyä myös tämäntapaisiin tilanteisiin pakkoavioliittoja. Meille nämä vieraat kulttuurit ovat haasteellisia, ja tämäntyyppistä lainsäädäntöä joudutaan tekemään, johon me olemme vasta viime vuosina joutuneet enenevässä määrin törmäämään. Siksi on erittäin tärkeää myös, että ihmiset kotoutuvat tänne, ettei ole koko ajan enenevässä määrin tällaisia ongelmia. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 30/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 10/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Esittely, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Peltokangas, olkaapa hyvä.

Keskustelu

16.58 Mauri Peltokangas ps (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan tehtäväksi ulkomaalaislakiin tarvittavat muutokset EU:n turvapaikkamenettelydirektiivin mukaisen rajamenettelyn käyttöön ottamiseksi Suomessa. Lisäksi nopeutettua menettelyä koskeva ulkomaalaislain sääntely uudistetaan lisäämällä lakiin ne menettelydirektiivin mukaiset nopeutetun menettelyn perusteet, joita ei vielä ole otettu kansallisesti käyttöön.

Ehdotetulla sääntelyllä mahdollistetaan myös turvapaikkapuhuttelun pitäminen tietyin edellytyksin videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa käyttäen. Tämä ei liity pelkästään rajamenettelyn soveltamiseen tai nopeutetun menettelyn käyttöön, vaan kaikkiin turvapaikkapuhutteluihin, joissa Maahanmuuttovirasto katsoo sen taroituksenmukaiseksi. Hallintovaliokunta pitää mahdollisuutta käyttää etäyhteyttä turvapaikkapuhuttelun pitämiseen tärkeänä erityisesti rajamenettelylle säädettävän tiukan aikarajan kannalta. Rajamenettelyssä hakemuksen käsittely saa kestää Migrissä enintään neljä viikkoa.

Esityksen tavoitteena on tehostaa sellaisten kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten käsittelyä, jotka ovat todennäköisesti perusteettomia. Rajamenettelyn käyttöönotto voi myös toimia yhtenä hallinnan työkaluna välineellistetyn maahantulon tilanteissa. Ehdotettu sääntely mahdollistaa rajamenettelyn soveltamisen kuitenkin kaikissa tilanteissa: normaalissa turvapaikanhakijatilanteessa, laajamittaisen maahantulon yhteydessä ja osana muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamiseen tarvittavia toimia.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Rajamenettelyn avulla voidaan estää turvapaikanhakijoiden edelleen liikkumista Suomesta muualle Eurooppaan. Hallintovaliokunta toteaa, että Suomella on Euroopan unionin ja Naton ulkorajavaltiona korostettu vastuu ulkorajoista ja Schengen-valtiona myös Schengenin toimivuudesta ja kestävyyydestä. Turvapaikanhakijoiden edelleen liikkuminen on viime vuosina ollut yksi EU:n yhteisen turvapaikkajärjestelmän suurimmista ongelmista, mikä on kyseenalaistanut koko järjestelmän tarkoituksen ja toimivuuden.

Arvoisa rouva puhemies! Valiokunta tuo mietinnössään esiin, että Suomeen itärajan yli viime syksystä alkaen tammikuun 24 loppuun mennessä ilman maahantulon edellytyksiä saapuneista noin 1 300 henkilöstä merkittävä osa on poistunut maasta ennen hakemuksen tutkinnan päättymistä ja jatkanut matkaansa muualle EU-alueelle. Hakijoista alle 10 prosenttia olisi arvion mukaan ohjautunut rajamenettelyn piiriin. Valiokunta toteaa tämänkin perusteella, että rajamenettely on yksi keino hallita maahantuloa laajamittaisen ja välineellistetyin maahantulon tilanteissa, mutta se ei pelkästään riitä tehokkaasti torjumaan itse ilmiötä tai estämään sen jatkumista.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että ulkoisten toimijoiden mahdollisuudet käyttää muuttoliikettä Suomeen ja Euroopan unioniin kohdistuvan vaikuttamisen välineenä kyetään mahdollisimman tehokkaasti estämään. Nopeutetun menettelyn perusteita koskevilla muutoksilla pyritään nopeuttamaan uhaksi kansalliselle turvallisuudelle katsottavien ja uusintahakemuksen tehneiden hakijoiden maasta poistamista, mikä on keskeistä etenkin nykyisessä turvallisuustilanteessa. Hallintovaliokunta pitää esityksen tavoitteita kannatettavina ja ehdotettua sääntelyä erittäin tarpeellisenä. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Valiokunta katsoo, että rajamenettelyä koskevat säännökset on perusteltua ottaa jo nyt ulkomaalaislakiin menettelydirektiivin mukaisina, vaikka osana Euroopan unionin maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistusta on hyväksytty uusi menettelyasetus, joka sisältää jäsenvaltioille osin pakollisen rajamenettelyn. Menettelyasetusta aletaan soveltaa vasta kesällä 2026. Vaikka Euroopan unionin asetukset ovat jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta, uusi EU-sääntely edellyttää ulkomaalaislain kansainvälistä suojelua koskevan sääntelyn tarkastelua kokonaisuudessaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että rajamenettely saadaan Suomessa käyttöön mahdollisimman pian. Rajamenettelyyn otettua hakijaa ei päästetä maahan oikeudellisessa merkityksessä. Menettelydirektiivissä edellytetään, että hakemus ratkaistaan rajamenettelyssä rajalla, kauttakulkualueella tai niiden läheisyydessä. Rajamenettelyn toteuttaminen edellyttää näin ollen hakijan liikkumisvapauden rajoittamista. Hakijalla on velvollisuus oleskella rajamenettelyn ajan rajalla, kauttakulkualueella tai näiden läheisyydessä sijaitsevan hänelle osoitetun vastaanottokeskuksen alueella.

Arvoisa rouva puhemies! Valiokunta korostaa, että rajamenettelyyn kuuluva velvollisuus oleskella määrätyn vastaanottokeskuksen alueella tarkoittaa jo itsessään sitä, että hakijalla ei ole oikeutta poistua mainitulta alueelta. Hakijan pysyminen vastaanottokeskuksen alueella pyritään varmistamaan fyysisillä esteillä, kuten aidalla ja lukitulla portilla. Kyseessä ei ole erillinen turvaamistoimi, joka edellyttää yksilöllistä arviointia, vaan liikkumisvapautta rajoitetaan osana sovellettavaa menettelyä. Ehdotettu menettely eroaa säilöön otosta esimerkiksi niin, että hakijalla on mahdollisuus liikkua vapaasti vastaanottokeskuksen alueella, toisin kuin säilöön otettuna. Maahanmuuttovirasto voi myöntää hakijalle tietyin edellytyksin luvan poistua tilapäisesti vastaanottokeskuksen alueelta. Hakijalla on myös oikeus poistua vastaanottokeskuksen alueelta, jos se on välttämätöntä vastaanotto- palvelujen saamiseksi tai alaikäisten koulunkäynnin järjestämiseksi.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Hallintovaliokunta viittaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon, jonka mukaan ehdotettua sääntelyä on arvioitava liikkumisvapauden rajoituksena, vaikka siihen sisältyykin erityisesti sen vähäistä pidempi kesto huomioon ottaen eräitä vapauden menetystä tosiasiallisesti läheneviä piirteitä. Perustuslakivaliokunnan mukaan rajamenettelyyn liittyville liikkumisvapauden rajoituksille on osoitettavissa perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta hyväksyttävät perusteet, jotka palautuvat väärinkäytösten estämiseen, perusteettomien hakemusten tehokkaaseen käsittelyyn ja tarpeeseen tehostaa Euroopan unionin ulkorajalla edelleen liikkumisen valvontaa.

Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että ehdotetulla sääntelyllä varmistetaan rajamenettelyn tarkoituksen toteutuminen mahdollisimman tehokkaasti. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että alueelta poistumisen estämiseen käytetään esimerkiksi aitoja ja lukittuja portteja ja henkilön pysyminen alueella pyritään muutoinkin varmistamaan. Lainsäädännön tehokkaan toimeenpanon kannalta on olennaista, että luvaton alueelta poistuminen tai sen yrittäminen kyetään myös havaitsemaan mahdollisimman nopeasti ja kattavasti.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ulkomaalaislaissa säädettyä säilöönottoa lievempiä turvaamistoimia, kuten ilmoittautumisvelvollisuutta, voidaan käyttää rajamenettelyssä siihen sisältyvän liikkumisvapauden rajoittamisen lisäksi, jos niiden edellytykset täyttyvät.

Esityksen valmistelussa on yhtenä mahdollisuutena rajamenettelyn toteutumiselle arvioitu vaihtoehtoa, jossa kaikki rajamenettelyn piiriin tulevat hakijat otettaisiin säilöön. Säilöönotto on ulkomaalaislain mukaisista turvaamistoimista tehokkain, mutta samalla yksilön oikeuksia eniten rajoittava. Ulkomaalainen voidaan ehdotetun sääntelyn mukaan kuitenkin ottaa säilöön, jos säilöönotto on tarpeen rajamenettelyn soveltamiseksi, jotta menettelyn yhteydessä voidaan tehdä päätös hakijan oikeudesta tulla Suomen alueelle. Kuten muidenkin perusteluiden kohdalla, säilöönotto edellyttää ulkomaalaislaissa säädettyjen turvaamistojen yleisten edellytysten täyttymistä ja sitä, että muut turvaamistoimet eivät ole riittäviä. Säilöön ottaminen edellyttää tässäkin tapauksessa yksilöllistä arviointia ja on siis viimesijainen turvaamistoimi.

Arvoisa rouva puhemies! Valiokunta käsittelee mietinnössään myös lasten ja muiden erityisen haavoittuvassa olevien henkilöiden asemaa. Valiokunta tähdentää lapsen edun huomioon ottamista kaikissa turvapaikkamenettelyissä. Valiokunta pitää tärkeänä, että majoitus ja liikkumisvapauden rajoitukset suunnitellaan niin, ettei lapsen oikeuksia rajoiteta enempää kuin on välttämätöntä.

Hallintovaliokunta korostaa, että vastaanotto-olosuhteet tulee järjestää niin, että asiakkaiden ja henkilökunnan turvallisuus voidaan vastaanottokeskuksessa varmistaa ja esimerkiksi ihmiskaupan uhrit tunnistaa. Rajamenettelyn ja muiden nopeutettujen menettelyjen asianmukainen toteuttaminen edellyttää sitä, että kaikilla prosessiin osallistuvilla viranomaisilla on riittävät resurssit. Valiokunta nostaakin mietinnössään esiin eri viranomaisten resurssitarpeita ja pitää tärkeänä, että kaikkien viranomaisten riittävät resurssit, mukaan luettuna rahoitus, turvataan tehokkaan rajamenettelyn varmistamiseksi.

Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan mietintöön jätettiin yksi vastalause.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia esittelystä. — Ja puheenvuoroihin. — Edustaja Peltonen.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

17.08 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Eduskunnan hallintovaliokunta on saanut valmiiksi mietintönsä hallituksen esityksestä, jolla mahdollistetaan EU:n määritelmädirektiivin mukaisen rajamenettelyn käyttöönotto ulkomaalaislaissa. Asiahan ei ole täällä eduskunnassa aivan uusi, sillä jo viime vaalikaudella rajamenettelystä annettiin hallituksen esitys edellisen hallituksen toimesta. Edellisen hallituksen rajamenettelystä antama hallituksen esitys raukesi täällä eduskunnassa, koska esitystä ei ehditty käsitellä loppuun asti ennen silloisen vaalikauden päättymistä.

Tätä hallituksen esitystä käsiteltäessä on paikallaan muistaa se laajempi eurooppalainen tausta, johon rajamenettely tiiviisti kytkeytyy. Pian työnsä päättävän komission vahtivuorolla hyväksytty EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa yhtenäistävä maahanmuuttopakti pitää sisällään menetelmäasetuksen, joka tuo rajamenettelyn kansallisesti käyttöön otettavaksi viimeistään vuonna 2026 koko Euroopan unionin alueella.

SDP on pitänyt tärkeänä, että emme jää odottelemaan menettelyasetuksen toimeenpanoa, vaan ryhdymme toteuttamaan rajamenettelyä jo EU:n nykyisen menettelydirektiivin puitteissa. Etunojaa asiassa puoltaa myös ajankohtainen turvallisuustilanne Suomen itärajalla. Rajamenettely tuo uuden työkalun myös välineellistetyn muuttoliikkeen hallintaan, vaikka menettely ei yksin riitäkään ratkaisemaan tätä monimutkaista turvallisuusongelmaa. Me sosiaalidemokraatit olemmekin kiirehtineet jo viime syksynä tätä hallituksen esitystä, sillä rajamenettely tuo tärkeitä työkaluja hallittuun turvapaikkaprosessiin, sen toteuttamiseen sekä myös osin helpotusta välineellistetyn maahantulon hallintaan. Rajamenettelyllä pyritään myös hillitsemään turvapaikanhakijoiden edelleenliikkumista muualle Eurooppaan, mikä on ollut kasvava ongelma EU:n turvapaikkajärjestelmässä.

Arvoisa puhemies! Se kenties merkittävin ero nyt käsittelyssä olevan hallituksen rajamenettelyä koskevan esityksen ja viime vaalikaudella rauenneen esityksen välillä on se, että nyt rajamenettely olisi ulkorajoillamme käytössä jatkuvasti, ei vain poikkeustilanteissa valtioneuvoston erillisellä päätöksellä. Ehdotettu sääntely mahdollistaa rajamenettelyn soveltamisen kaikissa tilanteissa, normaalissa turvapaikanhakijatilanteessa, laajamittaisen maahantulon yhteydessä ja osana muuttoliikkeen välineellistämiseen vastaamiseen tarvittavia toimia. On perusteltua ja järkevääkin, että kaikkina aikoina todennäköisesti perusteettomat turvapaikkahakemukset voidaan käsitellä mahdollisimman nopeasti ja myös edelleenliikkumista Suomesta muualle Eurooppaan ennaltaehkäistä. Myöskään EU:n tulevassa menettelyasetuksessa rajamenettelyä ei ole tarkoitus tehdä vain poikkeustilanteita varten sovellettavaksi, vaan keskeisiltä osin jatkuvasti käytössä olevaksi.

On tärkeää korostaa, että turvapaikanhakijoiden oikeusturvasta huolehditaan myös rajamenettelyssä ja nopeutetussa menettelyssä. Kyse ei siten ole oikeusturvan näkökulmasta mitenkään kevennetystä turvapaikkaprosessista. Päinvastoin, jokainen hakemus tutkitaan myös nopeutetussa menettelyssä ja rajamenettelyssä yksilöllisesti. Hakijalla on oikeus tulla kuulluksi turvapaikkamenettelyssä, ja hänellä on samat oikeudet saada oikeusapua ja tulkkausta sekä hakea muutosta päätökseen kuin turvapaikanhakijoilla tavanomaisessakin menettelyssä. Myös turvapaikkaa hakeneen kynnys tulla ohjatuksi rajamenettelyyn on hallituksen esityksessä asetettu kohtuullisen korkealle. Tätä kuvastaa osuvasti se, että hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisten perusteella viime talvena Suomen itärajan yli saapuneista noin 1 300 turvapaikanhakijasta vain noin 10 prosenttia olisi ollut viime talvena ohjattavissa rajamenettelyyn, jos nykyisenkaltainen sääntely olisi ollut käytössä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan painottaa, että rajamenettelyn toteuttaminen vaikuttavasti ja myöskin tarkoituksenmukaisesti edellyttää riittävien resurssien varmistamista

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Maahanmuuttovirastolle. Tätä näkökulmaa myös hallintovaliokunta on omassa mietinnössään nostanut esiin. Rajamenettelyn käyttöönotto ei myöskään yksin riitä ratkaisemaan nyt rajoillamme todistettua välineellistetyin maahantulon ongelmaa. Tärkeää kuitenkin on, että rajamenettely tuo sen yhdenkin tärkeän uuden työkalun myös tämän ilmiön hallintaan.

Haluan hallintovaliokunnan jäsenenä kiittää rajamenettelyä koskevan hallituksen esityksen huolellisesta mutta kuitenkin myös ripeästä käsittelystä täällä eduskunnassa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto.

17.13 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä esitetyillä ulkomaalaislain muutoksilla otettaisiin käyttöön EU:n menettelydirektiivin mahdollistama niin sanottu rajamenettely ja laajennettaisiin merkittävästi nopeutetun turvapaikkamenettelyn käyttöalaa. Lisäksi esityksellä mahdollistettaisiin turvapaikkapuhuttelun järjestäminen videoyhteyksin.

Esitetyt muutokset ovat merkityksellisiä useiden perus- ja ihmisoikeuksien, ennen kaikkea oikeusturvan, liikkumisvapauden ja henkilökohtaisen vapauden sekä yhdenvertaisuuden, kannalta. Esityksellä on vaikutusta myös lapsen oikeuksiin. Viime kädessä esitys on merkityksellinen oikeutta elämään koskevien perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden, kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun kiellon sekä palautuskiellon loukkaamattomuuden varmistamisen kannalta.

Rajamenettelyn käyttöön liittyy merkittäviä riskejä hakijan oikeusturvan kannalta. Hyvin nopeassa menettelyssä turvapaikkaperusteiden tai toissijaisen suojelun perusteiden yksilöllinen ja luotettava arvioiminen on vielä huomattavasti tavallista turvapaikkamenettelyä haastavampaa. Lyhyessä ajassa ja hakijan ollessa liikkumisrajoituksen kohteena valtion rajalla tai sen lähellä sijaitsevassa vastaanottokeskuksessa on turvapaikkamenettelyssä tarvittavan oikeudellisen avun saaminen haastavaa. Turvapaikkamenettely on oikeudellisesti vaativa ja erityisosaamista edellyttävä menettely, jossa päätetään syvästi yksilön oikeuksia koskevasta asiasta.

Rajamenettelyn seurauksena hakija voidaan hyvin nopean menettelyn jälkeen poistaa maasta ilman lainvoimaista päätöstä. Mikäli käännäytys loukkaa hakijan oikeuksia, käännäytksen täytäntöönpanon estäminen edellyttää hyvin nopeaa reagointia ja täytäntöönpanokieltihakemusta tuomioistuimeen. Viime kädessä kyse on sen varmistamisesta, ettei kehtää palauteta ehdottoman palautuskiellon vastaisesti kidutuksen tai muun epäinhimillisen kohtelun tai kuoleman vaaraan.

Edellä mainitut rajamenettelyn haasteet ja riskit koskevat myös muuta nopeutettua turvapaikkamenettelyä, jonka käyttöalaa esityksessä merkittävästi laajennettaisiin nykyisestä kaikkiin menettelydirektiivissä mahdollistettuihin tilanteisiin. Oikeusturvan lisäksi rajamenettely on merkityksellinen liikkumisvapauden ja henkilökohtaisen vapauden kannalta. Velvollisuus oleskella tietyn vastaanottokeskuksen alueella merkitsee liikkumisrajoitusta. Hallituksen esittämässä muodossa, jossa pysyminen vastaanottokeskuksen alueella varmistettaisiin estein, kuten aidoin ja portein, on käytännössä lähellä vapauden menetystä.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto katsoo, että rajamenettelyn ei tulisi olla aina käytössä oleva menettely, vaan sen käyttöönotosta tulisi voida päättää erikseen poikkeuksellisissa tilanteissa. Rajamenettelyn käyttöönoton tulisi edellyttää valtioneuvoston päätöstä, jonka perusteena tulisi olla lyhyessä ajassa tapahtuva poikkeuksellisen suuri maahantulijoiden määrä tai vieraan valtion vaikutuksesta tapahtuva maahanmuuton tilanne.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Mielestämme rajamenettelyn käyttö yksin tullessiin alaikäisiin on erityisen ongelmallista lapsen oikeuksien kannalta, eikä tällaiselle mahdollisuudelle ole todellista tarvetta. Ilman huoltajaa maahan saapuneet alaikäiset turvapaikanhakijat tulisi siten rajata rajamenettelyn ulkopuolelle kaikissa olosuhteissa.

Esitämme myös, että maininta vastaanottokeskuksen alueella pysymisen varmistamiseksi estein poistetaan.

Katsomme, että uusintahakemuksen ei tulisi olla peruste nopeutetulle menettelylle, vaan tämä peruste tulisi poistaa esityksestä.

Esityksessä säädetään lisäksi mahdollisuudesta käyttää turvapaikkapuhuttelussa videopuhuttelua. Katsomme, että tämän on perustuttava hakijan suostumukseen, eikä asia voi olla pelkästään viranomaisen päätöksestä riippuvainen.

Esitämme myös nimenomaista mainintaa siitä, että hakijalle on kerrottava, mitkä tekijät voivat johtaa hänen hakemuksensa käsittelyyn nopeutetussa menettelyssä.

Arvoisa puhemies! Näin ollen teen vastalauseen mukaiset pykälämuutosehdotukset. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, poissa. — Edustaja Kivelä, Mai.

17.18 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Edustaja Meriluoto esitteli hyvin meidän esityksemme ja perustelut tälle pykälävastalauseellemme, jossa siis esitetään, että tämä esitys hyväksyttäisiin mutta suhteellisen paljon muutettuna.

Ensinnäkin näistä lähtökohdista: Vasemmisto puolustaa oikeutta hakea turvapaikkaa, puolustaa laadukasta turvapaikanhakuprosessia ja palautuskiellon loukkaamattomuutta. Lisäksi kenenkään henkilökohtaista vapautta ei tosiaan pitäisi rajoittaa enemmän kuin on välttämätöntä. Itse ajattelen, että nämä lähtökohdat eivät ole mitenkään erityisen radikaaleja — voi vaikka katsoa meidän perustuslakiamme.

Nyt samaan aikaan on tunnistettu, että tähän rajamenettelyyn liittyy vakavia riskejä juuri näiden asioiden osalta, niin oikeusturvan, vapaudenmenetyksen kuin myös haavoittuvassa asemassa olevan henkilön tunnistamisen osalta. Sen takia esimerkiksi yksin tulleet alaikäiset pitäisi rajata tämän esityksen ulkopuolelle, ja tälle rajamenettelylle tulisi myös säätää käyttöönottokynnys, aivan niin kuin viime kaudella tässä esityksessä oli.

No, ei tosiaan ole hirveän yllättävää, että tämä esityshän sai lausuntokierroksella todella paljon kriittistä palautetta. Sitä tuli tietenkin kansalaisjärjestöiltä mutta niin tuli myös yhdenvertaisuusvaltuutetulta ja esimerkiksi Asianajajaliitolta. Esimerkiksi Amnestyn mukaan rajamenettelyä ei tulisi ottaa esityksen mukaisesti käyttöön, sillä hakemuksen yksilöllinen käsittely sekä oikeusturvatakeet, kuten oikeudellisen avun järjestyminen riittävän asiantuntevalla tavalla, eivät toteudu täysimääräisesti näin lyhyessä käsittelyajassa eli tässä neljän viikon menettelyssä. Amnesty on nostanut esiin myös — aivan niin kuin edustaja Meriluoto tässä edellä perusteli — että tämä esitys on ongelmallinen lasten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden osalta. Myös tämän liikkumisvapauden rajoittamisen osalta he toivat esille, että tässä sitä suhteettomasti tehdään ja se on useassa tilanteessa tarpeetonta.

Eli, arvoisa puhemies, kannatan edustaja Meriluodon tekemiä pykälämuutosehdotuksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen.

17.21 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Euroopassa tapahtuvien puukotusten, ampumisten ja räjähdysten takia meidän on varmistettava, että Suomessa on jatkossakin turvallista. Tämä käsittelyyn tuleva rajamenettely on yksi keinoista, joilla voidaan turvallisuuksia parantaa. Kun Suomeen saavutaan hakemaan kansainvälistä suojelua, jatkossa hakija voidaan ottaa rajamenettelyyn. Rajamenettelyn aikana liikkuminen vapaasti Suomen tai EU:n alueella rajataan. Tämän avulla ihmiset, jotka saattavat olla turvallisuudelle uhaksi, eivät pääse katoamaan sitten ympäri EU:ta.

On aivan käsittämätöntä ja jopa kestävätkään esimerkiksi se, että Saksassa on noin miljoona ihmistä, jotka ovat maassa luvattomasti ja pääosin viranomaisten tavoittamattomissa. Tällaiset ihmiset saattavat olla merkittävä riski turvallisuudelle, ja meidän pitää huolehtia siitä, että Suomessa tällaiseen tilanteeseen ei ajauduta ja se voidaan välttää.

Tärkeää tässä on huomioda myöskin se, että viranomaisten työ tehostuu etäyhteyksien avulla ja ennen kaikkea se hakemusten käsittelyaika nopeutuu, mikä on itse asiassa kaikkien etu, niin hakijoiden kuin viranomaistenkin etu. Nykyisellään hakemusten käsittelyajat ovat kestävätkään pitkiä, tarkastelee niitä miltä kantilta tahansa.

Toinen tärkeä osa tässä rajamenettelyssä on hakijoiden tavoitettavuus. Useassa vaiheessa lupamenettelyä hakijoita pitää kuulla, ja nykyisellään on äärimmäisen vaikea löytää heitä kuultavaksi, jos he eivät itse sinne vapaaehtoisesti suostu tulemaan tai eivät ole jostakin syystä saaneet kutsua sitten perille tai käsiteltäväkseen.

Myöskin seikka, mitä haluaisin tässäkin kohtaa tuoda esiin, on se, että jotta rajamenettely voisi toimia näin nopeassa aikataulussa, se edellyttää merkittävää hakemusten käsittelyn tehostamista, ja siinä aivan keskeisin seikka on se, että tulisi harkita, kuten EU:kin on itse asiassa tätä direktiiviä käsitellessään pohtinut, olisiko vain yksi oikeusaste riittävä tämän asian käsittelemiseksi, ettei käydä läpi kaikki oikeusasteita ja useita perättäisiä hakemuksia ja valituksia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen.

17.23 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hallintovaliokunta on tehnyt aivan erinomaisen mietinnön tästä hallituksen esityksestä, ja edustaja Peltokangas valiokunnan puheenjohtajana esitteli tämän mietintönsä erinomaisesti. Kiitoksia hallintovaliokunnalle laadukkaasta työstä. Puheenjohtaja Peltokangas nosti mietinnön tärkeimmät kohdat erittäin hyvin esille.

Suomi tarvitsee tässä tilanteessa ehdottomasti selvän rajamenettelylain, koko sen lakipaketin, mitä siihen tarvitaan. Sitähän me tässä parhaillaan rakennamme. Suomi on Euroopan unionin ulkorajalla, Schengenin ulkorajalla. Meidän on kannettava se vastuu, minkä Schengen-maana joudumme tekemään muita valtioita kohtaan. Elikkä me emme saa suhtautua asioihin löperösti, vaan meidän on pidettävä yllä tiukka lainsäädäntö, joka kunnioittaa ihmisoikeuksia, toki, mutta samalla tehokkaasti suojaa suomalaisten ihmisten turvallista elämää täällä Suomen rajojen sisällä.

Tämä maailma ei tänäpänä ole enää kovin turvallinen paikka, ja tämä turvapaikkamenettely, mikä nyt tässä laissa otetaan käyttöön, on erinomaisen hyvä, tehokas ja oikeudenmukainen. Kun lukee lehdistä ja vaikka netistä tutkii uutisia, mitä käytännössä tänäpänä tällainen välineellistetty maahantulo on, senhän me tiedämme, että sieltä lennätetään ihmisiä lentokoneella ja niillä valtioilla, jotka maksavat tämän lystin, ei ole mitään muuta Suomea kohtaan tai jotakin muuta Euroopan unionin maata kohtaan kuin vihamieliset pyrki-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

mykset, yhteiskunnan saattaminen epäselvään tilanteeseen tai peräti sekavaan tilanteeseen. Siitähän tässä on kysymys, että se estetään tehokkaasti. Ja voimassa olevat hyvät laitthan estävät jo itsessään, koska se tietohan leviää tuonne muihin maihin, että Suomessa ovat lait kunnossa ja valvomme omia alueitamme ja Schengenin sääntöjä ja ihmisten turvallisuutta tehokkaasti.

Ja aivan oivallisesti valiokunnan puheenjohtaja nosti esille myös tämän turvallisuuden, että rajavartijoilla, jotka rajojemme vartioivat, pitää olla turvanaan laki siinä, miten he toimivat, ja sitten riittävä henkilöstö, että pystyvät työnsä turvallisesti tekemään ja samalla turvaamaan myös kaikki ihmisoikeudet, mitä vaaditaan. Siitähän tässä on kysymys.

Kiitoksia hallintovaliokunnalle erinomaisesta työstä. Laki on hyvä ja kannatettava ja toivon mukaan tulee mahdollisimman pian voimaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindén.

17.26 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä rajamenettelyhän on käsite, josta on sovittu EU:n turvapaikkapolitiikkaa uudistavan ja yhtenäistävän maahanmuuttopaktin yhteydessä. Ymmärrän tästä esitetyn kritiikin, emmekä yhdy siihen, että demonisoidaan turvapaikanhakua, mutta näemme itse — ja sen takia puolueemme on ollut hallintovaliokunnassa tämän esityksen takana — että tämänkin menettelyn on syytä olla olemassa. Koko tämä Euroopan levoton tilanne tällä hetkellä myös täällä pohjoisessa meidän itärajamme suuntaan ja muutenkin tietysti viime vuosien tapahtumat ovat sellaiset, että me EU-maathan olemme yhdessä pyrkineet löytämään yhteisiä menettelytapoja rajoille. Tilanteetahan ovat aika dramaattisia, kun mietimme, mitä tapahtuu Välimerellä, mitä tapahtuu eri suunnilla tällä hetkellä. Tämän kaiken taustalla tietenkin on koko tämä vakava maailman-tilanne — sodat, nälänhätä, kuivuus, autioituminen ajavat ihmisiä miljoonittain hakemaan parempaa elämää.

Me puhumme maahanmuutosta usein erittelemättä sitä, ja olemme tänäänkin täällä käsitelleet aiemmin työperäistä maahanmuuttoa. Ihmiset tulevat meille töihin, tulevat opiskelemaan, tulevat tutkijoiksi, tulevat perheenjäseniksi, avioituvat ja niin edelleen. Sitten on tietysti myös niin, että yleensä kaikissa kehittyvissä maissa — on sitten kysymys USA:sta, Kanadasta, Australiasta, EU-maista — joissa elintaso on korkeampi, on universaaleja sosiaaliturvan, koulutuksen, asumisen käytänteitä. Niihin kohdistuu tietenkin ymmärrettävästi painetta paremman elämän perässä tulemisesta. Tämä on kaikki ymmärrettävää, mutta tähänhän tarvitaan tietenkin nykymaailmassa pelisääntöjä. EU on hakenut niitä pelisääntöjä vuosien ajan. Suurella vaivalla on saatu aikaiseksi tämä maahanmuuttopakti. Siinä on useita eri elementtejä. Yksi niistä elementeistä on tämä, joka nyt tässä käytännössä on tarkoitus ottaa osaksi suomalaista lainsäädäntöä. Sanoisin itse näin, että vain tämä tilanne, mikä nyt tässä on tullut, tämä välineellistetty maahanmuutto ja myös tietty riski hallitsemattomasta maahanmuutosta idän suunnasta, on meillä sellainen syy, joka mahdollistaa sen, että meillä on syytä tämänkin olla. Mitään erityistä innostusta suoraan sanottuna tietysti tähän asiaan ei sinänsä ole, mutta olemme tämän kyllä hyväksymässä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen.

17.29 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies! Nopeutettu rajamenettely on tässä tilanteessa välttämätön. On selvää, että ihmisarvo ja oikeusvaltio ovat isoja asioita, arvoja.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Nyt kansallinen turvallisuus on asia numero yksi. Asian käsittelyn suhteen ei ole aikaa hukkavana, vaan se pitää saada valmiiksi mahdollisimman nopeasti, kuitenkin huolellisesti valmisteltuna. Meidän poliitikkojen tärkein tehtävä on varmistaa Suomessa asuvien ihmisten turvallinen arki.

Kannatan tätä huolellisesti valmisteltua esitystä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

17.29 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Tätä hallituksen esityksen ensimmäisen käsittelyn ympärillä käytyä keskustelua kuunnellessani olen tyytyväinen, että olemme tässä salissa ainakin siitä samaa mieltä, että rajamenettely täytyy Suomessakin käyttöön ottaa. Nythän tässä on selvästi näkemyseroja lähinnä siitä, millaisella mallilla tämä rajamenettely tulisi toteuttaa.

No, itse ajattelen niin, että kun meillä on tämä EU:n määritelmädirektiivi olemassa, niin kun sen puitteissa liikutaan, niin on hyvä mahdollisimman täysimääräisesti sieltä myöskin tätä rajamenettelyä ryhtyä täällä sitten rakentamaan. Ja aina parempi, jos voimme ennakoida määritelmäasetuksen mukaista rajamenettelyä, ennakoida sitä mahdollisimman paljon, koska sen asetuksen mukaiset seikat tulevat sitten aikanaan kuitenkin meille ikään kuin pakottavasti sovellettavaksi.

Näitä erilaisia malleja kun tässä vertaillaan, niin haluaisin vielä hetkeksi palata liikkumisen rajoittamiseen rajamenettelyssä. Näkemykseni on se, myöskin valiokunnassa kuulujen asiantuntijalausuntojen perusteella, että jos tätä liikkumista näiden rajamenettelyyn ohjautuneiden osalta ei millään tavalla rajoitettaisi, niin sen seurauksenahan rajamenettelyn tarkoitus ei toteutuisi. Eli kun tarkoituksena on tässä rajamenettelyssä se, että tähän prosessiin ohjattu henkilö olisi rajan tuntumassa tai rajalla, jos tätä ei miltei osin ikään kuin pystytä hallitsemaan edes minkäänlaisella aidalla tai muulla menettelyllä, niin silloinhan käytännössä henkilö voi sitten poistua, liikkua vapaasti ja tämä kauttakulku muualle Eurooppaan voi tapahtua, mitä täällä rajamenettelyllä kuitenkin ensisijaisesti pyritään ennaltaehkäisemään.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kivelä.

17.31 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Lyhyesti vielä kommentteja tähän itse keskusteluun.

Ensinnäkin täällä nousi esille tämä käsittelyaika ja toteamus siitä, että lyhyet käsittelyajathan ovat kaikkien etu. No, kyllä, se kuulostaa hyvältä, mutta samaan aikaan on myös ymmärrettävä, että joidenkin hakijoiden kohdalla se liian nopea määräaika saattaa vaikuttaa siihen, että ei ehditä tunnistamaan niitä haavoittuvuuksia, jotka sitä henkilöä koskevat. On aivan selvä, että esimerkiksi jos pitää hankkia viranomaisten kontakteja tai on kyse vaikka ihmiskaupan uhreista tai näin, niin silloin neljä viikkoa voi olla liian lyhyt aika.

Sitten toinen kommentti liittyen tähän kansalliseen turvallisuuteen: Samaan aikaan on kuitenkin hyvä huomioda, että itse tämän esityksenkin mukaan ne ihmiset, joita tämä rajamenettely koskisi, ovat aika pieni osuus niistä turvapaikanhakijoista. Tässä esityksessä tuodaan esille esimerkiksi, että loppuvuonna 23 tulleiden joukossa oli huomattava määrä henkilöitä, joiden kohdalla tämä rajamenettely ei käytännössä olisi soveltunut, koska siellä tämä kansainvälisen suojelun myöntöprosentti on jo niin korkea. Eli tässä on karkeasti ar-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

vioitu, että alle kymmenen prosenttia itärajan yli loppuvuonna tulleista hakijoista olisi edes ohjautunut tähän rajamenettelyyn. Eli kun keskustelemme kansallisesta turvallisuudesta, niin on varmasti ihan hyvä huomioda se, että lopulta sitten ehkä tässä kuitenkin on kyse muutamista kymmenistä ihmisistä, korkeintaan sadoista.

Sitten vielä viimeinen huomio liittyen näihin lapsiin: kyllä itse asiassa ihmettelen, että heitä ei ole tästä esityksestä rajattu ulos eli näitä alaikäisiä, jotka tulevat ilman huoltajaa. Eli tässä esityksessä lastenkin osalta arvioidaan, että tätä rajamenettelyä voisi käyttää äärimmäisen harvoin yksin tulleisiin alaikäisiin, ymmärrettävästi, ja sen takia olisi ollut mielestäni perusteltua, että tämä olisi suoraan tässä esityksessä rajattu pois, aivan niin kuin edustaja Meriluoto esitti.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

17.34 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puheenjohtaja! Mielestäni oli kyllä erittäin arvokasta se, että hallintovaliokunta päätyi tässä mietinnössään korostamaan sitä lapsen etua ja harkintaa ja yksilöllistä arviota. Käsittelyn perusteella en ainakaan itse jäänyt semmoiseen käsitykseen, että alaikäisen henkilön ohjautuminen rajamenettelyyn tulisi olemaan mitenkään erityisen helppoa tai matalan kynnyksen takana.

Ehkä se ajatus, jota itse tässä oponoin, on se, että eduskunta nyt kieltäisi kategorisesti sen, että alaikäinen henkilö missään tilanteissa voisi ohjautua rajamenettelyyn. En näe sitä perusteltuna, eikä se ole myöskään tässä EU:n määritelmädirektiivissä eikä myöskään tässä tulevassa määritelmäasetuksessa käsitykseni mukaan tavoitteena.

Jos palautan mieliin sen, mitä Marinin hallitus esitti tästä rajamenettelystä, niin myöskään Marinin hallituksen aikana tässä rajamenettelymallissa ei ollut kategorista kieltoa sille, että yksin tullut alaikäinen voisi jossain tilanteessa tulla ohjatuksi rajamenettelyyn. Silloinhan todettiin tässä esityksessä muun muassa niin, että mikäli henkilö on saapunut turvallisesta alkuperämaasta, jonne hänet voidaan palauttaa — kun tällainen taustaseikka täytyy — niin henkilö voidaan sitten rajamenettelyyn ottaa. Eli tämä kategorinen alaikäisten poissulkeminen tästä esityksestä ei ollut myöskään tässä viime vaalikaudella kariutuneessa esityksessä mukana, vaikka ymmärrettävästi voidaan muitakin vaihtoehtoja ehdottaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen.

17.36 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämän rajamenettelyn tarkoitus on nimenomaan löytää ne ilmeisen perusteettomat hakemukset. Siksi on tarkoituksenmukaista, että siihen pääseeikin ja joutuukin vain pieni määrä hakijoita. Ei ole tarkoituksenmukaista ottaa näitä kaikkia, koska siihen ei ole edes resursseja.

Ja mitä tulee tähän kansalliseen turvallisuuteen, niin ennen kaikkea tässä rajamenettelyssä on nyt jatkossa mahdollisuus löytää ne, joilla on sellainen rikostausta, joka suoraan vaarantaa meidän kansallista turvallisuutta, ja ottaa heidät rajamenettelyyn ja estää heidän pääsyänsä tänne Euroopan alueelle.

Ja mitä tulee tähän lyhyeen käsittelyaikaan, niin ne vuoden 2015 tapaukset, joista sitten myöhemmissä oikeusasteissa on todettu, että olisi ollut tarvetta suojelulle, ja joissa alkuperäinen päätös on peruttu, pääosin ovat kohdistuneet ymmärtääkseni siihen, että viranomaisten resurssit eivät olleet riittäviä tunnistamaan niiden ihmisten tarpeita siinä tilan-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

teessa, kun niitä hakijoita on tullut niin paljon. Itse katson niin, että kun pystytään rajamaan sitä käsittelyssä olevien asioiden määrää tässä rajamenettelyssä, niin niihin ihmisiin, jotka sinne tulevat, pystytään keskittymään paremmin. Koska on enemmän resursseja siihen tehtävään, niin heidät myöskin voidaan tunnistaa riippumatta siitä, että tämä aika on lyhyempi.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain 39 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 50/2024 vp

Toimenpidealoite TPA 42/2023 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 9/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 9/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Edustaja Lindén.

Keskustelu

17.37 **Aki Lindén sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tätä asiaa käsiteltiin täällä parisen viikkoa sitten lähetekeskustelussa ja sen jälkeen valtiovarainvaliokunnassa. Valiokuntakäsittelyn yhteydessä teimme yhdessä eräiden muiden ryhmien kanssa tästä vastalauseen, ja esitän sen vastalauseen eli mietintöön sisältyvän vastalause ykkösen tässä yhteydessä.

Ihan muutama perustelu suoraan siitä vastalauseesta todettuna. Alarajahuojennuksen poisto nostaa arvonlisäverotaakkaa 15 000—30 000 euroa vuodessa liikevaihtoa tuottaville yrityksille. Muutoksen vaikutus on negatiivisin yrityksille, joidenka toiminta on työpanosvetoista ja jotka eivät voi kilpailutilanteen vuoksi korottaa hintojaan arvonlisäveron verran. Alarajahuojennuksen poisto vaikuttaa Suomessa noin 80 000 yritykseen, mikä muodostaa merkittävän osan Suomen yrittäjistä painottuen itseään työllistäviin mikroyrityksiin. Jotta näiden yritysten toiminta ja pienimuotoisen yritystoiminnan houkuttelevuus ylipäättään voidaan turvata tulevaisuudessa, tulee alarajahuojennuksen poistoa kompensoida jollain keinolla. Alarajahuojennuksen vastinparina on arvonlisäverovelvollisuuden alaraja, joka Suomessa on edellisen hallituksen aikana nostettu 10 000 eurosta 15 000 euroon. Esitämme nyt tämän rajan nostamista 30 000 euroon, mikä on yrittäjäkentän, VATTin ja monen muun asiantuntijan tukema arvio järkevästä verovelvollisuuden alarajasta. Luonnollisesti tämä vähentää jossain määrin tietysti valtion verotuottoja, mutta sitten toisaalta myös hyödylliset vaikutukset ovat merkittävät tässä yhteydessä. Eli esitän tämän vastalauseen yksi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

17.39 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puheenjohtaja! Edustaja Lindén toi monia näkökoh-
tia tässä esiin. Tämä alvin alaraja on hyvin mielenkiintoinen asia sen takia, että kun tätä
katsotaan eurooppalaisellakin tasolla, niin taitaa olla niin, että Ruotsissa tämä raja on 8 000
euroa ja Virossa 40 000 euroa, niin että eri maat voivat laittaa tämän alarajan siihen koh-
taan kuin se kansallisesti nähdään tarpeelliseksi. Yläraja sille on 85 000 euroa, eli siinä
mielessä meillä liikkumatilaa olisi tämän rajan osalta ollut. Tämä koskee erityisesti pieniä
mikroyrittäjiä, kulttuurialan toimijoita ja muita, jotka tästä alarajan pitämisestä valiokun-
nan mietinnön 20 000:n tasolla... Tässä mielessä olisi ollut viisasta siirtää se sinne
30 000:een.

Arvoisa rouva puheenjohtaja! Tässä oli myöskin semmoinen tilanne, että tässä oli
kompromissikin tarjolla: oppositio esitti, että jos tämä raja olisi 25 000, niin tätä vastalau-
setta ei olisi tarvinnut laittaa ollenkaan, mutta se ei sitten hallituspuolueille käynyt. Toi-
saalta toivoisin, että täällä eduskunnassa mentäisiin hallitus—oppositio-ajan ylitse aina
tällaisissakin kysymyksissä, ja tämä olisi ollut kestävää alvin määrittelyä jatkossa. Siinä
mielessä tämä olisi pitänyt ottaa tässä huomioon.

Kannatan edustaja Lindénin vastalauseen yksi mukaista esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kalli.

17.41 **Eeva Kalli kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Arvonlisäverovelvollisuuden alaraja-
huojennus on tosiaan ollut verohelpotus niille yrityksille, jotka kuuluvat alv-rekisteriin ja
joiden tilikauden liikevaihto on alle 30 000 euroa. Liukuva alarajahuojennus on ollut hyvä
veropoliittinen innovaatio, koska se on madaltanut alarajan tuomaa kasvukynnystä. Nyt
hallituksen esittämä huojennuksen poistaminen on siten tuntuva veronkiristys pienyrittäji-
lle.

Alarajahuojennuksen poistamisen arvioidaan lisäävän valtion arvonlisäverotuottoa vuo-
sitasolla noin 80 miljoonaa euroa. Tämä nostaa myös yritystoiminnan aloittamisen kynnyk-
sistä ja heikentää kannustimia osa-aikaiseen yrittäjyyteen. Keskustan mielestä hallituksen oli-
si pitänyt kompensoida direktiivistä johtuvaa muutosta kansallisella liikkumatilalla eli nos-
tamalla arvonlisäverovelvollisuuden alarajaa. Direktiivin mukaan kansallinen verovelvol-
lisuuden alaraja voi olla enintään 85 000 euroa, ja kuten täällä jo kuultiin muita esimerk-
kejä, niin esimerkiksi Virossa vähäisen toiminnan rajana on 40 000 euroa.

On hyvä ja tarpeen, että hallituspuolueet lopulta kuuntelivat asiantuntijoita ja opposi-
tionkin näkemyksiä ja päätyivät valiokunnassa esittämään alarajan nostoa 20 000 euroon.
Mutta kun korotus nyt tehtiin, meidän mielestämme se olisi pitänyt kuitenkin tehdä taval-
la, jossa todella päästään vaikuttavuuteen ja joka olisi ollut aito vastaantulo pien- ja yksi-
nyrittäjille. Keskustan mielestä vähäisen toiminnan rajaa eli arvonlisävelvollisuuden alara-
jaa olisi pitänyt nostaa sinne 30 000 euroon. Näin pienyrittäjät pystyisivät saamaan koh-
tuullisen toimeentulon.

Alarajan tason määrittely ei tosin ole aivan yksinkertainen kysymys, koska kyse on kil-
pailuneutraliteettiin vaikuttavasta asiasta ja se jakaa toki siksi yrittäjiäkin. Toisaalta 30 000
euron alaraja on vielä alle tason, jota muun muassa VATTin tutkimuksessa on pidetty op-
timaalisena tasona, ja tähän muun muassa edustaja Lindén jo aikaisemmassa puheenvuo-
rossaan viittasi. EU-maissa taso on keskimäärin noin 35 000 euroa. Valtaosassa lakiluon-
nokseen annettuja lausuntoja kannatettiin rajan nostamista. Samalla olisi voitu myös ke-
ventää hallinnollista taakkaa.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Lopuksi on syytä huomioda, että hallituksen verolinja laajemminkin on pieniä ja keski-suuria yrityksiä kaltoinkohteleva. Hallitus tekee jättimäiset korotukset arvonlisäveroon, kun yleinen arvonlisävero nousee EU:n toiseksi korkeimmaksi 25,5 prosenttiin. Myös alennettua 10 prosentin kantaa nostetaan 14 prosenttiin. Arvonlisäverotus kokonaisuudessaan on siten kiristymässä huomattavasti ja erityisen rajusti lääkkeiden lisäksi useilla runsaasti työllistävillä ja koronasta kovasti kärsineillä aloilla eli matkailussa, joukkoliikenteessä, liikunnassa ja kulttuurissa. Lisäksi kotitalousvähennystä leikataan, mikä myös osaltaan heikentää yrittäjien toimeentuloa. Keskustan huolella rakennetussa, uskottavassa reilun kasvun vaihtoehdossa nämä yrittäjyyttä kurittavat toimet on vältetty kuitenkin tavalla, jossa samalla pääsemme samaan sopeutukseen kuin hallitus omilla esityksillään.

Arvoisa puhemies! Tähän perustuen esitän keskustan vastalauseen eli vastalauseen 2 muutosesityksen mukaisesti, että arvonlisäverolain 3 §:n 1 momentti hyväksyttäisiin näin kuuluvana: ”Vähäinen toiminta 3 §. Myyjä ei ole verovelvollinen, jos kuluvan kalenterivuoden ja sitä edeltäneen kalenterivuoden liikevaihto on enintään 30 000 euroa, ellei häntä ole oman ilmoituksensa perusteella merkitty verovelvolliseksi.” Toki toivon, että tälle pienyrittäjyyttä huomioivalle esitykselle tulee kannatusta laajasti yli puoluerajojen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen.

17.46 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kallin pitämä hyvin perusteltu puheenvuoro keskustan vastalauseeksi mietintöön liitettynä on aivan erinomainen esitys. Se tukee pieniä yrityksiä, näitä yksinyrityksiä, jotka monella paikkakunnalla ovat suorastaan aarteita liittyen ihmisten auttamiseen ja vaikka sellaiseen pieneen käsityötoimintaan tai vastaavaan pienkonekorjaustoimintaan, jossa he ovat omalla paikallaan ja siinä pienessä yhteisössä aivan erinomaisia auttajia ihmisille.

Kannatan lämpimästi edustaja Kallin tekemää erinomaista esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Savio.

17.46 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on siis hallituksen esitys arvonlisäverolain ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain muuttamiseksi sekä tätä asiaa koskeva valtiovarainvaliokunnan mietintö. Käytännössä tämän esityksen myötä toimeenpannaan EU-direktiivi pienten yritysten arvonlisäverovelvollisuuden alarajahuojennuksen poistamisesta. Tätä alarajan huojennusta ovat tähän saakka voineet Suomessa saada verovelvolliset, joiden liikevaihto on ollut 15 000 eurosta 30 000 euroon. Tämä alarajahuojennuksen poistaminen perustuu siis direktiivin pakottavaan sääntelyyn.

Arvoisa puhemies! Kompensoidakseen pienimmille yrityksille alarajahuojennuksen poistosta tulevaisuudessa aiheutuvia tulonmenetyksiä on valiokunta siis päättänyt samassa yhteydessä asiantuntijakuulemisten jälkeen ehdottaa, että arvonlisäverovelvollisuuden alaraja nostettaisiin 20 000 euroon. Saaduissa asiantuntijalausunnoissa on kuitenkin todettu, että huojennuksen poistuminen merkitsee väistämättä sitä, että jonkin liikevaihtorajan ylä- ja alapuolelle muodostuu epäjatkuvuuskohta, jota ei siis liikevaihtorajaa korottamalla voida poistaa. Ja itse asiassa on niin, että mitä korkeampi tämä liikevaihtoraja on, sitä suurempi euromääräinen kilpailuvääristymä syntyy rajan eri puolilla olevien yritysten välille.

Arvoisa puhemies! Asiantuntijakuulemisissa on esitetty huolia kilpailuvääristymistä niukasti liikevaihtorajan eri puolille sijoittuvien yritysten välillä. Lisäksi on esitetty uhka-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

na tarpeeton ja tehokkuustappioita aiheuttava yritystoiminnan pilkkominen, mikäli liikevaihtoraja nousee selvästi esitettyä korkeammalle. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan alarajan nostolla 30 000 euroon voisi olla jo merkittävä haitallinen vaikutus kilpailuolosuhteisiin.

Arvoisa puhemies! On myös muistettava, että vapautus arvonnalisäverovelvollisuudesta on tarkoitettu koskemaan pienimuotoista, harrastusmuotoista ja satunnaista toimintaa. Yhdessä asiantuntijalausunnossa jopa vastustettiin rajan nostoa nykyisestä 15 000 eurosta ylöspäin kilpailuvääristymien välttämiseksi.

Arvoisa puhemies! Asia ei siis ole aivan yksinkertainen, mutta mielestäni valtiovarainvaliokunnassa tehty muutosehdotus arvonnalisäverovelvollisuuden alarajan nostosta 20 000 euroon tämän hallituksen esityksen yhteydessä on kokonaisuudessaan hyvin perusteltu ja kannatettava.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 41/2024 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 3/2024 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelua. Edustaja Kivelä.

Keskustelu

17.50 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Jatkamme tosiaan luonnonsuojelulain muuttamisen käsittelyä. Tällä lailla pannaan siis kansallisesti täytäntöön käytännössä uusiutuvan energian eli RED kolmosen muutokset, jotka nyt tähän luonnonsuojelulakiin liittyvät. Tänänsiis jatkamme vielä näiden lausumien osalta tätä käsittelyä. Me olemme yhdessä vihreiden kanssa tehneet tosiaan sen vastalauseen, jossa esitämme kahta eri lausumaa eduskunnan hyväksyttäväksi — lyhyesti niistä tässä.

Ensimmäinen lausuma koskee sitä, että me näemme, että olisi todella tärkeää seurata tätä asiaa kokonaisuutena, jotta voidaan kunnolla hahmottaa, mikä näiden uusiutuvan energian hankkeiden ja niiden sijoittumisen vaikutus luontoon on kokonaisuutena. Eli tässä ensimmäisessä lausumaehdotuksessa esittäisimme, että hallitus laatisi vihreän siirtymän hankkeiden seurantaan varten tällaisen valtakunnallisen seurantaohjelman, jonka kautta siten voidaan muodostaa kokonaiskuvaa vihreän siirtymän hankkeiden sijoittumisesta, voidaan pyrkiä minimoimaan sekä valtakunnallisesti että alueellisella tasolla näiden hankkeiden negatiiviset ympäristövaikutukset ja minimoimaan niin, että ne eivät sijoitu luonnon kannalta kaikista arvokkaimmille alueille, ja myös minimoimaan se vaikutus, jossa elinympäristöjä sitten pirstoutuisi.

Sitten taas toinen lausuma koskee tätä 70 §:ään ehdotettua uutta vitosmomenttia, jota itse pidän ongelmallisena ja jota esimerkiksi Luontopaneeli on pitänyt omassa lausunnossaan ongelmallisena. Sen poistamista tosiaan eivät asiantuntijat esittäneet, joten olemme

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

nyt siitä tehneet sitten lausumaehdotuksen, jossa siis esitämme, että eduskunta edellyttäisi hallitusta varmistamaan, että uhanalaisten lajien tappamisen ja häirinnän suhteen riittäviä keinoja arvioidaan jatkuvasti, että tappamisen ja häirinnän ehkäisyn asianmukaisten keinojen tuloksia myös seurattaisiin tarkasti ja että lupaviranomaisen tulee edellyttää luvan hakijoilta uusia ja korvaavia keinoja, mikäli aiemmat keinot eivät ole riittäviä ehkäisemään uhanalaisten lajien tappamista tai häiritsemistä — eli mielestäni maltillinen esitys sekin.

Arvoisa puhemies! Teen siis vastalauseen 1 mukaiset lausumaehdotukset.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Pitko poissa. Edustaja Meriluoto.

17.53 **Laura Meriluoto vas:** Arvoisa puhemies! Edustaja Kivelä tässä teki erinomaiset lausumaehdotukset, joten kannatan niitä.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan määräaikaisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 46/2024 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 7/2024 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelua. Edustaja Sirén. [Saara-Sofia Sirén: Arvoisa puhemies! Ei ole tarvetta käyttää tässä kohtaa puheenvuoroa.] — Selvä. — Edustaja Asell.

Keskustelu

17.54 **Marko Asell sd:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys laista vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan määräaikaisesta tukemisesta. SDP:llä on tähän vastalause, ja tässä perusteluja.

Liikenteen siirtyessä fossiilisista polttoaineista kestäviin on tärkeää pyrkiä säilyttämään teknologianeutraali lähestymistapa. Uuden teknologian yleistymistä auttavat erilaiset tuet muutoksen alkuvaiheessa, kuten esimerkiksi sähköautojen yleistyminen on osoittanut. Raskaan kaluston osalta sähkö-, kaasu- ja vetykäyttöisyys ovat teknologian vielä kehittyessä kokeiluja yrityksille kohti kestävämpiä käyttövoimia. Yhteiskunnan on järkevää tukea puhtaamman energian käyttöönottoa.

Olemassa olevan henkilöautokannan kannalta on tärkeää tarjota kansalaisille mahdollisuuksia kestävämpiin ratkaisuihin matalalla kynnyksellä. Uusi tulkinta etanolikonversioista astui vasta viime kesänä voimaan, mikä mahdollistaa konversiot entistä laajemmalle osalle autokantaa. Aiempi tulkinta rajasi etanolimuunnoksen käytännössä vain vanhempiin autoihin, mikä heikensi muunnon tekemisen kannattavuutta.

Hallituksen toiminta vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivien ajoneuvojen hankintatuessa sekä henkilöautojen muuntotuessa on ollut poukkoilevaa. Viime syksynä hallitus

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

poisti lainsäädännöstä mahdollisuudet kaasu- ja etanolikonversioiden muuntotukiin. Nyt käsittelyssä olevassa esityksessä tämä mahdollisuus palautetaan eduskunnan antaman velvoittavan lausuman johdosta, tosin vain puolen vuoden määräajalla.

Poukkoilevalla politiikallaan hallitus vesittää ja jopa vaarantaa vaihtoehtoisten kotimaisten polttoaineiden kehittämisen ja markkinoille pääsemisen edellytyksiä. Hallitus näyttäisikin nojautuvan yhä vahvemmin liikenteen polttoainepolitiikassaan huoltovarmuuden kannalta kyseenalaiseen ulkomaiseen fossiiliseen öljyyn. Kaikilla ei ole varaa hankkia uutta sähköautoa, ja nykyisiä polttomoottoriautoja on mahdollista muuntaa kaasu- tai etanoliautoiksi, jotka toimivat kotimaisilla vähäpäästöisemmillä polttoaineilla.

Hallitus esittää paketti- ja kuorma-autojen vaihtoehtoisen käyttövoiman hankintatuen viimeiseksi hakupäiväksi 31.12. tänä vuonna sekä ajoneuvojen muuntotukien hakemisessa 15.12. tänä vuonna, joiden jälkeen niitä ei voisi hakea enää lainkaan. Käytännössä hallituksen esitykseen kirjatut hakuajat tarkoittaisivat, että laki olisi voimassa kuluvan vuoden loppuun saakka eli ainoastaan noin puoli vuotta.

Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan haku aika on aivan liian lyhyt. Hakuajan pidennystä puoltavat ajoneuvokannan uudistumisen tärkeys, raskaan liikenteen käyttövoimamurroksen liikkeelle saaminen, yritysten investointivarmuus ja se, että tukiin jo aiemmin myönnetty kolmivuotiset siirtomäärärahat saataisiin käytettyä täysimääräisesti.

Rahoituksesta: Hallituksen esityksen perusteella vuodesta 2018 lähtien eduskunta on tehnyt päätökset yhteensä 38 miljoonan euron rahoituksesta muuntotukiin sisältäen myös täyssähköautojen hankintatuet. Täyssähköautojen hankintatukiin tai muuntotukiin ei ole osoitettu lisärahoitusta vuosille 23—24.

Aiemmin budjetoidusta määrärahasta on Liikenne- ja viestintäviraston arvion mukaan yhä käyttämättä noin 2,4 miljoonaa euroa. Kyseessä on vuonna 2022 myönnetty kolmivuotinen siirtomääräraha täyssähköautojen hankintatukiin sisältäen myös kaasu- ja etanolikonversioiden tuet, joten muuntotukia voitaisiin tukea yhä vuoden 2022 talousarviopäätösten puitteissa.

Emme hyväksy hallituksen ilmiselvää tavoitetta, että vuoden 2022 valtion talousarviossa myönnettyä kolmivuotista siirtomäärärahaa muunto- ja hankintatukiin käytettäisiin mahdollisimman vähän, jonka puolesta puhuu liian lyhyt määräaika hakea tukea. Katsomme, että määräraha olisi käytettävä kokonaan eduskunnan aikoinaan sille päättämiin tarkoituksiin.

Hallituksen esityksessä etanoliautoksi konvertoinnin muuntotuen taso on pidetty edellisen lain mukaisessa 200 eurossa. Valiokuntakuulemisten perusteella sääntely kuitenkin on muuttunut olennaisesti niistä ajoista kalliimmaksi. Uusi määräys edellyttää muun muassa juuri kyseiseen ajoneuvoon annettavaa yhteensopivuustodistusta, jonka antaa muuntosarjan valmistaja. Autoissa yleistynyt suoraruiskutusteknologia on myös tehnyt muuntamisen teknisesti vaativamman ja kalliimman. Todelliset kustannukset muunnosta ovat tällä hetkellä 800—1 000 euroa. Näillä perusteilla esitämme etanoliautoksi konvertoinnin muuntotuen korottamista 350 euroon.

Näillä perusteilla ehdotamme, että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 1 §:n 2 momentin 1—3 kohta ja 7 § muutettuina vastalauseemme mukaisiksi ja hyväksytään myöskin yksi lausuma, joka kuuluu näin, arvoisa puhemies: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tarvittaessa uudistaa talousarvion yhteydessä jo aiemmin myönnetty siirtomäärärahat hankinta- ja muuntotuille tukien maksamista varten,

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

jos varattua määrärahaa on vielä jäljellä kyseiselle tuelle, samalla huomioiden Liikenne- ja viestintäviraston aikatarpeet tuen maksamisen päättyessä.”

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Furuholm.

17.59 Timo Furuholm vas: Arvoisa rouva puhemies! Nyt on pakko todeta, että edustaja Asell piti kyllä niin perusteellisen ja tarkkasanaisen puheenvuoron, että siltä osin ei ole hirveästi lisättävää. Edelleen kuitenkin herättää ihmetystä tämä hallituksen halu olla osallistamatta laajempaa kansanosaa tähän ilmastotyöhön, kun on havaittu, että esimerkiksi tämä etanolikonversio on hyvin kustannustehokas päästövähentäjä. Siinä mielessä pidän ihmellisenä tätä toimintaa tämän esityksen suhteen.

Näillä sanoilla kannatan edustaja Asellin tekemiä ehdotuksia. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kivelä, olkaa hyvä.

18.00 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Lyhyesti: minäkin haluan kannattaa tätä vastalauseita, ja on hienoa, että tässä on ollut mukana laaja joukko oppositiopuolueita.

Itse kiinnitin huomiota siihen, että tämä valiokunnan mietintö alkaa sillä, että valiokunta pitää hyvänä tämän lakiehdotuksen yleistä tavoitetta edistää vaihtoehtoisten käyttövoimien liikennekäyttöä ja siten edesauttaa liikenteen päästövähennysten saavuttamista, mutta sitten kuitenkin se tavallaan jää tässä työssä ehkä vähän puolitiehen, ja siinä on tätä poukkoilevuutta, aivan kuten edustaja Asell hyvin tätä vastalauseita avasi.

Aivan kuten täällä sanottiin, kaikilla ihmisillä tosiaan ei ole varaa sähköautoon, ja sen takia olisi tosi tärkeätä, että me pyritään myös muuttamaan sitä olemassa olevaa henkilöautokantaa kestävämmäksi ja myös osallistamaan ihmisiä liikenteen päästövähennyksiin tekemään reilua siirtymää, koska joka tapauksessa ne päästövähennykset on tehtävä. Itse ainakin ajattelen, että se on kaikkien etu, että sitten kansalaisia myös tuetaan tässä muutoksessa, varsinkin kun kyse on tällaisista alkusysäyksistä, kuten esimerkiksi tämä konversiotuki.

Tämä on nyt jälleen kerran osoitus siitä, että hallitus voisi paremmin pitää ihmiset mukana tässä siirtymässä, joka on välttämätön ja joka tapauksessa toteutuva, eli kannatan tätä vastalauseita esitetyin tavoin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen.

18.02 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Lyhyesti vain sen verran, että hyvä, että näitä vaihtoehtoisia polttoainesysteemejä kehitellään, se on positiivinen asia. Mutta olisin toivonut, että Suomessa olisi otettu paljon, paljon määrätietoisemmin askelmia biokaasun tuotannon lisäämiseen, koska se varmasti on tämän kansakunnan kannalta se paras. Esimerkiksi kun maatiloilla syntyvät biojätteet, joita voidaan hyödyntää esimerkiksi karjataloilla, sikaloissa ja niin edelleen, käsitellään mädättämismenetelmällä, niin siitä syntyy erittäin nopeasti hyvää metaania, joka voidaan käyttää sitten vaikka biokaasuautojen polttoaineena, ja siitä jäävä jäanne, mikä siitä jää sitten jäljelle, on aivan erinomaista peltolannoitetta. Tällä keinoin ravinteet kiertävät siinä hyvin pienellä alueella, ei synny mitään päästöjä. Nyt kun ajetaan polttoainetta pitkin maailmaa, kuskataan vaikka kaasua tai

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

joitain muita hyödykkeitä pitkin teitä, niin syntyy aina päästöjä, koska ne autot kulkevat kuitenkin fossiilisilla polttoaineilla.

Arvoisa puhemies! Toivon, että kun näitä asioita kehitetään, niin tulisi tämä kotimainen näkökulma paljon enemmän esiin. Nythän me juoksemme sähköautojen perässä, ja kaikki me tiedämme, mitä siitä tulee, kun katsoo, mitä aineita siihen akkujen tekemiseen käytetään. Edes teoriassa ei ole mahdollista tehdä niin paljon akkuja, että Euroopan autot saataisiin sähköisesti kulkemaan. Se ei ole mahdollista.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 13/2024 vp

Valiokunnan mietintö StVM 6/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 6/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Esittelypuheenvuoro, edustaja Kiuru, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.04 Krista Kiuru sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia, työttömyysturvalain muuttamisesta annettua lakia, työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia, julkisista työvoima- ja yrittäjäpalveluista annettua lakia sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia. Muutokset koskisivat ansiopäivärahan määrää, palkansaajan työssäoloehdon kertymistä sekä kuntien velvollisuutta järjestää kuntoutus-, koulutus- ja työntekomahdollisuus eräille työttömille työnhakijoille.

Esityksessä on ehdotettu näitä muutoksia muun muassa ansiopäivärahaan, palkansaajan työssäoloehdon kertymiseen palkkatuetussa työssä sekä eräisiin työttömyysturvan ikäsidonnoihin poikkeussäännöksiin siksi, että pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on linjattu työttömyysturvajärjestelmän yksinkertaistamisesta. Lisäksi hallitusohjelmassa on linjattu työllisyyden parantamisesta työllisyyteen liittyvin kannustimin ja julkisen talouden vahvistamisen vuoksi.

Tämän hallituksen esityksen mukaan ansiopäivärahan määrää siis porrastetaan niin, että ansiopäiväraha alenee työttömyyden pitkittyessä. Esityksessä ehdotetaan myös, että palkkatuettu työ ei enää pääsääntöisesti kerrytä työssäoloa. Esityksessä ehdotetaan luovutettavaksi näistä jo mainituista ikäsidonnoista työttömyysturvan poikkeussäännöksistä koskien palkansaajan työssäoloehdon kertymistä ja kuntien velvollisuutta järjestää kuntoutus-, koulutus- ja työntekomahdollisuuksia tietyille työttömien erityisryhmille.

Nämä ehdotetut muutokset ovat osa kannustinloukkujen purkamisen kokonaisuutta, johon liittyen eduskunta on jo hyväksynyt työttömyysturvaa koskevia muutoksia aikaisemmin viime syksynä, ja nyt tämä käsiteltävänä oleva muutosten kokonaisuus on hallituksen

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

puolelta esitetty tehtäväksi niin, että työttömyysetuusmenoja voitaisiin alentaa 373 miljoonalla eurolla. Tällä on tarkoitus vahvistaa julkisen talouden nettomääräistä vaikutusta noin 276 miljoonaa euroa. Lisäksi esityksen on arvioitu lisäävän työllisyyttä noin 18 700 henkilöllä, minkä arvioitaisiin puolestaan vahvistavan edelleen julkista taloutta 458 miljoonalla eurolla. Yhteensä siis näitä vaikutuksia tavoitellaan valtiontalouteen noin 734 miljoonan euron verran.

Näiden muutosten arvioidaan heikentävän puolestaan sitten kuntataloutta vuositulotalsolla noin 5 miljoonalla eurolla, joka siis tulee tämän verokertymän pienenemisestä sekä toimeentulotukimenojen kasvusta. Mutta on arvioitu, että työllisyysvaikutus puolestaan lisäisi kuntatalouden vahvistumista 60 miljoonalla eurolla.

Valiokunta on omassa mietinnössään todennut, että nämä lakiehdotukset voidaan hyväksyä mietinnössä esitetyin huomioin. Käytännössä myöskin perustuslakivaliokunta on esitystä tutkinut ja todennut, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

No, joitakin huomioita sitten itse esityksestä. En ehdi kaikkia yksityiskohtia tässä ajassa käydä läpi, mutta lähdetään tästä ansioturvan porrastamisesta, joka on esityksen isoin yksityiskohta.

Ensinnäkin työttömyysturvalain 6 lukuun ehdotetun uuden 3 a §:n mukaan ansiopäivärahaa alennetaan 20 prosentilla, kun työttömyyspäivärahaa on maksettu 40 työttömyyspäivää, ja 25 prosentilla, kun sitä on maksettu 170 työttömyyspäivää. Ansiopäivärahaa alennetaan esityksen mukaan sen maksamisen syystä riippumatta. Näitä syitä ovat siis paitsi maksu työttömyyden ja lomautuksen perusteella, myös soviteltu ansiopäiväraha ja työllistymistä edistävässä palvelussa mukana oleminen, mutta myöskin ansiopäivärahan maksaminen alennettuna koskee myös niin sanotuilta lisäpäiviltä maksettavaa ansiopäivärahaa. Tämän hallituksen esityksen mukaan porrastamisen arvioidaan lisäävän työllisyyttä noin 12 800 henkilöllä, ja siksi tämä on tämän esityksen merkittävin työllisyselementti.

No, valiokunnan kuulemisessa on toisaalta tuotu esille tämän porrastamisen näkökulmasta, että matalampi työttömyysturva voi heikentää työttömän mahdollisuuksia etsiä hänelle osaamista vastaavaa työtä, jolloin työn tuottavuus heikkenee ja näin tuleva ansiokohitus on heikompi ja työpaikan vaihdokset lisääntyvät.

Valiokunnan kuulemisissa on myös todettu, että nykyistä suuremman osan työllistyessä varhaisemmassa vaiheessa voidaan olettaa, että työvoimapalveluiden resursseja voitaisiin siten ohjata heikommassa asemassa olevien palveluihin. Kuitenkin nämä myönteiset työllisyysvaikutukset edellyttävät, että julkinen työvoimapalvelu kykenee tosiasiallisesti vastaamaan riittävästi palveluiden lisääntyneeseen kysyntään. Esityksen vaikutusarvioinnit osoittavat, että nämä ehdotetut muutokset heikentävät työttömien toimeentuloa merkittävästi, jos työn ei kannusteiden lisääntyessä siitä huolimatta työllisty.

No, valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on esitetty ongelmallisena myös se, että nämä porrastinkohdat ovat juuri näissä kohdissa. Ensinnäkin asiantuntijakuulemisissa on kannettu huolta siitä, että tämä ensimmäinen porras vaikuttaa ansiopäivärahaa alentavasti jo 40 päivän jälkeen, minkä mukaan tässä esityksessä nyt mennään. Lisäksi tämä esitetty porras on jyrkkä verrattuna verrokkimaiden porrasjärjestelmiin, esimerkiksi Ruotsissa porras tulee vasta myöhemmin vastaan. Tässä on myöskin todettu, että tämä porrastus kasvattaa ansiopäivärahan tasoeroa suhteessa verrokkimaihin etenkin matalilla palkkatasoilla.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on esitetty myös vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa tämä porrastaminen niin, että porrastus tapahtuisi myöhemmin. Me olemme kuitenkin saa-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

neet valiokunnassa ministeriön selvityksen, jonka mukaan näillä esitetyillä vaihtoehtoisilla tavoilla ei saavutettaisi hallituksen esityksen mukaista säästötavoitetta. No, valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallitusohjelmassa tätä säästövaikutusta on siis pidettävä ratkaisevana, ja näin ollen on sitten nämä portaat valittu näin kuin on tässä valittu.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä totean näistä vaikutuksista. Kun en pysty käymään nyt läpi kaikkia tämän ehdotuksen kohtia, niin totean näistä vaikutuksista, että vaikutusarviointien mukaan ansiopäiväraha maksettaisiin alennettuna noin 80 000 henkilölle, joista 45 000 joutuisi 20 prosentin aleneman piiriin ja noin 35 000 joutuisi 25 prosentin aleneman piiriin. Esityksen mukaan 20 prosentilla porrastus pienentäisi keskimääräistä täyttä päivärahaa noin 500 euroa ja 25 prosentin porrastus noin 330 euroa kuukaudessa. Suurin osa ansiopäivärahan saajista on ansainnut ennen työttömyyttä 2 000—2 500 euroa kuukaudessa, jolloin ansiopäiväraha olisi 1 306—1 522 euroa, ja tästä porrastuksen jälkeen, 40 päivän jälkeen, se olisi 1 045—1 218 euroa kuukaudessa, ja 170 päivän jälkeen se olisi enää 980—1 142 euroa kuukaudessa. Ansiopäivärahan porrastaminen kohdentuisi erityisesti kokonaan työttömiin ansiopäivärahan saajiin, ja vaikutukset lomautettuihin ja soviteltua etuutta saaviin olisivat suhteellisesti pienempiä.

Arvoisa puhemies! Aika alkaa käymään vähiin, mutta totean sen, että tämä ehdotus siis käytännössä voisi myöskin valiokunnan saaman selvityksen mukaan laskea ansiopäivärahaa peruspäivärahan tasolle tai vain hieman sitä suuremmaksi noin 20 000:lla etuuden saajalla, elleivät he työllistyisi ennen ansiopäivärahan porrastusta. Yrittäjäkassan jäsenistä porrastus tulisi laskemaan noin kolmanneksella ansiopäivärahan peruspäivärahan tasolle, koska Yrittäjäkassan jäsenten keskimääräinen ansiopäivärahataso on matalampi kuin palkansaajilla.

No, perustuslakivaliokunta on todennut, että näissä ei kuitenkaan ole ongelmia, mutta sen sijaan perustuslakivaliokunta on tehnyt meille harkittavaksi pari ehdotusta, joita toki harkittiinkin. Palkkatuettua työtä koskevissa muutoksissa on paljon huomioita valiokunnalta sekä myöskin ikäsidonnaisten palkkatuen poiston johdosta. Myöskin työllisyysvaikutuksia on selvitetty, ja niissäkin on valiokunnalla merkittäviä huomioita, [Puhemies koputtaa] kuten myös kokonaisvaikutuksissa.

Näissä tunnelmissa, puhemies, on nyt tämä esitelty niin hyvin kuin tässä ajassa oli mahdollista. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja nyt edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

18.15 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelemme hallituksen esitystä lähinnä työttömyysturvan leikkauksesta. Jälleen kerran on sanottava, että on äärettömän harmillista, että samaan aikaan kun työttömyys kasvaa kymmenillä tuhansilla tämän hallituskauden aikana, niin jälleen kerran me olemme täällä keskustelemassa pienituloisiin ihmisiin kohdistuvista leikkauksista, ihmisiin, jotka ovat menettäneet työpaikkansa, jotka etsivät työtä mutta eivät löydä. Mutta jos joku on varmaa, niin se, että hallitus leikkaa pienestä toimeentulosta. Tämä on meidän sosiaalidemokraattien mielestä erittäin epäoikeudenmukaista politiikkaa tässä talous- ja työllisyystilanteessa.

Jos mennään tähän hallituksen esitykseen, niin kun 2 500 euroa kuukaudessa ansainnut työntekijä joutuu työttömäksi, käytännössä jo kahden kuukauden kuluttua leikataan noin 300 euroa tästä 1 500 euron ansiopäivärahasta ja kahdeksan kuukauden kuluttua se leikkaus on jo lähes 400 euroa. Nämä leikkaukset ovat äärettömän isoja näistä pienistä tuloista, ja

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

on huomioitava, että tämä on pohjoismaalaisittainkin ihan poikkeuksellisen kova. Jos vertaillaan muita Pohjoismaita, niin ensimmäiseksi, meidän työttömyysturvan taso on pienin. Ja nyt kun katsotaan tätä porrastusta, niin Tanskassa ei ole porrastusmallia, Norjassa ei ole porrastusta, Ruotsissa ansiopäivärahaan tulee porrastus, mutta se on vasta 100 päivän eli reilun kolmen kuukauden jälkeen, ja se on 12,5 prosenttia.

Kun tarkastellaan ylipäättänsä tätä heikennystä, niin tähän kohdistuu pitkälti pieni- ja matalapalkkaisein työntekijöihin, ja tästä onkin nyt kysyttävä hallitukselta. Me lähdetään siitä, että kun työntekijä menee töihin, niin hän vakuuttaa itseään työttömyyden varalle niin, niin että jos työttömyys uhkaa ja syntyy, niin silloin hän saa työttömyyden varalle myös rahaa ja korvausta. Nyt kun me asiantuntijaa sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tästä kuulumme, niin jo noin 1 500 euroa kuukaudessa ansaitsevalla käytännössä putoaa tämä työttömyyskorvaus perusansioturvan tasolle eli käytännössä ansiopäiväraha olisi jo tämän jakson jälkeen peruspäivärahan tasoinen. Haluan huomauttaa siitä, että iso määrä pienipalkkaisia ihmisiä ei hyödy ansiosidonnaisesta enää jatkossa, näiden leikkausten jälkeen. Mikä viesti on pienipalkkaisille työntekijöille tämä, että maksakaa työttömyyden varalle ja vakuuttakaa itsenne mutta ette hyödy siitä? Käytännössä tämän ansiosidonnaisen loppumisen jälkeen, jos he eivät löydä töitä, he tulevat perusturvan varaan, 800 euroon. Hallitus on jäädyttänyt indeksit koko neljäksi vuodeksi. Tämäkin tekee jo merkittävän, muistaakseni se oli 11,5 prosenttia... [Sosiaalidemokraattien ryhmästä: 10,5!] — 10,5 — 10,5 prosentin leikkauksen heille. Ikääntyneille tämä on äärettömän huolestuttavaa siitä näkökulmasta, että tämä ei kerrytä heidän eläkettään enää. Töitä ei löydy, tuet pienenevät, eläke ei kerry. Tämä aiheuttaa aivan käsittämättömän tilanteen.

Arvoisa puhemies! Tästä nyt mennäänkin erityisesti näihin ikääntyneisiin työttömiin. Kun eläkeputkesta on asteittain luovuttu, niin meillä on ollut sopimus siitä, että meillä työttömyysturvalla on olemassa suojasäännökset: 58 vuotta täyttäneelle uusi työ, eli työssäoloehto täyttyy uudelleen, ja päivärahan perusteena olevaa palkkaa ei lasketa uudelleen; 57-vuotiaana sinulla on velvoitetyö, lakisääteinen subjektiivinen oikeus, on tarjottava velvoitetyötä; ja 60 vuotta täyttäneellä on velvoitetyö tai subjektiivinen oikeus palveluihin. Eli jos olen nyt kuusikymppinen ja jään työttömäksi ja minulta menevät nämä ansiosidonnaiset, leikataan ja porrastetaan, niin normaalisti kunnan olisi pakko tarjota minulle palveluita, työllisyyttä edistävää palvelua tai muuta. Minä teen tämän palvelujakson, ja minä pääsen uudestaan ansiosidonnaiselle. Jos ei löydä sitä työtä, niin tällä tavalla on voitu turvata näitten ikääntyneiden toimeentulo sinne eläkkeelle ja myös se ansiosidonnainen on kerryttänyt heidän eläkettään. Nyt tässä teidän mallissanne nämä kaikki oikeudet poistuvat. Eli ihminen tippuu tämän työttömyysturvan jälkeen sinne ihan viimesijaiselle ansioturvalle, se ei kerrytä enää eläkettä, ja pienituloisuus tulee kasvamaan. Eli tämä teidän leikkaus kohdistuu etenkin näihin 60-vuotiaisiin työttömiin ihmisiin, joita on valtavasti Suomessa. Kun me lopetimme ne lisäpäivät, niin silloin vaadittiin, että nämä suojasäännökset on säilytettävä, mutta nyt te poistatte kaikki suojasäännökset. Nyt toivoisin, edustaja Sillanpää, vastausta siihen, minkä takia nämä suojasäännökset tästä esityksestä poistetaan. Tämä tulee aiheuttamaan valtavasti kohtuuttomuuksia näille ikääntyneille pitkäaikaistyöttömille.

No sitten tästä palkkatuesta. Tässä työssäoloehdon kerryttäminen poistuu. Valiokunnan puheenjohtaja toikin jo esille sen, millä tavalla on oikein, jos henkilö on palkkatuetusti töissä yrityksessä samoilla työehdoilla kuin toinen, että sen, joka on palkkatuella itsensä saanut työllistettyä sinne, työssäoloehto ei kerry mutta toiselle työntekijälle kertyy. Tämä minun mielestäni eriarvoistaa myös sitä työntekijää, joka tekee samoilla työehdoilla ja pal-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

kalla sitä työtä, eli silloin sen tulisi myös kertyä, enkä ymmärrä tätä hallituksen esitystä tästäkään näkökulmasta.

Arvoisa puhemies, aika loppuu. Tulemme kakkoskäsittelyssä esittämään tälle koko esitykselle hylkyä ja lausumia, joilla turvataan [Puhemies koputtaa] erityisesti ikääntyneiden työttömien parempi tilanne ja turvataan myös tämä vakuutusperustaisuuden lähtökohta eli se, että kun sinä teet töitä ja maksat työttömyyskorvausta, niin sen pitää myös näkyä työttömyyden varalla.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

18.22 Timo Suhonen sd: Arvoisa puhemies! Jälleen olemme keskustelussa, jossa kysymyksessä ovat leikkaukset niiden kohdalla, joilla jo muutenkin on toimeentulon kanssa haasteita. Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta tarkoittaa sitä, että esitys on jatkoa hallituksen toteuttamalle hyvinvointiyhteiskunnan purkuoperaatiolle. Hallituksen jo aiemmin tekemät sosiaaliturvan leikkaukset ajavat arvion mukaan 100 000 ihmistä toimeentulotuen asiakkaisiksi, ja köyhien lasten määrä lisääntyy lähes 20 000:lla.

Jo aiemmin hallitus on päätöksillään heikentänyt työttömyysturvaa muun muassa poistamalla perheiltä lapsikorotuksen, vaikeuttamalla ansioturvalle pääsyä ja heikentämällä osa-aikatyön kannustavuutta suojaosan poistolla. Hallitus on myös jäädyttänyt etuuksien indeksikorotukset vuosiksi eteenpäin. Hallitus on myös leikannut merkittävästi yleistä asumistukea ja kiristänyt toimeentulotuen asumiskulujen sääntelyä. Sakset ovat siis olleet kovalla käytöllä, ja valittu linja jatkuu nyt tässä, kun hallitus leikkaa ansiosidonnaisen työttömyysturvan tasoa ja käytännössä myös kestoa.

Ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastaminen eli tason leikkaaminen 80 prosenttiin 40 työttömyyspäivän jälkeen ja edelleen tason lasku 75 prosenttiin alkuperäisestä viiden kuukauden työttömyyden jälkeen tarkoittaa rajua leikkausta ansiopäivärahoihin. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin ansiopäivärahojen jo nykyisin matalaa tasoa. Suurin osa ansiopäivärahaa saavista on ansainnut ennen työttömyyttä 2 000:sta 2 500 euroon kuukaudessa, jolloin ansiopäiväraha on noin 1 300—1 500 euroa kuukaudessa. Porrastus tarkoittaisi päivärahoihin noin 300—400 euron laskua kuukaudessa, joka on todella kova isku kenelle tahansa, saatikka sitten pienituloisille.

Ansioturvan porrastaminen käytännössä rankaisee työttömyyden pitkittymisestä ja heikentää ihmisten toimeentuloa. Leikkaamisen sijaan tarvittaisiin koulutusta ja kuntoutusta, kohdennettuja työllisyystoimia ja osaamisen vahvistamista, ei hallituksen toteuttamaa pienituloisen ruoskimista ja nöyryyttämistä. Pienituloisilta kansalaisilta on tullut viestejä, joissa hätä on käsin kosketeltavaa. Hätä toimeentulosta on suuri esimerkiksi yksinhuoltajalla, jolta on leikattu työttömyysturvasta ja asumistuesta — ja nyt tähän ahdinkoon tulee lisäleikkauksia. Yksittäinen lainaus lapsiperheen äidiltä kuuluukin: ”Uskomatonta, miten tyhmiä päätöksiä he tekevät.”

Arvoisa puhemies! Edelleen kyseenalaista on se, miten tässä tilanteessa, jossa työttömyys kasvaa ja avointen työpaikkojen määrä laskee, nämä työttömänä tahtomattaan olevat työllistyvät, kun heiltä leikataan jo pienestä toimeentulosta lisää. Miten ihmeessä se tapahtuu? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

18.25 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa puhemies! Hallitus jatkaa työttömyysturvan leikkauksia tällä toisella leikkauspaketilla, ja ilmeisesti vielä kolmas on tulossa. [Krista Kiuru: On tulossa palkkatuki!] Se jatkaa siis hyvinvointiyhteiskunnan purkutalkoita. Erityisen kovasti hallituksen työelämäheikennykset ja erilaiset leikkaukset osuvat pienituloisiin, duunareihin, ahkeriin suomalaisiin palkansaajiin, osa-aikaisiin työntekijöihin ja lapsiperheisiin, jotka ilman omaa syytään ovat joutuneet työttömiksi. Hallituksen jo tekemät sosiaaliturvaleikkaukset ajavat arvion mukaan satatuhatta ihmistä toimeentulotuen asiakkaiksi, ja köyhien lasten määrä lisääntyy lähes 20 000:lla.

Arvoisa puhemies! Orpon hallitus vie näillä leikkaustoimilla hyvinvointiyhteiskuntaa väärään suuntaan. Hallituksen keskeiset viisi ongelmaa tässä esityksessä ovat seuraavat:

1) Hallituksen valmisteleva työttömyysturvan leikkaus on täysin kohtuuton työttömille. Se kohdistuu samoille henkilöille kuin aiempi leikkaus ja samalla romuttaa heidän toimeentulonsa ja lisäksi vaikeuttaa työttömyysturvalla pääsyä.

2) Tämä leikkaus ajoittuu laskevassa työllisyystilanteessa väärään aikaan, kun todelliset työllistymismahdollisuudet ovat heikot tai puuttuvat kokonaan.

3) Hallitus ei vastaa todellisiin työllistämisen esteisiin, talouskasvun aikaansaamiseen, osaamiseen ja maantieteelliseen kohtaanto-ongelmaan työntekijöiden ja työpaikan välillä, työttömien työkyvyn ylläpitoon. Ja sitten tässä nousevassa työttömyystilanteessa se kaiken lisäksi laskee vielä työllistämismäärärahoja.

4) Maan hallituksen työttömyysturvan leikkauksilla yritetään hoitaa työllisyyttä, kun Suomesta pitäisi tehdä yhteiskunta, joka pärjää muun muassa osaamisella, innovaatioilla ja tuottavuudella. Muut toimet siis puuttuvat. Työttömyysturvaleikkauksilla hoidetaan työllisyyttä.

5) Liian suuret ja monet porrastukset kohdistuvat työttömyysjaksoissa väärin ajankohtiin, eikä niissä ole mukana yhtään kannustavia elementtejä.

Tässä viisi keskeistä isoa ongelmaa tämän kokonaisuuden osalta. Ja tämä on paketti, joka tulee toisen paketin päälle, ja lisää on tulossa.

Arvoisa puhemies! Valitettavasti näihin esityksiin ei ole tullut mitään muutoksia valiokuntakäsittelyn aikana. Ne ovat suoraan hallitusohjelmakirjausten mukaisesti menneet eteenpäin asiantuntijakuulemisista huolimatta. Toimeentulo- ja talousvaikutukset ovat isoja ihmisillä, joilla nämä tulevat vastaan entisten lisäksi, kuten perheellisillä, joilla lapsikorotukset poistuivat 1.4. Työttömien pärjääminen on jokaisesta eurosta kiinni. Valiokunnan omassa mietinnössä todetaan, että ehdotetut muutokset heikentävät työttömien toimeentuloa merkittävästi. Nämä yhteen laskien puhutaan vähintään 300—700 euron leikkauksesta kuukaudessa. Osa putoaa kokonaan peruspäivärahalle. Viime vuonna hallituksen läpi ajamat muutokset ja nämä leikkaukset yhteensä romuttavat ansioturvan tason. Valtaosalle tämä Orpon hallituksen esitys tarkoittaa vain leikkauksia turvaan, koska työnhakijoiden ja avoimien työpaikkojen määrän ero on valtava. Viimeisin tilasto kertoo karua kieltään: Työnhakijoita on keskimäärin 280 000, ja heikko taloustilanne on johtanut siihen, että avoimia työpaikkoja on vain puolet siitä, mitä koronavaiheen jälkeen oli. Jokaista avointa työpaikkaa kohden on neljä viisi työnhakijaa.

Arvoisa puhemies! Työllistämisen todellisiin esteisiin olisi panostettava. Kaikki todelliset panostukset työllistämiseen ja työllistämisen esteisiin loistavat poissaolollaan. Ne puuttuvat. Osaaminen, työn ja työntekijän maantieteellinen kohtaanto-ongelma, muuton edistäminen tai vuokra-asunnon hankkiminen toiselta paikkakunnalta eli liikkumisen edistäminen, työmatkavähennyksen pieneneminen juuri nyt, kun työn perässä pitäisi liikkua,

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

työttömien terveystilanne on akuutti ongelma, ei ole säännöllisiä terveystarkastuksia saatu aikaiseksi — näitä toimia olisin odottanut näissä yhteyksissä, kun tätä asiaa on viety eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen porrastukset eivät myöskään toimi oikein ja oikeassa kohdassa, kun ne ovat siinä 40:ssä ja 170:ssä. Niistä puuttuu kokonaan kannustava elementti. Ansioturvalta työllistytään parhaiten ensimmäisten kuukausien aikana, joten porras on liian lähellä työttömyyden alkuvaiheessa. Se koskee kaikkia työttömiä. Kaksi kolmasosaa on ollut työttömänä enintään kuusi kuukautta. Valtaosa siis työllistyy kuuden kuukauden kuluessa. Resurssit olisi kohdentava oikein, ja olisi muistettava, että rekrytointiprosessit vievät usein useita kuukausia, voisi sanoa keskimäärin kolme kuukautta. Oikeampi porrastus, jos porrastus yleensä olisi pitänyt tehdä, olisi siellä noin 100 päivän kohdalla, niin kuin se Ruotsissakin on. Ja näitä on kaksi porrasta, mikä on erityisen paljon tässä yhteydessä. Myös porrastusten kannustavuus on kyseenalaista. Tutkimusnäyttö niistä on erittäin vähäistä ja ristiriitaista. Ne eivät tee sitä, että ihminen työllistyisi näitten porrastusten seurauksena.

Arvoisa puhemies, jatkan seuraavassa puheenvuorossa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kemppi, olkaa hyvä. Edustaja Kemppi taitaa olla poissa. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

18.33 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Orpon hallitus ei osaa lopettaa epäoikeudenmukaista politiikkaa vaan leikkaa jälleen työttömyysturvasta. Tilanne on monelle työttömälle ja pienituloiselle ja heidän perheelleen hyvin kestävä. Orpon hallituksen leikkaukset ovat jo ajaneet tai ovat kovaa vauhtia ajamassa monet syvään ahdinkoon. Tämä ei ole oikein, vaan hyvinvointivaltion on pidettävä huolta jokaisesta jäsenestään ja osoitettava jokaisen olevan arvokas juuri sellaisena kuin hän on.

Arvoisa puhemies! Mistä tässä leikkauksessa sitten on tällä kertaa kyse? Lakiesityksellä heikennetään sekä ansiosidonnaisen työttömyysturvan tasoa että ikääntyneiden työttömien tilannetta. Ansiosidonnaista työttömyysturvaa porrastetaan siten, että sen taso laskee 80 prosenttiin jo 40 työttömyyspäivän jälkeen ja 75 prosenttiin viiden kuukauden työttömyyden jälkeen. Ansiopäivärahan porrastaminen vaikuttaisi arvion mukaan 80 000 henkilön päivärahaan vuosittain. Keskimäärin ansiopäivärahan suuruus on ollut noin 1 500 euroa, ja porrastamisen jälkeen siitä jää jäljelle keskimäärin enää noin 1 150 euroa.

Ansiopäiväraha, jota ihmiset ovat itselleen työttömyyden varalta vakuuttaneet, pienee siis merkittävästi. Porrastusmallin arvioitiinkin asiantuntijakuulemisessa vievän pohjaa koko ansioturvajärjestelmältä, jossa työttömyyskassaan kuulumalla on tähän asti voinut vakuuttaa itseään työttömyyden varalta. Näin ei enää matalapalkka-aloilla olisi hallituksen esityksen hyväksymisen jälkeen. Korkeintaan 1 500 euroa ansaitsevilla ansiopäiväraha tulisi olemaan vain hieman peruspäivärahaa suurempi. Tämä koskisi noin 20 000:ta ansiopäivärahan saajaa, jotka käytännössä siis menettäisivät vakuutuksena otetun suojansa työttömyyteen.

Arvoisa puhemies! Orpon hallitus puhuu jatkuvasti pohjoismaisesta mallista, mutta tosiasia on, etteivät sen leikkaukset ja heikennykset ole pohjoismaista mallia nähneetkään. Tanskassa ja Norjassa porrastusta ei ole käytössä, ja Ruotsissa 70 prosentin porrastus tulee vasta 200 päivän jälkeen. Suomessa myös työttömyysturvan nettokorvausasteet ovat olleet pienempiä kuin muissa Pohjoismaissa jo ennen hallituksen leikkauksia. Hallituksen esittä-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

mät porrastukset tulevat vielä entisestään kasvattamaan eroa, joka on näkynyt erityisesti matalilla palkkatasoilla.

Arvoisa puhemies! Samaan pakettiin sisältyy useita muutoksia, joilla heikennetään ikääntyneiden työn saantia ja toimeentuloa. Ikääntyneiden työntekijöiden asema ei valitettavasti ole suomalaisilla työmarkkinoilla riittävän vahva, ja työmarkkinoillamme esiintyy ikäsyrjintää, jolloin aiemmin lainsäädännössä olleet poikkeussäännöt ovat pystyneet auttamaan ikääntyneitä saamaan töitä. Samalla on vähennetty eläkeläisköyhyyttä, kun työmarkkinatuella putoamista on saatu ehkäistä.

Arvoisa puhemies! Leikkauksille lasketuissa työllisyysvaikutuksissa on myös epävarmuuksia, kuten myös hallituksen esityksessä todetaan. Esimerkiksi tässä esityksessä on työllisyysvaikutusarvioinnissa viitattu vuonna 2003 tehdyn uudistuksen vaikutuksia arvioineeseen tutkimukseen, joka oli kohdistunut hyvin pieneen ja valikoituneeseen kohderyhmään. Hallituksen leikkaukset myös osuvat vahvasti samoihin ihmisiin, mikä lisää vielä entisestään epävarmuuksia. Yksi ihminen voi työllistyä vain kerran, vaikka hänet eri leikkausten laskelmissa olisi laskettu useampaan kertaan työllistyväksi. Mutta koska hallitus on kieltäytynyt leikkaustensa kokonaisvaikutusarvioinneista systemaattisesti, meillä ei ole tästäkään kunnollista tietoa. Tiedämme kuitenkin, että Orpon hallituksen politiikka on osoittanut epäoikeudenmukaisuutensa ja se on murtamassa suomalaisen yhteiskunnan rakenteita, jotka ovat aikaisemmin onnistuneet tuomaan turvaa ja hyvinvointia läpi yhteiskunnan.

Arvoisa puhemies! Näissä hallituksen sosiaaliturvaleikkauksissa on osaltaan kyse myös ihmisten ajamisesta muilta tukimuodoilta kaikkein viimesijaisimmalle tuelle: toimeentulotuella. THL on laskenut, että sosiaaliturvaleikkausten vaikutuksesta vuoteen 2027 saakka perustoimeentulotukeen oikeutettujen määrä kasvaisi peräti 100 000 henkilöllä. Hallituksen kovat työllisyystavoitteet ovat vielä kaukana, eikä ihmisten ajaminen toimeentulotuella tuo niitä yhtään lähemmäksi. Hallituksen tavoitteena on vielä vähentää toimeentulotukea saavien määrää, mutta ilmeisesti se on tarkoitettu tehtäväksi toimeentulotuen ehtoja kiristämällä, ei ihmisten oikeaa tarvetta toimeentulotuesta vähentämällä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Furuholm, olkaa hyvä.

18.39 Timo Furuholm vas: Arvoisa puhemies! Tänään käsittelyssämme on hallituksen esitys, joka jatkaa sitä surullisenkuuluisaa linjaa, missä sosiaaliturvaamme leikataan ja samalla pohjoismaista hyvinvointivaltiotamme murennetaan. Aiemminhan on jo heikennetty työttömyysturvaa, jäädytetty etuuksien indeksikorotuksia ja leikattu yleistä asumistukea, muun muassa. Nyt esillä oleva esitys vie ansiosidonnaisen työttömyysturvan nykyisen tason ja heikentää erityisesti ikääntyneiden työttömien toimeentuloa.

Yleisesti on arvioitu, että pienituloisten määrä kasvaa tänä vuonna 68 000 henkilöllä ja jatkaa kasvuaan seuraavina vuosina. Hallituspolitiikan seurauksena myös lapsiperheköyhyys kasvaa. On syytä ihmetellä, miksi tällaiset toimet menevät hallituspuolueiden jäsenten siunaamina tässä salissa läpi. On täysin mahdoton hyväksyä tätä hallituksen politiikkaa, joka lisää köyhyyttä ja ajaa perheitä toimeentulotuen piiriin.

Arvoisa puhemies! Esityksessä ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastus tarkoittaisi, että työttömyyden jatkuessa yli 40 päivää turvan määrä putoaisi 80 prosenttiin ja vielä viiden kuukauden jälkeen 75 prosenttiin. Tämä on raju leikkaus, kun tiedämme ansioturvan matalan tason. Jo nyt monet työttömät ovat köyhyysrajan alapuolella, ja tämä vain pa-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

hentaa heidän tilannettaan puhumattakaan siitä, että porrastus vähentää kannustimia kuulua työttömyyskassaan heikentäen koko sosiaalivakuutuksen periaatteita, kuten edustaja Nurminen täällä ansiokkaasti meille avasi.

Lisäksi palkkatukityön muutokset eivät enää kerrytä työssäoloehtoa. Tämä heikentää merkittävästi palkkatuettua työtä tekevien mahdollisuuksia palata työmarkkinoille. Se myös vähentää järjestöjen kykyä tarjota palveluita, mikä heijastuu laajalti yhteiskuntaamme. Palkkatuetun työn osalta on jo näyttöä sen tehosta avoimille työmarkkinoille siirtymisessä erityisesti yrityksissä. Kummallinen on tämä hallituksen työn linja.

Ikäsidonnaisten poikkeussääntöjen poistaminen vain pahentaa tilannetta. Tämä heikentää erityisesti pitkän työuran tehneiden ja iäkkäämpien työttömien mahdollisuuksia, joiden työmarkkina-asema on jo valmiiksi hyvin haasteellinen. Ehkä tämä hallituksen tasa-arvo-työ työmarkkinoilla tarkoittaa sitä, ettei näiltä toimilta ole turvassa kukaan.

Arvoisa puhemies! Kyllä meidän on kyseenalaistettava, mitä hallituksen esitys todella tuo tullessaan. Työllisyysvaikutusten epävarmuus on suuri, ja ensisijaisen sosiaaliturvan leikkaukset työntävät ihmisiä entistä enemmän viimesijaisen tuen varaan heikentäen heidän toimeentuloaan, kannustimiaan ja hyvinvointiaan entisestään. Ihmisten kannustaminen kurjuudella ei ole oikea tai edes järkevä toimi, vaan nyt pitäisi maltilla keskittyä työttömyyden todellisiin esteisiin varsinkin, kun hallituksen työllisyystavoitteet ovat pakkasella kymmeniätuhansia.

Näin ollen vetoan, arvoisat hallituspuolueiden kansanedustajat, vielä kerran harkitsemaan vakavasti tämän esityksen seurauksia etenkin suhteessa jo tehtyihin leikkauksiin. Emme tarvitse leikkauksia, jotka heikentävät suomalaisten hyvinvointia ja sosiaaliturvaa, vaan on rakennettava yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa sellaista työmarkkinapolitiikkaa, joka edistää oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa ja kestävää hyvinvointia kaikille kansalaisille. Olisi aika ratkoa niitä ongelmia, joita työttömyyden edessä todella on, ei tehdä niitä lisää.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi: kun tätäkin ansiosidonnaisen porrastamista peilaa joihinkin muihin hallituksen toimiin, niin ei voi välttyä ajatukselta, että hallituksen mielestä työttömällä tuntuu olevan liikaa rahaa ja kaikista rikkaimmilla liian vähän. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

18.44 Aki Lindén sd: Arvoisa herra puhemies! Tässä kollegat ovat hyvin ansiokkaasti eritelleet näitä työttömyysturvaleikkauksien vaikutuksia ihmisten arkiseen elämään. Itse otan tässä esille työttömyysturvan vakuutusluonteisuuden. Sitäkin on jo edellisissä puheenvuoroissa sivuttu, mutta mielestäni se on jäänyt koko tässä keskustelussa liian vähälle. Mehän puhumme laajasti käsitteestä sosiaalivakuutus. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että niin palkansaajat kuin työnantajat yhdessä vakuutautuvat ja keräävät rahaa tiettyjen riskien varalta. Suurin sosiaalivakuutuksen osa on tietysti eläkevakuutus, sitten meillä on sairausvakuutus, ja meillä on työttömyysvakuutus. Eräitä muitakin on.

Nyt esimerkiksi ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta palkansaajat eli vakuutetut rahoittavat itse yhden kolmasosan, työnantajat yhden kolmasosan ja valtio yhden kolmasosan. Tämä on tietysti esimerkki siitä, että tämä on rationaalista toimintaa. Aivan samoin, sanotaan, vakava sairaus tai äkkikuolema perheessä laukaisee esimerkiksi perhe-eläkkeen. Samalla tavalla työttömyys saattaa kohdata jollakin tietyllä paikkakunnalla suuren teollisuuslaitoksen sulkeutuessa tai sitten muulla tavalla yksilöllisemmin ihmisiä eri aloilla, ja

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

sitä varten me olemme vakuuttautuneet. Nyt tätä käsitellään aivan liiaksi tällaisena jonkun näköisenä yhteiskunnan köyhäinapuna, josta huonona aikana leikataan, ja toivon mukaan — en tiedä, onko niin ajateltu — hyvänä aikana sitten voidaan etuisuuksia taas parantaa. Tämä on minusta suuri periaatteellinen virhe tämän asian käsittelyssä.

Toisena asiana haluan tässä puuttua siihen, että me pari kolme viikkoa sitten käsitelimme täällä tarkastusvaliokunnan mietintöä VTV:n, Valtiontalouden tarkastusviraston, arviosta valtion viime vuonna harjoittamasta finanssipolitiikasta, ja sekä VTV:n arviossa että tarkastusvaliokunnan mietinnössä arvioitiin aika kriittisesti sitä, että kyllä nämä väitetyt ja odotetut työllisyysvaikutukset ovat aika suurelta osiltaan hyvin heppoisella perustalla. Kaava näyttää olevan se, että ajatellaan, että kun ihminen ei tule millään toimeen, eli hänet viedään äärimmäisen köyhyyden äärelle leikkaamalla työttömyysturvaa, niin sitten on pakko ottaa töitä vastaan. Mikäs siinä, varmasti moni ottaakin mielellään, mutta nykyisessä tilanteessa niitä töitä vain ei ole tarjolla. Eivät ne työt siitä sitten ilmesty, vaikka olet joutunut tällamoisten leikkausten kohteeksi. Tiettyssä noususuhdanteen tilanteessa tämä mekanismi saattaa toimiakin, mutta ei ainakaan tällä hetkellä, niin kuin valitettavasti on käynyt ilmi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Malm, olkaa hyvä.

18.47 Niina Malm sd: Arvoisa puhemies! Työttömyysturvalain muutokset ja siihen liittyvät esitykset ovat kyllä varsin surkeita. Hallituksen esitys ajaa satatuhatta ihmistä köyhyyteen. Köyhien lasten osuuden arvioidaan kasvavan 20 000:lla. Tämä tapahtuu, koska kokonaisvaikutusten arviointia ei ole tehty tai ainakaan arvioita, joita on saatu, ei ole sisäistetty. Tämä tulee lisäämään siis ylisukupolvista köyhyyttä ja eriarvoistumista tässä maailmanajassa, jossa meidän pitäisi tehdä kaikkemme, että eriarvoistuminen ei pääse kasvaan ja että polarisaatio pysähtyisi.

Hallitus myös tällä esityksellään, kuten edustaja Lindén edellisessä puheenvuorossa totesi, rakentaa Suomeen matalapalkkayhteiskuntaa, joka ei todellakaan kilpaile osaamisella vaan työn hinnalla, matalalla palkalla. Omassa kotikunnassani on tällä hetkellä työttömien määrä satoja, ja avoimia työpaikkoja on 170. Tällä esityksellä ei synny yhtään työpaikkaa lisää, ei yhtään työllistä enempää. Sen sijaan porrastus tulee aiheuttamaan sen, että kun ensimmäiset työttömyysturvahakemuslappuset on pystytty karenssiajan jälkeen lähettämään kahdelta viikolta, niin rahoja joutuu odottamaan viikkoja. Sen jälkeen saa laittaa kuukaudelta hakemukset, ja sitten ollaankin jo porrastuksen piirissä. Tulee inhimillistä kärsimystä siitä, että byrokratia ei vähene, mutta sen sijaan toimeentulo sitäkin suuremmassa määrin.

No, edustaja Lindén myös edellisessä puheenvuorossaan puhui suurista tuotantolaitoksista ja niiden yt-neuvotteluista, ja valitettavasti tämäkin on totisinta totta tämän hetken Suomessa. Viimeksi eilen saimme yhden suuren metsäteollisuuden yhtiön tehtaalta valmistuneet yt-luvut. Niiden osalta eivät pieniä paikkakuntia, teollisuuspaikkakuntia auta ärimmit eikä pärmit. Siinä kohtaa, kun tarvittaisiin turvaa työttömyyden varalle, tarvittaisiin mahdollisesti koulutusta, mutta sen sijaan, että sosiaaliturvakin on jo leikattu, on leikattu myöskin aikuiskoulutus.

Kun työttömäksi jää sitten plus 55-vuotias prosessityöläinen, niin kaupungissa, jossa työpaikkoja on se vajaa 200 ja työttömiä moninkertainen määrä, on itsestään selvää, että tällä hallituksen esityksellä ei inhimillistä kärsimystä ainakaan helpoteta, ei helpoteta työ-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

hön pääsyä, ei helpoteta toimeentuloloukossa olemista, ainoastaan vaikeutetaan elämää entisestään.

Toivon todella, että hallitus miettisi pidemmällä aikavälillä näiden omien tekojensa seurauksia. THL:n laskelmien mukaan nimittäin pienituloisten määrä tulee kasvamaan 94 000 ihmisellä ja perustoimeentulolle ajautuu satatuhatta ihmistä lisää vuoteen 2027 mennessä. Tämä ei siis ole työllistävää vaan eriarvoistavaa ja köyhdyttävää politiikkaa. — Kiitos

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

18.51 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Käsittelemme jälleen hallituksen esitystä, jossa heikennetään tuntuvasti suomalaista työttömyysturvaa ja hyvinvointivaltiomme peruspilareita. Hallituksen valitsemassa linjassa leikkauksilla heikentää hyvinvointivaltiotamme ei ole sinänsä mitään uutta. Tämä valittu linjahan kävi hyvin selväksi jo hallitusohjelman julkistamisen yhteydessä, ja tätä linjaa on nyt sitten reilun vuoden ajan toteutettu hallituksen esityksillä, joita tähän taloon on käsiteltäviksi tuotu.

Vähintä, mitä näin kovien heikennysten tekijöiltä, maan hallitukselta, voisi odottaa, olisi si kunnollinen kokonaisvaikutusten arviointi työttömyysturvan ja muun sosiaaliturvan heikennyksistä. Jälleen onkin tässä keskustelussa syytä hämmästellä sitä, että hallitus ei ole tähän mennessä teettänyt leikkauksilleen kunnollista kokonaisvaikutusten arviointia, vaikka sitä ovat useat tahot edellyttäneet, jopa vaatineet, niin tässä talossa kuin sen ulkopuolellakin. Näistä puutteellisista vaikutusarvioistahan olemme joutuneet saamaan esimerkkejä myös hallituksen muissa lakihankkeissa. Tänäkin on paljon puhuttu maahanmuuttoon liittyvistä kiristyksistä. Myös niitä on paljon arvosteltu siitä, että valmistelussa vaikutusarvioiden lyhyet lausuntoajat ovat olleet enemmän pääsääntö kuin poikkeus, ja näinhän ei tietenkään pitäisi olla.

Hallitus on perustellut myöskin tätä työelämäheikennystensä kokonaisuutta tällä pohjoismaisella mallilla. Nyt kun tässä on vuoden ajan haastettu hallitusta siitä, onko tämä heikennysten kokonaisuus todella sellainen, että sitä voitaisiin pitää pohjoismaisena linjana, niin viikko viikolta ja esitys esitykseltä tämä perusta näille väitteille alkaa horjua — jos ei ole jo täysin kumoutunut. Tässäkin keskustelussa saimme merkittävän esimerkin tästä, kun aiemmissa hyvissä puheenvuoroissa tuotiin esiin, että vaikkapa tätä tähän esitykseen sisältyvää ansioturvan porrastusta ei ole käytössä esimerkiksi Tanskassa ja Norjassa, jotka käsitykseni mukaan ovat Pohjoismaita, joihin hyvin paljon näissä esityksissä pyritään Suomea vertailemaan. Kyllä tämä nyt käyty keskustelu jälleen sitä teroittaa ja sen kirkastaa, että pohjoismainen malli on tästä työelämäheikennysten kokonaisuudesta hyvin kaukana. Aivan erityisesti ne pohjoismaisen mallin — muissa Pohjoismaissa käytössä olevat — työntekijöiden näkökulmasta kannustavat elementit ovat hallituksen politiikassa jääneet tuomatta tänne Suomeen. Tässäkin keskustelussa haluan kannustaa siihen, että hallitus arvioisi myös sitä toista puolta, sitä, miten voitaisiin kannustaa työntekijää, tukea työntekijää ja sitä kautta saavuttaa niitä tavoitteita, joita yhdessä täällä asetamme.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

18.55 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean alkuun sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtajan roolissa, että äskeisessä ensimmäisessä puheenvuorossani en ehtinyt enää sanoa, että valiokunnan mietintöön sisältyy kolme eri vastalauseita, ja tätä

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

kautta se kertoo siitä, että asioista ei olla nyt samaa mieltä. Nämä valiokunnan kannanotot ovat sillä tavalla vakavia, että tässä on myöskin paljastunut useita vaikeita kohtia, jotka vietiin tosiasiasa läpi miettimättä, voitaisiinko näin tosiasiallisesti tehdä. Olen siitä hyvin pahoillani henkilökohtaisesti, että edes näitä vaikeita ongelmia ei pyritty ratkaisemaan.

No, muutamia esimerkkejä.

Lähdetään ensinnäkin liikkeelle näistä työllisyysvaikutuksista. Tässä hallituksen esityksessä varsin rehvakkaasti todetaan, että työllisyysvaikutuksia lähdetään kovalla kädellä hakemaan, 18 700 työllistä on tavoitteena saada. Äsken kuvailemassani porrastusmallissa on tarkoitus hankkia lähes 13 000 työllistä, eli 12 800 henkilöä, ja velvoitetyön lakkautumisen osalta 3 500 henkilöä. Arvioidaan kohta, onko tämä realistista erityisesti tämän velvoitetyön osalta — siitä kohta lisää.

Mutta sen lisäksi: Ajatelkaa, että alle tuhat työllistä aiotaan hankkia tässä esityksessä sillä, että tehdään muutoksia tiettyihin ikäsidonnoiksiin säännöksiin. Tässä on esimerkiksi ajattelussa, että 58-vuotiaiden suojasäännös kumotaan ja työssäoloehdon kertymisen lakkautuminen palkkatuetusta työstä tulisi tapahtumaan, ja sen lisäksi lähdetään siitä, että työssäoloehdot ei enää kerry palveluihin osallistumisesta. Siis näistä yritetään saada alle tuhat työllistä. Minusta tämä on häpeällistä. Tämä on häpeällistä jopa eduskunnalle sen takia, että tässä on todella kovista ihmiskohtaloista kysymys. Joku voisi jopa sanoa, kuinka me kehdataan. Siis alle tuhat työllistä. Ja nämä ovat minun mielestäni niitä kriittisiä kysymyksiä, joita täällä salissa pitäisi tarkastella kyllä paljon huolellisemmin. Kohta näistä yksityiskohdista lisää.

Tämä koko työllisyysvaikutusten luku on rakennettu niin, että on ajateltu, että otetaan käyttöön tällainen joustoestimaatti eli, taloustieteen termein, katsotaan työllisyyttä, miten se tulisi kehittymään. Tämä joustoestimaatti, joka tässä on valittu, perustuu sellaiseen tutkimukseen, joka toteutettiin 2010. Tämä tutkimus, jonka Uusitalo ja Verho tekivät, on sellainen, että siinä tosiasiasa on tutkittu eri tavalla kuin tämä todellinen esitys hallituksen esityksenä muodostui. Ja kun olemme kuulleet myös professori Uusitaloa, niin emme kyllä sen kuulemisen perusteella saaneet semmoista vahvaa käsitystä, että tämä tulisi onnistumaan tällä joustoestimaatilla. Tämä joustoestimaatti, joka tähän on valittu, on myös kansainvälisesti kiinnostava: mistä tämä 0,8 tulee. Ja tällä hetkellä tämä rakennettu kokonaisuus nimenomaan tämän porrastusmallin pohjalta lähtee hakemaan 0,8:lla tätä työllisyysvaikutusta.

Toinen erikoisuus on siinä, että kun äsken juuri todettiin, että tämä ei taida tulla onnistumaan, niin itse asiassa työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ja sen puheenjohtajakin, joka tässä istuu, toteaa tämän omassa lausunnossaan, jota myöskin sosiaali- ja terveysvaliokunta lainaa. Tässä todetaan, että hallituksen esityksessäkin todetun mukaisesti työllisyysvaikutusarvioinnit ovat suuntaa antavia — siis ajatelkaa, että nämä ovat suuntaa antavia. Nämä ovat siis suuntaa antavia, sillä erilaisten kohderyhmien reaktiot kannustimien muutoksiin voivat erota toisistaan ja arvioiden pohjalta olevien tutkimustulosten asetelmat ovat voineet olla hyvin erilaiset kuin nyt käsillä oleva tilanne. Siis tähän on objektiivinen fakta, mutta ei sillä mitään merkitystä ole ollut. Mutta sentään molemmat valiokunnat joutuivat toteamaan, että tämä ei taida nyt onnistua näillä luvuilla. Tämä 0,8:n estimaatti, puhemies, ei tule tuottamaan tällaista työllisyysyhytyä, ja se sanotaan suoraan vähän kauniimmin tässä työelämävaliokunnan paperissa. Mutta oma epäilykseni on, että me ensi vuonna ihmetellään, mihin ne työpaikat jäivät. Ja kaikkein huvittavinta on, että tämä Uusitalon tutkimus on tehty aivan eri lähtökohdista, ja me kehdataan täällä lainata sitä ja sa-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

noa, että tämmöiset työllisyysvaikutukset tulevat, kun me tällä tutkimuksella otetaan 0,8:n estimaatti tähän joustoksi. Ei tämä tule onnistumaan.

Arvoisa puhemies! Tässä on otettu myöskin sellainen käsitys työllisyysvaikutuksia arvioitaessa, että velvoitetyön lopettaminen toisi 3 500 uutta työpaikkaa. Nyt minun pitää kyllä kysyä, tietävätkö edustajat, mitä se velvoitetyö on ja kuinka todennäköistä olisi se, että velvoitetyön piirissä oleva henkilö työllistyisi tosiasiaassa avoimille työmarkkinoille — mutta se vain tuppasi itsensä sinne velvoitetyöhön, vaikka sen olisi pitänyt mennä avoimille työmarkkinoille ja siellä olisi ollut työpaikkoja. On tämä uskomatonta epärealismia, että ajatellaan, että ihminen, joka menee velvoitetyöhön, olisi oikeasti työllistynyt avoimille työmarkkinoille mutta vain tuppautui sinne velvoitetyöhön. Nyt kun kielletään velvoitetyö jatkossa, niin ajatellaan, että 3 500 henkilöä pelastetaan sieltä, että he eivät nyt voi mennä velvoitetyöhön, kun he työllistyvät avoimille työmarkkinoille. Kun me katsotaan näitä henkilöitä, jotka velvoitetyöhön ovat menneet, niin kyllä on pakko sanoa, että nämä ihmiset eivät ole saaneet avoimilta työmarkkinoilta töitä. Se on minusta tämän esityksen raadollisimpia realismeja, että me hankitaan 3 500 työllistä sillä, että me viedään ihmisiltä mahdollisuus työllistyä velvoitetyöllä, jos ei se avoimilla työmarkkinoilla onnistu. Kyllä myös tämä minun mielestäni on aika häpeällistä. Kuinka me kehtaamme, joku voisi sanoa.

Niin kuin viimeiseksi totesin, on tämä myöskin rajun raakaa erityisesti ikääntyviä työllisiä kohtaan: [Puhemies koputtaa] alle tuhannen hengen työllistämiseksi me yritetään tehdä sellaista, mikä ei tule onnistumaan. Jos nämä ihmiset ovat olleet työttöminä, niin he edes pääsisivät palkkatuettuun työhön [Puhemies koputtaa] ja saisivat työllisyysedon toteutumaan, mutta tässä tapauksessa myöskin siitä halutaan luopua. Kyllä tämä työllistäminen on raakaa. Ja jos lakko-oikeudessa yritettiin seitsemän minuutin työajan pidennystä per henkilö per vuosi, niin kyllä tämä projekti on aivan yhtä järjetön.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

19.03 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Itsekin haluan vielä vedota perussuomalaisiin ja kokoomukseen, että vetäisitte nämä jatkuvat heikennysesitykset pois täältä eduskunnasta. Kun katsotaan teidän tekemääanne politiikkaa, niin te olette kohdistaneet kaikki leikkaukset suurelta osin pienituloisiin ihmisiin ja etenkin työttömiin ihmisiin. Me käsitelimme täällä — ei ole varmaan kuin puoli vuotta aikaa — sitä, kun lapsikorotukset otettiin työttömyysturvasta pois, omavastuita muutettiin ja tuli monia muita heikennyksiä, jotka rahallisesti koskivat hyvin paljon työttömyysturvaa. No, nyt te tuotte uuden heikennyksen, joka kohdistuu työttömiin. Jollain tavalla toivoisin, että miettisitte tämän hetken Suomen tilannetta. Meidän työttömyys kasvaa huomattavan kovaa vauhtia, kymmeniätuhansia työttömiä on tullut teidän aikananne lisää, avoimia työpaikkoja ei ole. Yhtä avointa työpaikkaa kohden on moninkertainen määrä työttömiä ihmisiä.

Tässä teidän esityksessä — kun ihminen jää työttömäksi, niin hän etsii ja haluaa löytää työn — jo kahden kuukauden kuluttua leikataan merkittävästi työttömyysturvaa. Oteetaan esimerkiksi 2 500 euroa kuukaudessa tienaava: 40 päivän päästä 300 euroa leikataan, ja sitten vielä kahdeksan kuukauden jälkeen lähes 400 euroa leikataan tästä työttömyyskorvauksesta. Onhan tämä aivan kohtuuton tilanne näille ihmisille. Tunnen erittäin monta työttöntä. Ihmiset tulevat keskustelemaan kanssani tästä tilanteesta. Ihmiset haluavat ja yrittävät löytää töitä. Mitä te teette? Rankaisette heitä tästä työttömyydestä, joka jo inhimillisesti on heille raskas, ja he haluavat löytää töitä. Että kyllä vähän kyseenalaistaisin sitä, kuin-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

ka paljon te voitte vielä vierittää näille työttömille ihmisille näitä leikkauksia, varsinkin kun samaan aikaan ministeritason tuloluokassa puhutaan jopa tuhansien eurojen veronkevennyksistä vuodessa. Tuntuuhan tämä nyt meistä äärettömän epäoikeudenmukaiselta ja kohtuuttomalta.

Varsinkin on pakko... Yksi tuttu nuori työskentelee rakennusalalla. Hän on joutunut lomautetuksi ja ei yksinkertaisesti löydä töitä. On aivan kohtuutonta seurata, kun hän hakee todella paljon työpaikkoja, yrittää päästä haastatteluihin ja saada ja löytää sen työn, ja se, mitä hallitus tarjoilee: hän nyt odottaa vain, että koska tätä tuloa tullaan leikkaamaan ja kuinka paljon. Kun otetaan päälle vielä nämä muut leikkaukset, niin onhan tämä kohtuutonta.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä nostaa erikseen nämä ikääntyneet työttömät, ja tästä sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnassa siis oikeastaan anelisin perussuomalaisia, että he vetäisivät nämä leikkaukset ja heikennykset pois. Mutta, arvoisa puhemies, on kyllä todettava, että kintaalla viitattiin. Ei haluttu muuttaa tätä esitystä.

Otan nyt esimerkiksi nämä 60-vuotiaat työttömäksi joutuneet. Heitä on huomattavan paljon tämän rakennemuutoksen ja muun johdosta. Tämän jälkeen, kun ansiosidonnaista ensin leikataan, he joutuvat työmarkkinatuella lopulta, noin 800 euroa kuukaudessa. Meillä on ollut olemassa laissa nämä suojaäännökset, joissa on edellytetty subjektiivisella oikeudella velvoitetyötä, kuntien velvoitetyötä, erilaisia palveluita on tarjottu näille työttömille, millä he ovat voineet päästä uudestaan ansiosidonnaiselle, joka olisi turvannut heidän toimeentulonsa siellä yli 60-vuotiaana edes jollain tavalla. Nyt te viette nämä kaikki suojaäännökset näiltä työttömiltä pois, ja ainoa keino on löytää avoimilta työmarkkinoilta se työpaikka. Ja vähän kyseenalaistaisin sitä, että jos 60-vuotias, useasti ammattihenkilö, yrittää hakea työtä, niin todellisuutta on, että meidän työmarkkinoilla on ikäsyrintää ja nämä ihmiset eivät työllisty, vaikka he olisivat kuinka ammattitaitoisia ja haluaisivat työtä. Usein taustalla voi olla myös työkykyyn vaikuttavia asioita ja muita, mutta pääsääntöisesti näitten työllistymismahdollisuus on olematon. Tässä tilanteessa, jossa te heikennätte heidän näitä lakisääteisiä oikeuksiaan ja tiputatte heidät sinne työmarkkinatuella, niin he ovat viimeiset vuodet tällä minimitoimeentulolla, 800 euroa, ja he eivät pääse korkeammille tuloille, jos he eivät pääse töihin, ja tämä tulee suoraan vaikuttamaan näiden ihmisten eläkertymään ja muuhun.

Tässä olisin toivonut, että edes piirun verran olisitte muuttaneet tätä esitystä, jolla olisi suojeltu näitä yli 60-vuotiaita työttömiä ihmisiä, että he olisivat jollain tavalla päässeet tänne ansiosidonnaiseen takaisin ja heidän toimeentulonsa olisi turvattu. Tätä monet hyvinvointialueet ja kunnatkin kannattivat. Esimerkiksi oma kotikaupunkini Tampere ilmaisi tästä ison huolen ja arvioi, että näitä on joitain tuhansia Suomessa, jotka nyt tippuvat suoraan näistä palveluista pois tänne minimitoimeentulolle. Nämä ovat hankalassa työmarkkinatilanteessa. Tässä nyt edelleen vetoan, että perussuomalaiset auttaisivat meitä ja poistaisivat edes tämän kohdan tästä esityksestä.

Arvoisa puhemies! Sinällään tämä heikennys kohdistuu jälleen työttömiin ihmisiin, ja vaikka kuinka paljon nyt yritetään leikata ja harjoittaa tätä keppipolitiikkaa, mitä me aktiivimallin aikana nähtiin, niin me emme usko näihin työllisyysvaikutuksiin. Vaikka kuinka paljon ihmisiä poljetaan ja leikataan ja aiheutetaan heille toimeentulon hankaluuksia, niin se ei johda automaattisesti näihin merkittäviin työllisyysvaikutuksiin vaan aiheuttaa inhimillistä hätää. Tilanne olisi täysin toinen, jos meillä olisi avoimia työpaikkoja, niin ihmiset

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

pääsisivät töihin, mutta tällä hetkellä työttömiltä leikkaamalla ei synnytetä yhtään uutta työpaikkaa tänne.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

19.10 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Aiemmassa puheenvuorossa kiinnitin huomiota ansiosidonnaisen päivärahan tason ja määrän leikkaamiseen. Nyt kiinnitän huomiota tähän palkkatuettuun työhön ja siihen liittyviin heikennyksiin.

Hallituksen esitystä palkkatuetun työn työssäoloehtoon liittyvästä muutoksesta on syytä hämmästellä ja ihan syystäkin. Jatkossa palkkatukityö ei siis kerryttäisi työttömyysturvan työssäoloehdotta. Palkkatuettu työ on työntekijän tekemää työsuhteista työtä, josta maksetaan työehtosopimuksen mukaista palkkaa. Tästä tulisi tietenkin kertyä muun työn tavoin työssäoloehdotta. Kun palkkatukityö ei enää kerrytä työssäoloehdotta, se vähentää kannustimia osallistumiseen ja lisää työttömyyttä. Tästä on haittaa, sillä tutkimuksen mukaan palkkatukityö etenkin yrityksissä edistäisi pysyvämpää työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Myös kuntien ja kolmannen sektorin tarjoamalla palkkatukityöllä on tärkeä osallisuutta vahvistava ja työkykyä ylläpitävä vaikutus. Palkkatukien ketjuttaminen eri työnantajille voi johtaa tilanteeseen, ettei työllistyjän työssäoloehto täyty pidemmässäkään työssäolossa.

Työssäoloehdon kertymisen lakkaamisen palkkatuetussa työssä on useassa lausunnonantajien lausunnossa todettu olevan työntekijän turvan osalta merkittävä heikennys. Vammaisfoorumi on myös lausunut seuraavaa: ”Hallituksen esityksessä esitetään, että palkkatuettu työ ei kerrytä työssäoloehdotta, paitsi silloin kun palkkatuki on myönnetty alentuneesti työkykyisen työllistämiseksi pidempikestoisesti kuin kymmenen kuukauden ajaksi. Vammaisfoorumi ei kuitenkaan näe perusteltuna sitä, että työssäoloehdossa huomioitaisiin nykytilannetta vastaavasti 75 prosenttia työssäoloehdossa muutoin huomioitavista kalenteriviikoista tai työssäoloehtokuukausista. Alentuneesti työkykyisen työssäoloehdon tulisi karttua täysimääräisesti kymmenen kuukauden jälkeen. Jos kymmenen kuukautta ylittävältä palkkatuen ajalta kertyy nykytilannetta vastaavasti työssäoloehdotta, tarkoittaa se, että vammaisen henkilön tulisi saada neuvoteltua yksi neljäsosa pidempi työsopimus kuin muiden työntekijöiden täyttääkseen työssäoloehdon. Vammaisfoorumi katsoo, että kyseessä on YK:n vammaissopimuksen mukainen epäsuora syrjintä, kun neutraalilta vaikuttavalla lainsäädännöllä tai käytännöllä on kielteinen vaikutus vammaisiin henkilöihin.”

Arvoisa puhemies! En siis näe tätäkään työntekijöiden, jopa vammaisten työntekijöiden, osalta hallituksen kurittamiskäytännön mukaista esitystä millään muotoa kannatettavana. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

19.12 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Ollaan tässä tilanteessa, kun kolmikantainen neuvottelujärjestelmä on särjetty. Nämä kysymykset, kaikki ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan liittyvät kysymykset, on tähän asti neuvoteltu kolmikantaisesti. Jokainen yksityiskohta ja muutos työttömyysturvaan on tehty yhdessä, ja miksi? Siksi, kun työnantajat ja palkansaajat maksavat ansiosidonnaisen turvan, jota tässä nyt ollaan leikkaamassa. Valtio maksaa peruspäivärahan osuuden, jota tässä ei olla muuttamassa. Nimenomaan ansioturvan osalta ollaan leikkaamassa todella voimakkaasti. Ja tosiasia on, että valtiontalou-

teen tällä ei ole vaikutusta — tai on jopa negatiivinen vaikutus, koska ihmisiä siirtyy tästä toimeentulotuella ja valtio ja kunnat joutuvat siitä maksamaan. Kunnat maksavat toimeentuluesta puolet, ja kun se määrä tulee siellä kasvamaan, niin kuntien menot tulevat tästä syystä kasvamaan. Eli tilanne on se, että tätä tehdään nyt erittäin voimakkaasti yksipuolisesti.

Arvoisa puhemies! Turvan leikkaus 20 prosentilla kahdeksan viikon jälkeen eli 40 päivän kohdalla ja 25 prosentilla 170 päivän kohdalla viedään läpi automaattisesti, ilman että siihen voisi jollain tavalla vaikuttaa muulla tavalla kuin työllistymällä. Sitä olisi pitänyt pohtia, ja tähän olisi pitänyt tuoda aktivointitoimenpiteet, joilla työtön itse olisi voinut vaikuttaa tämän portaan estymiseen sillä, että olisi lähtenyt aktivointitoimiin ja olisi sitä kautta työllistymismahdollisuuksiaan parantanut. Nyt tämä automaattisesti leikataan, ja sinänsä tämä on todella kylmää kyytiä työttömän osalta.

Toinen asia, joka näissä portaissa on ongelma, on se, että nämä kohdistuvat väärin ajankohtiin lomautustilanteissa, jotka yleensä kestävät muutamia kuukausia, kun työ tilapäisesti vähenee. Lainsäädännössä on 90 päivän sääntö, ja sitten siellä on 200 päivää, ja näitten osalta, kuten tuossa aiemmin puheenvuorossani sanoin, nyt lomautuksen osalta 40 päivän kohdalla tapahtuu leikkaus 20 prosentilla. Se tarkoittaa sitä, että meidän erittäin hyvästä lomautusjärjestelmästä — joka on turvannut sen, että kun työ tilapäisesti vähenee ja työntekijät menevät lomautetuiksi ja työnantaja lomauttaa heidät, niin he saavat jonkinlaisen toimeentulon tämän työttömyysturvan osalta — nyt leikataan 20 prosentilla. Samalla se kytkeä, että kun tilapäinen työ vähenee ja aikanaan palataan sinne työpaikkaan takaisin, niin kyllä se kytkeä tässä tulee pienenemään. Ihmiset rupeavat hakemaan uutta työtä, ja sitä lomautuksen joustoelementtiä tässä ei pystytä enää samalla tavalla käyttämään. Täällä on tällaisia ongelmia, jotka nyt eivät sitten tässä yhteydessä ole tulleet huomioitua.

Sitten ikäihmisten työllistymisestä: Edustaja Nurminen tuossa hyvin kertoi konkreettisia esimerkkejä, ja kaikki me varmaan ollaan täällä yhtä mieltä siitä, että ikäihmiset ovat kaikkein vaikeimmin työllistyviä ihmisiä. Siinä tilanteessa on ihan kohtuutonta, kun työpaikka menee alta, että sitten viedään turva sillä tavalla pois, että joudutaan jopa sinne peruspäivärahan tasolle, ja myöskin toimeentuloon vaikutetaan vuosikymmeniä, kun se vaikuttaa eläkkeeseen. Tämä on todella iso ongelma tässä kokonaisuudessa, ja se heikentää näitten osalta todella paljon, ja elämisen laatu muuttuu täydellisesti.

Sitten jos mietitään tämän kokonaisuuden työllisyysvaikutuksia, niin meillä on täällä monia laskelmia ollut, ja kun asiantuntijoilta on kysytty, mitkä niissä ovat ne haarukat, niin siellä on hyvin isot haarukat. He sanovat, että ne ovat suuntaa-antavia: jotkut sanovat, että kolmasosa puoleen tai toiseen niillä luvuilla, että se suunta on tässä näkyvissä, mutta tarkkoja määriä ei voi antaa. No nyt todellisuudessa tilanne on tällä hetkellä se, että kun meillä on nyt näitä leikkauksia tehty, niin työttömyys on kasvanut ja ihmisiä on entistä enempi huonommalla turvalla, ja nythän sen pitäisi ruveta puremaan erittäin voimakkaasti, että ihmiset työllistyvät. Todellisuus on ollut toisenlainen. Nämä ovat laskennallisia työpaikkoja, joista ei ole näyttöä. Ja sitten kun kysytään, niin myöskin VM:n oma arvio oli, että kun ennen puhuttiin keskipitkällä aikavälillä, niin nyt puhutaan pitkällä aikavälillä. Kuinkahan pitkä aikaväli tässä sitten pitää olla, että nämä työllisyysvaikutukset tässä tulevat näkyviin?

Eli tässä on todella paljon sellaista muutosta, joka romuttaa turvaa, ja tämä ei mene pohjoismaiseen suuntaan. Tämä menee ihan muitten maitten suuntaan, ja siinä mielessä voimme unohtaa pohjoismaisesta mallista puhumisen. Kyllä tässä tehdään sellainen karhunpal-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

velus suomalaiselle sosiaaliturvajärjestelmälle, että sen korjaaminen ja ylös nostaminen vie pitkään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sirén, olkaa hyvä.

19.19 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Muutama sana näistä vaikutusarvioista ja työllisyysvaikutuksista, joista olemme tällä kaudella paljon keskusteluttaneet. Niistä on käyty lukuisia keskusteluita täällä täysistuntosalissa. Tässä hallituksen esityksessä on tarkasteltu ehdotuksen tavoitteita ja vaikutuksia, ja tälle ehdotukselle on arvioitu varsin merkittävät työllisyysvaikutukset. Kun on lukuisia kertoja peräänkuulutettu niitä työllisyysvaikutuksia, niin tälle esitykselle niitä on arvioitu varsin merkittävässä määrin, ja nämä vaikutusarviot on tehnyt valtiovarainministeriö. Nämä työllisyysvaikutukset ovat täysin julkisesti saatavilla, ja ne ovat virkavastuulla valtiovarainministeriössä tehtyjä. Vaikka oppositio toteaa, että he eivät näihin vaikutusarvioihin usko, niin nämä ovat asiantuntijoiden arvioita. [Krista Kiurun välihuuto]

Hallituksen tähän esitykseen kuuluville muutoksille on arvioitu siis myönteisiä työllisyysvaikutuksia seuraavasti: Kaikkein suurin osa on ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamisen osuus, 12 800 henkilöä, ja sitten tämä mainittu velvoitetyön lakkauttaminen, 3 500 henkilöä, ja lisäksi on näitä muita muutoksia, joiden työllisyysvaikutukseksi on arvioitu pienempi työllisyysmäärä, niin kuin puheenjohtaja Kiurukin mainitsi, alle 1 000 henkilöä. Mutta yhtä kaikki yhteensä tämän esityksen muutosten arvioidaan lisäävän työllisyyttä noin 18 700 henkilöllä. Ja on aivan totta, niin kuin puheenjohtaja Kiuru ihan oikein luki työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausuntoa, että vaikutusarvioihin liittyy aina epävarmuutta. Tämä on aivan selvää. Mutta samassa mietinnössä todetaan myös, että asiantuntijoiden mukaan ja mittavan tutkimuskirjallisuuden perusteella työttömyysturvan kestolla ja tasolla on merkitystä työttömyysjaksojen pituudelle ja nimenomaan sillä tavalla, että parempi taso ja pidempi korvausjakso pidentävät työttömyysjaksoja — näin siis mittava tutkimuskirjallisuus ja asiantuntijat myös meidän valiokunnassamme, niin kuin mietinnössä todetaan.

Ja nyt, kun etenkin sosiaalidemokraatit peräänkuuluttavat näitä työllisyysvaikutuksia ja ilmoittavat vastustavansa näitäkin hallituksen toimia, on välttämätöntä kysyä: mikä on se vaihtoehto, jos me haluamme lisää työllisyyttä tähän maahan ja kun me olemme tilanteessa, jossa valtiontaloutta pitää sopeuttaa, julkista taloutta pitää sopeuttaa ja se tarkoittaa myös leikkauksia? Mikä on se vaihtoehto, jos nämä hallituksen toimet eivät teille kelpaa, niin kuin ne eivät selvästikään kelpaa?

Näistä työllisyysvaikutuksista esimerkiksi pitää mainita, että kun sosiaalidemokraattien eduskuntaryhmä on esittänyt vaihtoehtonsa ja tehnyt sille vaikutusarvioinnit, niin näitä työllisyysvaikutuksia te ette ole julkistaneet. Ne ovat olemassa, mutta niitä ei ole julkistettu. Hallitus on tehnyt tämän esityksen, ja sille on valtiovarainministeriössä arvioitu tämä työllisyysmäärä, miten paljon se lisää työllisyyttä Suomessa. Ja jos nämä 18 700 lisätyöllistä eivät teille kelpaa, niin mikä on se vaihtoehto, mitä te esitätte, jolla saataisiin vastaava tai edes jonkinlainen vastaava positiivinen vaikutus?

Arvoisa puhemies! Pari sanaa myös tasa-arvonäkökulmasta. Niin kuin todettua, hallituksen esityksessä on tarkasteltu tämän ehdotuksen tavoitteita ja vaikutuksia. Vaikutusten osalta on tarkasteltu kattavasti myös yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon näkökulmaa, niin kuin asiaan kuuluu. Tämä on myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausun-

nosta. Erityisesti sukupuolten tasa-arvon kannalta voidaan arvioida, että vaikutusten kohdentumisella on ainakin osittain kytkös voimakkaasti sukupuolittuneisiin työmarkkinoihin. Ja näinhän tämä on, että meillä on täällä Suomessa poikkeuksellisen segregoituneet työmarkkinat. Se on meidän yhteinen haaste, mikä ei korjaannu millään yhdellä lakiesityksellä, vaan se on meidän yhteiskunnan rakenteellinen tasa-arvon haaste, mitä pitää pyrkiä ratkomaan. Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut tätä asiaa ratkomaan. Halutaan selvittää, millä tavalla ammattialojen sukupuolten mukaista eriytymistä voidaan ehkäistä, miten siihen voidaan puuttua. Ja tämä on asia, jossa tarvitaan myös yhteistyötä, mitä mielellään tehdään myös yhdessä, koska tämä on iso yhteiskunnallinen kysymys, joka ei ratkea millään yksittäisillä toimilla.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi: Edustaja Suhonen nosti esiin vammaiset ihmiset ja vammaisten ihmisten työllistymisen mahdollisuudet. Hallitus tekee lukuisia toimia, joilla edistetään osatyökykyisten työllistymistä. Näitä toimia on jo hallitusohjelmassa lukuisia, ja se on aivan täysin loogista, koska hallituksen tavoitteena on, että työikäiset ja työkykyiset ihmiset työllistyisivät, voisivat tehdä työtä, voisivat pärjätä työssä, voisivat pysyä työssä. Ja tähän tehdään lukuisia toimia. Se on tärkeää niin työllisyysasteen näkökulmasta kuin myös inhimillisestä näkökulmasta. Me tiedämme, miten tärkeää ihmiselle on voida tehdä mielekästä työtä. Näitä toimia osatyökykyisten työllistämiseksi on lukuisia. Ne liittyvät muun muassa vammaisten henkilöiden työllistämisen kannusteisiin ja vammaisten yrittäjien toimintaedellytyksiin, mutta ne eivät liity tähän käsittelyssä olevaan esitykseen, joten niistä ei tässä yhteydessä enempää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. [Krista Kiuru ja Ilmari Nurminen pyytävät vastauspuheenvuoroa] — Ennalta varatut puheenvuoronne ovat niin pian, että en nyt avaa debattia. — Edustaja Väyrynen, olkaa hyvä. [Krista Kiuru: Olisin halunnut vain korjata puheenvuoroa!] — Teillä on siihen tilaisuus hetken kuluttua.

19.26 Ville Väyrynen kok: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys koostuu kolmesta eri kokonaisuudesta: ansioturvan tasoa porrastetaan, työssäoloehto ei enää kerry palkkatuetussa työssä ja tietyt ikäsidonnaiset poikkeukset lakkautetaan. Tavoitteena on purkaa kannustinloukkuja, muokata työn vastaanottamista entistä kannustavamaksi ja nopeuttaa uudelleentyöllistymistä. Edelleen tavoitteena on julkisen talouden vahvistuminen työttömyysmenojen vähentymisen kautta, nettona 276 miljoonaa euroa. Työllisyysvaikutukseksi on arvioitu 18 700 henkilöä 458 miljoonan euron vaikutuksilla julkiseen talouteen. Kaikkiaan julkisen talouden arvioidaan vahvistuvan 734 miljoonalla eurola. Kyseessä on siis varsin merkittävä esitys julkisen talouden kantokyvyn näkökulmasta.

Työllistymisen on havaittu nykytilanteessa painottuvan juuri ansioturvan loppumisen ajankohtaan. Siksi porrastaminen suhteellisen lyhyellä syklillä on tämänhetkisessä taloudellisessa tilanteessa perusteltua, jotta uudelleentyöllistyminen tapahtuisi mahdollisimman nopeasti. Palkkatuetun työn kerryttämän työssäoloehdon suhteen on esitetty huoli, että se ohjaisi käyttämään palkkatuetun työtä ensisijaisesti nimenomaan työssäoloehdon kerryttämiseen eikä työllistymiseen vapaille markkinoille. Se ei ole kestävää pitkällä tähtäimellä. Työllistymisen avoimille markkinoille tulee olla tässäkin tilanteessa ensisijainen tavoite. Se on niin työntekijän, työnantajan kuin yhteiskunnankin etu. Palkkatukimekanismi jää ennalleen, ja näin sen käyttöä pyritään ohjaamaan työllistymisen suhteen tuottavampaan suuntaan.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan työn vastaanottamisen kannusteita tulee kasvat-
taa. Käsittelyssä oleva lakiesitys tähtää juuri tähän kannustinloukkuja purkaen. Työn vas-
taanottamisen ensisijaisen motiivin tulisi olla pitkäaikainen työllistyminen, ei ansioturvan
optimointi. Uskon tämän olevan myös useimpien työn vastaanottajien tavoite. On kuiten-
kin aivan selvää, että aina näin ei tapahdu ja osalle työttömyyteen tippuvista tulee eteen tu-
lotason lasku. Tämä on yksilölle hyvin hankala sekä epätoivottava tilanne ja harvoin myös-
kään yksilön oma syy. Syyllistäminen valmiiksi haastavassa tilanteessa ei luonnollisesti
helpota kenenkään asemaa.

Hallitusohjelmaa noudattava lainsäädäntöpaketti on kuitenkin kokonaisuus. Sen tavoite
on työllistävien vaikutustensa kautta nostaa mahdollisimman moni työttömyydestä jälleen
työelämän pariin. Näin onnistuttaisiin tarjoamaan yhä useammalle yksilölle mahdollisuus
määrittää oman elämänsä ja taloutensa suunta vapaiden työmarkkinoiden kautta. Tämä la-
kiesitys on osa Orpon hallituksen kokonaisuutta. Näin hyvinvointiyhteiskuntamme palve-
luineen pyritään turvaamaan erityisen haastavassa julkisen talouden tilanteessa. Haluam-
me olla hyvinvointiyhteiskunta myös tulevaisuudessa.

Lopuksi, arvoisa puhemies, huomio vaikutusarvioista, kun niiden puutteesta jälleen hal-
litusta moititaan. Tänäkin useaan kertaan viitatus vaikutukset toimeentuloasiakkaiden li-
sääntymiseen perustuvat hieman tarkoitushakuisesti ja valikoiden ainoastaan staattisiin ar-
vioihin. Oppositio on jättänyt niistä arvioidut työllisyysvaikutukset huomioimatta, aivan
kuten SDP omassa syksyisessä vaihtoehdossaan. — Kiitos. [Aki Lindén: Tämän vuoden
budjetissa hallitus arvioi itse 100 000 lisää toimeentulotuen piiriin!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

19.29 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Tuossa äsken valiokunnan puheenjohtaja
Sirén totesi, että nämä työllisyysvaikutukset on arvioitu aika laajan akateemisen kirjalli-
suuden pohjalta, ja annoitte tässä ymmärtää, että ne perustuisivat siis ikään kuin tähän aka-
teemiseen kirjallisuuteen. Siitä edeltävästä olemme samaa mieltä, että tätä työllisyysvaiku-
tusten kokonaisuutta on hyvin vaikea arvioida, ja itse vedän tästä erilaisen johtopäätöksen.
Ei meillä ole riittävästi akateemista kirjallisuutta, puhumattakaan näyttöä, siitä, millä taval-
la tämä porrastusmalli tulee tuomaan työllisyyttä. Päinvastoin, meidän olemme kokeilleet
Euroopan tasolla tätä Unkarissa ja Ruotsissa. Miten me kehtaamme täällä sanoa, että meil-
lä olisi merkittävä akateeminen näyttö siitä, miten tämä tulee toimimaan? Jos me mentäi-
siin Unkarin mallilla, voisi suoraviivaisesti sanoa, että ei mitään, Unkarin malli kehiin.
Mutta kaikki tiedätte, miksi ei. Nyt meille sanotaan, että otetaan tämä pohjoismainen työ-
voimamalli käyttöön eli otetaan Ruotsin malli. Mutta miten käykään? Eihän Ruotsin mal-
lissa ole tällainen porrastus kuin tässä. Ja se Ruotsin malli meni mönkään. Ruotsin malli
meni mönkään, ja me esitämme siis 40 päivän jälkeen 20 prosentin miinusta. Ruotsissa ei
lähdetty näin aikaisin liikkeelle ja porrastuksen prosenttikin oli aivan toista. Ruotsissa ei
otettu näin kovia prosentteja, että 170 päivän jälkeen leikattaisiin 25 prosenttia. Mihin aka-
teemiseen näyttöön tämä perustuu? Minä kysyn vaan.

Kun me kuulimme näitä asiantuntijoita — meillä oli itse asiassa aika monta akateemista
asiantuntijaa, koska me epäilimme nimenomaan näitä työllisyysvaikutuksia, ja tällä kertaa
tämä höylättiin oikein todella tiukasti — niin selvisikin, että meillä ei ole yhtään akatee-
mista tutkijaa, joka tämän mallin, joka tässä on, menisi todistamaan hyväksi. Minä en tie-
dä, kuuliko työelämävaliokunta sitten jotain sellaisia asiantuntijoita, jotka totesivat, että

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

tämä osuu ihan lankulle nyt. Se ongelma on se, että tämä ei osu akateemisten tutkijoiden mukaan lankulle sen takia, että tämä 40 päivää tulee aivan liian nopeasti. Ja kaikkein hulluinta on se, että 40 päivän sisällä on laskettu työllisyysvaikutus joustoestimaatilla 0,8, kun tästä porukasta automaattisesti merkittävin osa työllistyy joka tapauksessa jo nyt. Siis ei-hän tässä ole mitään järkeä.

Jokainen, joka ymmärtää vähänkään, ymmärtää, että tässä on laskettu työllisyysvaikutus tähän alkupäähän niille, jotka työllistyvät joka tapauksessa. Ei tässä mitään uusia työpaikkoja luoda. Siis on pakko sanoa, että kun täällä oppositio sanoi syksyllä, ennen joulua, että näissä työllisyysvaikutuksissa, jotka niihin esityksiin oli repäisty, ei oteta ristikkäisvaikutuksia huomioon, niin kas, kas, tässä ehdotuksessa myönnetään, että nyt on syntynyt ristikkäisvaikutuksia. Senhän takia tätä hallituksen esityksen työllisyysvaikutusta on niin merkittävästi muutettu tähän, eikä nyt tässä pohjassa ole kuin 18 700.

Hei, ihan oikeasti, jopa nämä tutkijat itse sanovat, että valtiovarainministeriöstä ei pystytä arvioimaan, miten tämä niin sanotusti ikääntyvämpi joukko tässä tulee menettelemään. Hei, minä en missään menisi sanomaan, että tämä on akateemisesti, suurella näytöllä todistettu, että tämä on totta, varsinkin, kun me kuulimme professori Uusitaloa ja kysyimme, mahtaisiko tämä 0,8:n estimaatti sitten toimia. Sekin tutkimus on tehty aivan eri lähtökohdista kuin tämä. Ja tämä ei ole enää mikään tutkimus, vaan tämä on muutaman päivän päästä, kuulkaa, realismia. Ja sitten kysytään, tuntuvatko ne työpaikat realismilta. On pakko sanoa, että eivät ole sosiaaliturvaleikkaukset viime syksyltä realisoituneet. Kun huhtikuun alussa vain odotettiin kädet nousuasennossa, milloin rupeaa tippumaan työpaikkoja ja työllisiä, niin nyt on 50 000 työllistä vähemmän kuin silloin kun tämä hallitus aloitti.

Onhan tämä nyt surkeata, mutta tässä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä todetaan ihan rehellisesti, että me ei oteta nyt suhdanteita huomioon, koska valtiovarainministeriökin totesi, että nyt ei voi ottaa suhdanteita huomioon — pahalta näyttää. Nyt katsotaan erityisen pitkälle. Minä kysyn, kuinka pitkälle hallituspuolueet voivat katsoa, kun teillä on kaksi miljardia kiinni tässä, onnistuuko tämä. Kahden miljardin säästöt ovat kiinni näissä työllisyyspaketeissa, jotka perustuvat työllistämiseen sosiaaliturvaa leikkaamalla — kaksi miljardia kiinni ja satatuhatta työllistä. Siis minua ainakin tutisuttaisi housunpuntit, jos minä olisin keksinyt tämmöisen. Ensi vuoden lopussa ei me saada edes sitä viittäkymmentätuhatta kiinni. Lukekaa JTS:n oma arvio siitä, mitä valtiovarainministeriö ennustaa. Suhdanteet ovat niin pitkällä, että pyyhitään tässä koko tällä hallituskaudella pöytää, katsellaan ensi vaalikauden aikana, syntykö. Ei valtiovarainministeriön ennuste JTS:n osalta lupaa teille työllisiä yhtään enempää kuin oli silloin, kun tämä hallituskausi alkoi — oma JTS:n kehys, oma ennuste. Minä en menisi kyllä missään sanomaan, että kyllä on akateemisesti näytetty, että tämä homma toimii.

Mutta, arvoisa puhemies, tulin tänne puhumaan ihan muista asioista. Minuutin vastauspuheenvuorossani olisin pystynyt sen tiivistämään eduskunnan sääntöjen tavalla, mutta nyt meni 5 minuuttia ja 40 sekuntia, mutta ei varmaan hukkaan, koska tässä tuli puhuttua niin, että varmasti jokainen nyt tämän jälkeen ymmärtää, että aika säädyttömiä väitteitä täällä esitetään.

Mutta halusin puhua palkkatuetusta työstä. Tässä esityksessä siis toinen keskeinen muutos liittyy tähän palkkatukeen. Tässä esityksessä siis ehdotetaan nyt, että palkkatuettu työ ei enää pääsääntöisesti kerrytä työssäoloa, mikä tarkoittaa siis käytännössä sitä, että työssäolon kautta ei saa enää niin sanotusti nollattua päiviä. No, onko tämä iso ongelma vai ei? Hallitus poistaa tämän sen takia, että nyt kaikki työllistyisivät avoimille työmarkkinoille.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Onko todella uskottava, että ihmiset, jotka ovat olleet palkkatuetussa työssä, yhtäkkiä ryntäävät avoimille työmarkkinoille ja sieltä työllistyvät, kun se poistetaan? Onko tämä, hei, oikeasti uskottavaa? Kuka tällaiseen logiikkaan uskoo, että ihminen valitsee mieluummin palkkatuetun työn kuin avoimilla markkinoilla olevan työn? Minua ei oikeastaan puhuttele tämä logiikka. Mutta tällä on nyt työllisyysvaikutuksia, mitä me muut emme näe. Ja kun näin nyt sitten on, niin tässä esityksessä on ainoa positiivinen puoli se, että alentuneesti työkykyisen työllistämiseksi solmittu palkkatuettu työ ja yli 60-vuotiaan pitkään työttömänä olleen työllistämiseksi solmittu palkkatuettu työ jatkossa kerryttäisi työssäoloa kymmenen kuukauden jälkeen. Mutta siinäkin ei haluttu miettiä, pitäisikö antaa armoa ja laittaa pikkuisen vähemmän. Kun kerran poistetaan koko juttu, niin olisiko tälle porukalle voitu antaa yhtään enempää arvoa kuin niin, että yhdeksän kuukautta ei vielä, mutta kymmenestä kyllä? No, mikä tässä on ongelma? Ajatelkaa, että perustuslakivaliokunta siis sanoo, [Puhemies koputtaa] olisiko pitänyt kuitenkin harkita. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa sanotaan, että olisi ollut perustellumpaa, että palkkatuettu työ kerryttäisi ainakin osittain [Puhemies koputtaa] työssäoloa. Ja PeV vielä sanoo, puhemies, että tämä ehdotus voi osaltaan johtaa erilaisten työn tukemisen muotojen [Puhemies koputtaa] eriytyvään tilanteeseen, kun erilaista työtä arvotetaan eri tavalla myöskin tämän työssäoloehdon kautta. Että aika kovia juttuja, niin PeVikin toteaa, mutta eivät aiheuttaneet muutosta kummassakaan valiokunnassa [Puhemies koputtaa] enemmistön taholta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

19.38 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Itsekin otin vielä vastauspuheenvuoron edustaja Sirénille.

Näistä työllisyysvaikutuksista: Kuten valiokunnan puheenjohtaja totesi, me kuulimme tästä hyvin laajalti asiantuntijoita, ja kyllähän asiantuntijat olivat vahvasti sitä mieltä, että tämä on hyvin hankala edes arvioida, ja myös hallituksen esityksessä todetaan, että tämä on hyvin epävarma ja riippuu monista eri tekijöistä. Eli kun me katsotaan näitä tilastoja, mitä tällä hallituksen työllisyyspolitiikalla on tapahtunut, niin jos katsoo Tilastokeskuksen lukuja, niin tästä näkee heti, että ainakin 41 000 työtöntä, voi olla jopa 50 000 enemmän. Että kyllä minun mielestäni teot puhuvat puolestaan, ja en ihan hirveästi retostelisi näillä työllisyystoimilla näitten lukujen valossa.

Sitten toinen asia liittyen tähän tasa-arvoon: Tämä esityshän nimenomaan, kuten toitte esille, kohdistuu pienipalkkaiseen naisvaltaisiin aloihin. Haluaisin kuulla, millä tavalla te nyt edistätte näiden pienipalkkaisten matala-alojen toimeentuloa. Nämä heikennykset, mitä te teette — sairaussakko, monia muita — kohdistuvat nimenomaan näihin pienipalkkaiseen työntekijöihin. Nyt haluaisin kuulla, missä ne parannukset näille ovat. Ja nimenomaan näillä pienipalkkaisilla työntekijöillä, jotka vakuuttavat itsensä työttömyyden varalle, teidän porrastuksillanne ja leikkauksillanne se toimeentulo menee jopa sinne työmarkkinatuen tasolle. Sehän kohdistuu kaikista radikaaleimmin näihin. Me kuultiin valiokunnassa, että SAK:n arvio oli, että noin 20 000 pienipalkkaista työntekijää tippuu viimesijaiselle toimeentulolle. Että se siitä pitkästä työhistoriasta ja arvokkaasta työstä — työttömyydessä ne eivät sitten näy.

No, sitten edustaja Suhonen otti esille näitä poikkeussääntöjä, mitä jäi vielä sairauden osalta. Täällä oli tällainen pieni pehmennys, mikä ei ole kuitenkaan subjektiivinen oikeus, ja siinäkin huomioisin, että se edellyttää kymmenen kuukauden palkkatukea yksityi-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

selle puolelle. Haluaisin nyt, että hallitus ainakin seuraisi tätä, koska työllisyysmäärärahat ovat tällä hetkellä ympäri Suomea jo loppu. Sitten jos työtön löytää yksityiseltä palkkatuetun työn, mistä ei kerry tätä työssäoloehtoa, niin jos hän löytää semmoisen kymmenen kuukauden paikan ja hänellä täyttyvät nämä sairaus- ja muut kriteerit, millä se myönnetään, niin hän myös sitten saisi sen kymmenen kuukauden palkkatuen, ettei ilmoiteta, että se on loppu, niin kuin nyt monissa paikoissa on. Eli toivon, että seuraatte tätä vahvasti.

Ja sitten jollain tavalla... — Minä tulen sinne vielä. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Arvoisa puhemies! Jos sitten tämä kriteerit täyttävä työtön löytää sieltä avoimilta markkinoilta työtä, niin hänen pitää saada ensinnäkin se kymmenen kuukauden palkkatuki. Tällä hetkellä myönnetään viiden ja kymmenen kuukauden palkkatukea. Tässä henkilö, joka täyttää kriteerit, on esimerkiksi sairas ja muuta, voi, jos hän yksityiselle pääsee, saada palkkatuetun työn, nimenomaan kymmenen kuukauden, jolloin pitää huolehtia sitten, että ne rahat riittävät. Että jos löytyykin tällainen, niin sitten saa.

Mutta edelleen vielä toivoisin ja vetoan teihin, että seuraatte nyt näitten ikääntyneiden työttömien tilannetta: tilanteessa, jossa on pitkä työura takana ja jää työttömäksi, kaikki subjektiiviset oikeudet päättyvät. Kuten edustaja Kiuru toi hyvin esille, on päivänselvää, että jokainen niistä työttömistä haluaa ylipäänsä työllistyä yksityiselle puolelle. Mutta jos ei se työllistyminen ole mahdollista, niin sille työttömälle itselleen on ollut tärkeää, että on voinut palkkatuella päästä jonnekin töihin, on voitu tarjota kuntien velvoitetyötä, on voinut saada palveluita, joilla on esimerkiksi käynyt koulutusta ja työllisyyttä edistävällä koulutusjaksolla. Ja kun hän on osoittanut aktiivisuuden ja tästä huolimatta ei ole työllistynyt avoimille markkinoille, niin hän on päässyt taas sinne ansiosidonnaiselle. Tämähän on ollut äärettömän tärkeä toimeentulon takaaja siellä ikääntymisen ja työuran loppupäässä. Nyt kun te poistatte nämä suojasäännökset ja kun et työllisty ansiosidonnaisen aikana ja se tuki laskee porrastetusti, niin sen jälkeen ei ole mitään apukeinoja enää — ei ole palkkatukea, ei ole velvoitetyötä, ei ole palveluita. Ainoa keino on päästä sinne yritykseen töihin tai viimeisijainen toimeentulo ja sitä kautta köyhyys ja eläkekertymän lasku.

Tätä ikääntyneiden asiaa me nyt valiokunnassa ollaan tankattu ja tästä puhuttu, tuotu esimerkkejä, ja tämä on tullut vahvasti sieltä kentältä. Minua harmittaa se, että kukaan ei ota tätä kuuleviin korviin. Toivoisin, että nyt edes nämä ihmiset te pelastaisitte, ja toivoisin tähän nyt vastausta, niin että päästäisiin ainakin keskustelemaan ja saisi kuulla nyt perusteluita, mitä te sanotte näillä ihmisille, jotka jäävät sinne työmarkkinatuella ja ovat viimeiset vuodet siellä ja yrittävät löytää avoimilta työmarkkinoilta töitä mutta eivät löydä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

19.45 Timo Suhonen sd: Arvoisa herra puhemies! Tuossa aikaisemmassa puheenvuorossa toin esiin huomiota liittyen ansiosidonnaisen päivärahan leikkaukseen, ja sitten pidin puheenvuoron, missä toin esiin palkkatuettuun työhön liittyviä heikennyksiä. Nyt sitten muutama sana ikäsidonnaisista heikennyksistä.

Tänään keskustelussa on taas yksi Purran—Orpon hallituksen toteuttama kuritusleikkaus, joka koskee mitä suurimmassa määrin kokeneita, pitkän työuran tehneitä ahkeria ammattityöntekijöitä. Hallitus romuttaa ikäsidonnaiset poikkeussäännöt, joiden tarkoituksena on ollut helpottaa ikääntyneiden työnsaantia ja toimeentulon turvaamista, ja tämä on suorastaan käsittämätöntä. Purran—Orpon hallitus heikentää ikääntyneiden ihmisten asemaa poistamalla 58 vuotta täyttäneiden ansiopäivärahan uudelleenlaskennan poikkeus-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

säännön sekä poistaa oikeuden velvoitetyöhön ja työssäoloehdon kertymisen työllistymistä edistävästä palvelusta sekä tähän liittyvän ansiopäivärahan tason suojasäännön. Lisäksi poistetaan työllistymistä edistävän palvelun tarjoamisvelvoite TE-toimistoilta ja työllistämisvelvoite kunnilta. Työssäoloehdon kertymisen poistaminen palkkatukityöstä koskee myös 55 vuotta täyttäneiden työllistämistukea.

Hallituksen esitys heikentää pitkän työuran tehneiden toimeentuloa kohtuuttomalla tavalla ja lisää samalla eläkeläisköyhyyttä, kun työmarkkinatuella putoavien usein ennestäänkin pieni eläkekertymä heikkenee. Poikkeussäännösten lakkauttaminen heikentää ikääntyvien työllistymisen tukea sekä kannusteita tehdä myös lyhytkestoista tai pienipalkkaista työtä. Ikääntyneiden työttömien työmarkkina-asema on usein heikko, ja he kokevat ikä syrjintää. Työllistyminen on vaikeampaa, joten poikkeussäännöille on ollut hyvät perusteet. Velvoitetyön lakkauttaminen voi myös ajaa ihmisiä pois työmarkkinoilta pyrkimään työkyvyttömyyseläkkeelle, ja tämä on surullista, koska työuria tulisi pidentää. Myös velvoitetyön myönteiset hyvinvointivaikutukset on sivuutettu. Velvoitetyö voi parantaa osallistujien hyvinvointia ja siten vähentää myös sosiaali- ja terveystalouden käyttöä. Tähän ovat viitanneet asiantuntijalausunnolla esimerkiksi Turunen ja Hiilamo 2023.

Arvoisa puhemies! Purran—Orpon hallitus siis leikkaa vimmaisesti niiltä, joilla jo muutenkin on haastetta pärjäämisen kanssa. Leikkurissa ovat samassa rytäkässä niin pienituloiset lapsiperheet, opiskelijat, työttömät, osa-aikatyöntekijät ja jopa vammaiset ja kuten tässä esiin tuomassani kohdassa, myös ikääntyneemmät työntekijät, jotka tarvitsevat tukea ja apua työllistymisessä, koska on tiedossa ja selvää, että yli 55-vuotiaiden kohdalla se työllistyminen on entistä haastavampaa. Hallitus tarjoaa tähänkin haasteeseen lääkkeeksi leikkuria ja kuritusta, valitettavasti. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

19.48 **Aki Lindén sd:** Arvoisa herra puhemies! Olen tottunut arvostamaan edustaja Väyrysen puheenvuoroja sen takia, että hän tuo usein esille myös ne puutteet, joita selvästi on hallituksen esityksissä. Ymmärrän toki sen tilanteen täällä täysistuntosalissa, että me oppositiossa arvostelemme ja hallituksen taholta puolustetaan hallituksen esityksiä, mutta aivan kuten edustaja Väyrynen äsken sanoi, hänkin näki, että on suuri mahdollisuus, että nyt kaikkien heikennysten jälkeen on joukko ihmisiä, varmasti aika suurikin joukko — tämä oli siis minun oma lisäykseni — joilla tulee olemaan huonompi tilanne kuin aikaisemmin, eli he eivät työllistyäkään.

Minä otin tässä esille julkisen talouden suunnitelman, josta me keskustelemme huomenna täällä eduskunnassa, ja siellä liitteen neljä sivuilla 94 ja 95. Siinä on hallituksella skenaarioita siitä, miten nyt otaksuttu talouskehitys, sitten niin sanottu hitaampi kasvu ja niin sanottu nopeampi kasvu vaikuttavat keskeisiin talouden muuttujalukuihin, ja otin täältä nyt tietysti, kun nyt keskustelemme työllisyydestä, tämän työttömyysasteen. Tässä lähdetään siitä, että 7,4 prosenttia on tässä taulukossa vuoden 2024 työttömyysasteeksi merkitty. Jos nyt katsomme, mikä se on tällä hetkellä, niin sehän itse asiassa on korkeampi, mutta siinä hallituksen skenaariossa se paranisi tässä neljän vuoden aikana yhdellä prosenttiyksiköllä, eli työttömyys alenisi 6,3 prosenttiin. Jos hidas kasvu toteutuu, niin tämä vuoden 2024 luku 7,4 olisi 7,0 vuonna 2027. Kun meillä työllisten määrä kaiken kaikkiaan on tuollainen 2,6 miljoonaa, niin jokainen ymmärtää, että yksi prosenttiyksikkö on semmoinen 25 000, eli ei näissä virallisissa ennusteissakaan lähdetä tässä JTS:n optimistisemmassa-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

kaan vaihtoehdossa sen paremmasta työttömyyden alenemisesta. Puheet siitä, että tulee 100 000 työpaikkaa tai tulee 80 000 työpaikkaa, ovat tällaisia, sanottaisiinko, poliittisia sloganeita, ja siinä mielessä minusta tietynlainen nöyryys tässä keskustelussa olisi paikallaan.

Miksi me kritisoidimme niin voimakkaasti tätä, johtuu siitä, että nämä leikkaukset ovat nyt liian rajuja, niin kuin täällä on kerrottu esimerkiksi yli 60-vuotiaiden kohdalla, ja tämä kahden kuukauden jälkeen tapahtuva leikkaus. Eli vaikka olisi tehty tiettyä sopeutusta, niin nämä nyt kerta kaikkiaan ovat liian rajuja eivätkä tule tuottamaan sitä määrää työllisiä kuin mitä parhaimmissa kuvitelmissa on sanottu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kirsta Kiuru, olkaa hyvä.

19.51 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä olevan ehdotuksen mukaan tehtäisiin myös muutoksia ikäsidonnaisissa menettelyissä ja sitä kautta myös velvoitetyössä, ja tästä muutama sana.

Ikäsidonnaisten poikkeusten poisto on yksi tämän esityksen ikävimpiä esityksiä. Nimitäin tässä tavoitellaan ikäsidonnaisista poikkeuksista luopumisella alle tuhannen ihmisen työllistymistä, mutta inhimillisesti ne kohtalot, joita me nähdään, tulevat olemaan todella karmeita. Jos muistan oikein, niin meillä taitaa olla noin 80 000 pitkäaikaistyöttöntä, joista ennustetaan, että ainakin kolmannes on pitkäaikaistyöttömiä siksi, että terveys tai osaaminen ei kohtaa tämän päivän vaatimuksia. On se aika julmaa, että me sanotaan, että näillä ihmisillä ei ole ikääntyessään enää minkäänlaisia mahdollisuuksia kohtuulliseen sosiaaliturvaan, kun me olemme valmiita tähän ikäsidonnaisten poistoa koskevaan ehdotukseen vain alle tuhannen työpaikan saamiseksi tässä yhteiskunnassa. Kuinka rajua politiikkaa me haluamme tehdä, tässä se mitataan.

Kysymys on siis siitä, että palkansaajien työssäoloa ei kerrytä jatkossa sellainen kuntoutus, koulutus tai työntekomahdollisuus, jonka kunta on velvollinen järjestämään ikää koskevat ehdot täyttävälle työnhakijalle, jonka oikeus palkansaajan työttömyyspäivärahaan on päättymässä. Eli tämän johdosta, kun näin säädetään, säädetään vielä kaupan päälle se, että enää ei tällaisen velvoitteen perusteella järjestettävä palkkatukityö tai palvelu jatkossa kerrytä työssäoloa, ja kun näin siis on, niin myöskään kunnalla ei olisi enää velvollisuutta näiden ihmisten työllistämiseen nimenomaan mainituin perustein.

Tämähän tulee johtamaan siihen, että kymmenentuhannet erityisesti pitkäaikaistyöttömät miettivät, voidaanko heille tehdä näin. Pahimmillaan nämä ihmiset joutuvat vuosiksi työmarkkinatuella, ja heidän eläkekertymänsä jää merkittävästi alemmaksi, ja samaan aikaan myöskin eläkeläisköyhyys kasvaa. Ja miksi me tehdään tämä? Me tehdään tämä sen takia, arvoisa puhemies, että me yritetään tässä työllistää alle tuhat työllistä enemmän. Miksi me ei mieluummin järjestetä tälle porukalle valtion toimesta terveystarkastuksia ja terveystarkastuksissa osa näistä pitkäaikaistyöttömistä, jotka eivät ole työmarkkinakelpoisia, päästettäisi eläkkeelle? Tämä olisi paljon reilumpaa, tämä olisi paljon inhimillisempää, ja tämä myöskin vaikuttaisi kansantalouden työllisyysasteeseen merkittävästi paremmin kuin tämä ikäsidonnaisten poikkeusten poistoehdotus, joka tässä pohjassa on, joka tuo alle tuhat työllistä. Jos me tehtäisiin nämä kattavat työttömien terveystarkastukset nimenomaan aloittaen pitkäaikaistyöttömistä sen sijasta, että tehtäisiin tämä temppu, niin me saataisiin työllisyysastetta nostettua, kun me pystyttäisiin täältä työllisten joukosta siivoamaan ne pois, jotka eivät tule työllistymään.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Hallituksella, tiedän, oli tällainen ehdotus pöydässä myöskin kehysriihessä, mutta ei pystytty päättämään — ei pystytty ottamaan huomioon tällaista ehdotusta, joka olisi ollut inhimillinen, joka olisi ollut työllisyyttä lisäävä ja erityisesti kansantalouden liikkumavaraa kasvattava, ei voitu, ei pystytty. Minusta tämä on aika kohtuutonta. Minä olen siis eniten pahoillani siitä, että heille, jotka tippuvat tähän, että velvoitetyö ei ole enää käytettävissä eikä näitä päiviä saa nollattua, tämä on kylmää kyytiä. Tämä on kymmeniätuhansia pitkäaikaistyöttömiä koskeva, eikä täällä tunnu missään perustella tällaisia esityksiä.

Arvoisa puhemies! Sitten tästä porrastuksesta pari sanaa vielä.

Muutaman kommentin olen tästä todennutkin jo, mutta on sanottava tästä porrastuksesta, joka tässä esityksessä on, että minä en tiedä nyt yhtään akateemikkoa, joka uskoisi siihen, että tämä ensimmäinen porras, joka tulee näin nopeasti eteen, toimisi. Todistuksen taakka on nyt sitten jatkossa hallituksella, tuleeko tämä onnistumaan. Ruotsissa porras on kolmen kuukauden kohdalla ja se on pienempi, ja tosiasiaa sielläkään tämä ei onnistunut. On hurja juttu, että täällä kokeillaan tällaisia eksperimenttejä, jota ei ole missään kokeiltu, ja tämä tulee nyt realismiin hyvin pian.

Tämän porrastuksen isoin ongelma on se, että ne akateemikot, jotka kannattavat tätä työttömyysturvan porrastusta, ovat laatineet näistä malleja mutta ne eivät kohtaa tämän hallituksen esityksen kanssa. Tämä hallituksen esitys tehdään siis siksi, kuten valiokuntakin tässä todistaa, että valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallitusohjelmassa tälle työttömyysturvan uudistamiselle on asetettu säästötavoite, joka tulee nyt saavuttaa. Ei sillä ollut merkitystä, mikä olisi ollut toimiva ratkaisu, vaan säästötavoite ohjasi siihen, että näin on säästettävä. Me kysimme myöskin vastineessa, olisiko vielä mahdollisuus katsoa tätä portaikkoa hiukan, mutta koska säästötavoite nyt sanelee sen, minkälaista työllisyyspolitiikkaa tehdään, niin siinä on järki kaukana. Minusta nämä ovat todella erikoisia valintoja hallitukselta, jos halutaan pitää koherentisti kiinni siitä, että tämä voisi toimia.

Arvoisa puhemies! Sitten tästä vakuutusluonteisuudesta: Siis ansioturva on luonteeltaan nimenomaan vakuutusperusteista. Ansioturva tässä tarkoittaa nimenomaan ansiosidonnaista, ja on ajateltu, että ihminen matalallakin palkka-aloilla on sen edun piirissä, että hän pystyisi itselleen luomaan vakuutusta työttömyyttä vastaan. Tässä esityksessä toinen karmen hetki on siinä, kun te katsotte, mitä sosiaali- ja terveysturvaliokunnassa todetaan tämän vaikutuksista. Tässä on siis todellisuudessa vuoden aikana noin 108 000 ihmistä, jotka tulevat olemaan tämän esityksen kohteena. Näistä ihmisistä 20 000 menettää tämän käytännössä vakuutusperusteisen luonteisen ansioturvansa kokonaan ja tippuu peruspäivärahan tasolle. Se lukee tässä hallituksen mietinnössä, ja lainasin sitä täällä jo alkuun, ja kyllä siitä valiokunnassa jouduttiin väentämään, saadaanko se tähän kirjoitettua. [Puhemies koputtaa] Se kertoo siitä, että viidennes menettää kokonaan sen syyn, miksi heidän kannattaa edes maksaa tällaista, [Puhemies koputtaa] kun he eivät tule siitä hyötymään tämän hallituksen esityksen ansiosta, ja tämä on minusta todella julmaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Valtola, olkaa hyvä.

19.59 Oskari Valtola kok: Arvoisa herra puhemies! Sosiaali- ja terveysturvaliokunnassa todella pitkään keskustelimme tästä hallituksen esityksestä ja toimimme mietinnön tänne saliin seurantalausemalla eli seuraamme vaikutuksia täällä esille nostettuihin hankalimmin työllistyviin ryhmiin.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Ristikkäisarvioinneista: jos me katsotaan tämä hallituksen työllisyyspaketti 1 ja käytännössä työllisyyspaketti 2, mikä on täällä, niin VM:ltä saadun selvityksen mukaan ristikkäisvaikutukset on arvioitu tässä nyt käsiteltävässä lakiesityksessä ja ne on siellä aivan asianmukaisesti huomioitu.

Julkisen talouden suunnitelman mukaan työttömyysastehan on laskemassa 6,3 prosenttiin vuodelle 27 eli jopa alemmaksi kuin vuoden 2022 Marinin hallituksen suurimmat saavutukset olivat, ja pitää huomioida, että työllisyysasteen arvioidaan nousevan jopa yli 75 prosentin, mikä on oikea suunta. Meidän tulee tosiaan tavoitella 80 prosentin työllisyysasetta.

Näihin työllisyystilanteisiin ja -tilastoihin vaikuttavat suhdanteet. Kaikki tietävät sen tässä salissa, vaikka sitä ei aina puheenvuoroissa muisteta. Nämä työllisyysvaikutukset, jotka VM on tänne laskenut, ovat kuitenkin keskipitkän ja pitkän aikavälin dynaamisia vaikutuksia.

Edustajat Kiuru ja Nurminen viittasivat SAK:n lausunnon mukaan tulevaan 20 000:n pienituloisen ansiopäivärahan saajan vakuutusperusteen häviämiseen. Tuo 20 000 on se suurin määrä, joka on riskissä ja mahdollisuutena, että he menettäisivät tämän, mutta STM:n laskelmien mukaan käytännössä tämä koskisi noin 7 000:ta palkansaaajaa.

Työttömien terveystarkastuksiaahan tehdään tällä hetkellä. Itse olen monta vuotta entisessä työssäni niitä tehnyt, ja siellä järjestelmällisesti etsitään työttömille oikeaa etuutta. Jos se on sitten työkyvyttömyyseläke, se on sitten se, mutta jos siihen eivät kriteerit riitä, niin tämä valitettavasti ei ole mahdollista.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

20.02 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Valtola nosti esiin tämän 20 000 edunsaajaa, ja totesitte, että se on maksimi, ja niinhän se onkin, mutta paljon jää sanomatta. Itse totesin äskeisessä puheenvuorossani, että meillä on yli 100 000 niitä ihmisiä, joita tämä hallituksen esitys tulee koskemaan, ja suoraan näitä henkilöitä, jotka tippuvat tämän ansiosidonnaisen leikkauksen jälkeen peruspäivärahalle, tulee olemaan myös sosiaali- ja terveysministeriön mukaan maksimissaan 20 000. Kuinka moni näistä työllistyy tällä hallituksen esityksellä? Se jää nähtäväksi. Ministeriön vastineessa oli muitakin lukuja kuin 7 000, erilaisia spekulatioita.

Pahin tässä kuitenkin on se, että sekä valtiovarainministeriön että STM:n spekulatio siitä, kuinka monta olisi näitä ihmisiä, joiden ansio tipahtaa peruspäivärahan tasolle, oli aivan eri mittaluokassa, kunnes valiokunnassa totuus löytyi. Siis alun perin hallituksen esityksessä ajateltiin, että näitä on muutama tuhat. Mehän osoitimme hallituksen esityksessä olevan erittäin merkittävän laskentavirheen ja jouduimme toteamaan tässä mietinnössä, että näitä on 20 000 maksimissaan, ja se, kuinka moni näistä tällä esityksellä tulee työllistymään, jää nähtäväksi.

Se on kiistaton fakta, että tämä vakuutusperustaisuus romuttuu, jos me ajatellaan, että viidennes näistä ihmisistä menettää kokonaan ansiosidonnaisen tason, jonka he ovat vakuutusperustaisesti itselleen suojanneet. Nyt hallitus ei välitä siitä lainkaan. Joku voisi ajatella, että eikö tähän olisi pitänyt rakentaa jonkunlainen leikkuri, että ethän sinä voi kaikkea menettää, mutta sen sijaan, että ne leikkurit ovat 20 ja 25 näillä kahdella portaalla, niin tässä ei tunnettu mitään armoa, eli osalta lähtee kaikki. Minusta tämä on käsittämätöntä, että me viedään viidennekseltä kokonaan ansiosidonnainen turva, jonka nämä ihmiset ovat

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

vakuutusluontoisesti itselleen hankkineet. Se on minusta suuri rikos kyllä siinä leikkimielisessä termissä ”ihmisyyttä vastaan”, että nämä ihmiset ajattelivat, että he voisivat itseään suojata paremmin, ja nyt heiltä lähtee tämä suoja kokonaan.

Alun perin hallituksen esityksessä ajateltiin, että on muutama tuhat, ja silloin ne ristikkäisvaikutukset, mistä edustaja Valtolakin kauniisti puhui, ovat tosiasiaassa osoittautuneet toisiksi sekä syksyn käsittelyssä että tässä käsittelyssä ja vielä siinä erilaisessa työssä, minä valtiovarainministeriö ja STM tekivät [Puhemies koputtaa] näiden lukujen valossa. Ristikkäisvaikutukset eivät ole pitäneet vettä, ja tässä nähdään, että ei pidä edes [Puhemies koputtaa] tällainen yksityiskohta.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 13/2024 vp sisältyvien 1.—7. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyyskassojen tehtävien laajentamista koskevak- si lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 40/2024 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 8/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 8/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Esittelypuheenvuoro, valiokunnan puheenjohtaja Sirén, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.06 Saara-Sofia Sirén kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen nyt työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön koskien hallituksen esitystä työttömyyskassojen tehtävien laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi. Valiokunta on saanut tästä asiasta lausunnot perustuslakivaliokunnalta ja sosiaali- ja terveysvaliokunnalta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että työttömyyskassoille annettaisiin mahdollisuus tarjota jäsenilleen työllisyyttä tukevia palveluita. Palveluiden tarjoaminen ja palveluihin osallistuminen perustuisivat vapaaehtoisuuteen, ja palvelut rahoitettaisiin kassan omista varoista. Nämä olisivat yksityistä työvoimapalvelua, jolla ei korvattaisi julkisia työvoima- ja yrityspalveluita. Yksityisten työvoimapalveluiden järjestäminen kuitenkin voi osaltaan vähentää julkisen puolen palveluiden tarjoamiseen kohdistuvaa painetta.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tärkeinä ja kannattaa toimia, joilla lisätään työllistymistä edistäviä palveluja. Tavoitteena on edistää työttömyyskassaan kuuluvien työttömien työllistymistä ja työttömyysuhan alla olevien työssä pysymistä. Näiden palveluiden tarjoaminen ei siis rajoitu vain työttömiin henkilöihin. Valiokunta pitää hyvänä, että myös työssäkäyvien jäsenten on mahdollista hyödyntää kassojen järjestämiä työvoimapalveluita, kehittää osaamistaan ja torjua siten työttömyysuhkaa tai valmistautua ennakolta mahdolliseen työttömyyden uhkaan.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Esityksen mukaan työttömyyskassat voivat jatkossa tarjota työnvälitystä, tieto- ja neuvontapalveluita, ohjauspalveluita, asiantuntija-arviointia sekä valmennuspalveluita. Näistä palveluista työnvälityspalvelut sekä tieto- ja neuvontapalvelut kuuluvat maksukiellon piiriin. Niiden tulee olla muidenkin kuin työttömyyskassan jäsenten saatavilla, eli avoimen työpaikkojen tulee olla julkisesti nähtävillä esimerkiksi avoimilla verkkosivuilla tai siten, että kassa julkaisee linkit työpaikkoja välittävän tahon avoimille verkkosivuille. Kassa voi tarjota avoimia työpaikkoja jäsenilleen kohdennetusti silloin, kun tarjottavat työpaikat ovat avoimesti saatavilla. Valiokunta pitää näitä täsmennyksiä tärkeinä.

Arvoisa puhemies! Työ- ja elinkeinoministeriöllä on yksityisten työvoimapalveluiden toiminnan seuraamiseksi oikeus saada yksityisiä työvoimapalveluja tarjoavilta niistä koskevia tietoja. Valiokunta pitää tärkeänä, että ministeriö valvoo ja seuraa yksityisten työvoimapalveluiden vaikuttavuutta ja toimivuutta säännöllisesti. Palvelun vapaaehtoisuuden varmistaminen on tarkoitus toteuttaa siten, ettei kassan tarjoamaa palvelua sisällytetä työnhakijan kanssa laadittavaan työllisyysuunnitelmaan tai sitä korvaavan suunnitelman työnhakijaa velvoittavaan osaan. Näin toimittaessa työttömyysturvaseuraamuksia koskeva työttömyysturvalain säännös ei tule sovellettavaksi.

Asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomiota siihen, että käytännössä työttömyyskassan palveluista saatetaan kuitenkin sopia työllistymissuunnitelmissa joko erehdyksessä tai siksi, ettei asiassa ilmene, että kyseessä on nimenomaan työttömyyskassan palvelu. Valiokunta pitää mahdollisena, että tällaisia virheitä ei aina havaita, ja korostaa, että virheellisistä työllistymissuunnitelmista mahdollisesti syntyvät perusteettomat työttömyysturvaseuraamukset tulee oikaista pikaisesti.

Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2025 alusta lukien valtiolta kuntien vastuulle. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta huomauttaa, että etenkin siirtymävaiheessa työvoimavirkailijoiden ja asiakkaiden neuvonnan tarve kasvaa. Lisäksi valiokunta tähdentää, että yksityisten työvoimapalveluiden järjestämisestä sekä palveluiden vapaaehtoisuudesta tiedottamisesta tulee huolehtia niin työttömyyskassoissa kuin TE-palveluissa siten, että ero työttömyyskassojen vapaaehtoisten palvelujen ja lakisääteisten julkisten velvoittavien työvoimapalveluiden välillä on kaikille osapuolille ymmärrettävä ja selkeä.

Arvoisa puhemies! Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 40/2024 sisältyvän lakiehdotuksen. Tämä valiokunnan mietintö oli yksimielinen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset esittelystä. — Ja sitten edustaja Lyly.

20.11 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Vaihteeksi mukava käyttää puheenvuoro sellaisesta lakiesityksestä, joka on yksimielinen, kun kuuntelin tuota äskeistä keskustelua työttömyysturvasta, joka jakaa kyllä salia voimakkaasti.

Arvoisa rouva puhemies! Työttömyyskassat saavat tällä lakiesityksellä mahdollisuudet järjestää lisää palveluja. Työttömyyskassat voivat jatkossa tarjota työttömille työnvälitystä ja neuvontapalveluita. Nämä palvelut olisivat kassoille vapaaehtoisia lisätehtäviä, joihin on nyt tällä lailla myönnetty järjestämisoikeus.

Uudistus täydentää nykyistä työllisyyspalveluvalikoimaa. Tämä on muutos, jota kassat ovat itse toivoneet ja myös esittäneet. Uudistus edistää työllistymistä, kun julkiset TE-pal-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

velut ja kassat yhdessä työskentelevät työttömän työllistymiseksi. Samalla se avaa yhden työnhaun informointiväylän jo työssä oleville, jotka miettivät työpaikan vaihdosta.

Työttömillä säilyy oikeus julkisesti rahoitettuihin työvoimapalveluihin. Ja tällä ei korvata miltään osin julkisia työvoimapalveluita, tämä täydentää niitä. Tämä on erittäin tärkeä asia korostaa tässä yhteydessä.

TE-palveluiden siirtyessä kunnille vuoden 25 alusta on tärkeää, että murrosvaiheessa on tarjolla lisäpalveluita eri reittejä pitkin. Kassat päättävät itse, kuinka laajat palvelut ne tarjoavat jäsenilleen tämän uudistuksen myötä. Useat kassat ovat ilmaisseet halukkuutensa asiaan. Nämä ovat jäsenille myös täysin vapaaehtoisia palveluita, ja niistä kieltäytyminen ei vaikuta työttömyysetuuden maksatukseen. On erittäin mielenkiintoista nähdä, mitä uusia työllistymistä edistäviä palveluja kassat jatkossa tarjoavat.

Arvoisa rouva puhemies! Asiaa koskeva mietintö ja lakiesitys on yksimielisesti hyväksytty työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

20.13 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Oli mukavaa kuulla kaksi edellistä puheenvuoroa. Oli tiedossakin, että tämä on yksimielinen esitys, ja hyvä näin. Itsekin tässä haluaisin esittää vain lyhyen kommentin.

Me kaikki olemme varmasti täällä salissa sitä mieltä, että työllistäminen ja työllistyminen ovat niitä suurimpia haasteita, mitä meillä tässä muuttuvassa yhteiskunnassa on. Siitähän me keskustelimme äskeisessäkin asiassa, mutta siinä oli aika vahvasti sitten erilaisia näkemyksiä. Onneksi kukaan ei Suomessa ole puhunut enää muutamaan vuoteen kortistosta, niin kuin ennen oli tapana puhua. Silloin aina viranomaisten taholta todettiin, että mitään kortistoa ei ole olemassakaan, vaan meillä on monialaiset ja asiantuntijoiden pyörittämät työllistämisen organisaatiot.

Nythän nämä ovat siirtymässä kunnille, niin kuin tässä kaikki tiedämme, ja nyt sitten työttömyyskassoille tulee vapaaehtoisesti lisää tehtäviä. Halusin tässä todeta sen, että lähipiirissäni on henkilö, joka on aikanaan työskennellyt Tanskassa ja tuntee Tanskan työllistämismallia erittäin hyvin, ja hänen kanssaan käydyn keskustelun mukaan — hän antoi minulle myös ihan siitä asiasta laaditun suomenkielisen perusteellisen julkaisuunkin — kyllä nimenomaan se heidän työllistämismallinsa on erittäin paljon aktiivisempi ollut. Siellähän se on ollut kunnissa, ja siellä tietysti resurssit ovat olleet moninkertaiset meidän tilanteeseemme verrattuna. Siinä oikeastaan otetaan koppi työttömäksi joutuneesta ihmisestä ja hänelle aletaan välittömästi räätälöimään ja käydään vuoropuhelua, dialogia työnantajien kanssa ja käytetään kaikki mahdollisuudet. Minun mielestäni se on ihan hyvä, että saamme tähän lisäresursseja työttömyyskassojen kautta.

Tämän halusin tässä todeta. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sirén.

20.15 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Juuri näin, niin kuin kollegat edellä totesivat: tämä on ollut todellakin yksimielinen mietintö ja hyvin laajasti kiiteltä uudistus, jo-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

ta, juuri niin kuin valiokunnan varapuheenjohtaja totesi, kassat ovat itse toivoneet, ja nyt se toteutuu.

Meillä on tällä hetkellä lainsäädäntö, mikä ei mahdollista työttömyyskassoille tällaista toimintaa. Työttömyyskassat ovat yksityisoikeudellisia yhteisöjä, jotka hoitavat lakisääteisiä tehtäviä, ja niiden tarkoituksena on työttömyysturvalaissa tarkoitetun ansioturvan ja siihen liittyvien ylläpitokorvausten järjestäminen jäsenilleen. Nyt tämä laajennus tarvitaan, jotta kassoilla jatkossa olisi mahdollisuus tarjota myös näitä palveluita ja tukea työllistymistä ja työllisyyttä sitä kautta. Tälle on nyt juuri tällä hetkellä erityinen tarve, koska käynnissä ovat nämä isot muutokset, joihin edellisissäkin puheenvuoroissa on viitattu.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä myös vahvistaa tämän, minkä varapuheenjohtaja totesi, että todellakin on näin, että tällä toiminnalla ei korvata mitään julkisia palveluita. Niihin on ihan vastaavalla tavalla oltava oikeus jatkossakin. Tämän nosti esille sosiaali- ja terveysvaliokunta lausunnossaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle, ja sen on myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunta osaltaan vahvistanut. Eli ei miltään osin korvata julkisia työvoima- ja yrityspalveluita, vaan täydennetään niitä, tarjotaan vielä lisääntä palvelua niiden päälle.

On ihan selvää, että työttömillä tulee olla jatkossakin oikeus julkisesti rahoitettuun, oikea-aikaiseen, vaikuttavaan, henkilökohtaisesti kohdennettuun työvoimapalveluun sen mukaisesti, mitä he tarvitsevat. Ja hallituksella on myös esityksiä, joilla kehitetään sitä, millä tavalla näitä palveluita voidaan kohdentaa, mutta se on toisen esityksen osa. Tällä esityksellä on nyt tarkoitus laajentaa tätä työttömyyskassojen toimintakenttää ja mahdollistaa heille näiden palveluiden tarjoaminen, niin kuin he ovat itse toivoneet, vapaaehtoisuuteen perustuen, itse rahoittaen, mutta lainsäädäntö tämän jatkossa mahdollistaa.

Hieno, tärkeä uudistus, joka varmasti otetaan positiivisesti vastaan.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 40/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 33/2024 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 5/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 33/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle valtioneuvoston lainanottovaltuuden muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 56/2024 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2024 vp

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 8/2024 vp. — Keskustelu alkaa. Edustaja Lyly.

Keskustelu

20.19 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä salissa on puhuttu vuoden aikana aika paljon velasta ja velan määrästä. Sen takia vähän ihmettelenkin, että täällä ei ole tämän enempää porukkaa keskustelemassa tästä tärkeästä kysymyksestä. Tässähän itse asiassa määritellään 205 miljardin velkakatto, ja tähän on yksi ydin tässä tilanteessa. Ja kun on paljon puhuttu julkisuudessaakin, että Suomenkin pitäisi määritellä velkakatto, niin tässä meillä on velkakatto.

Itse tätä mietintöä kun luin, niin tämä on varsin lyhyt mietintö ja tässä on hyvin yksityiskohtaisesti vain todettu, että nostetaan tämä taso 205 miljardiin ja sitten 35 miljardia on näitä lyhytaikaisia lainoja. Tosiasiassa kuitenkin tämä on vähän laajempi kokonaisuus. Kun tätä velkaa katsotaan, korkotaso on muuttunut. Tuossa kun katsotaan valtioneuvoston julkaisuista viime vuodelta, miten valtionvelan efektiivinen kustannus on ollut eri vuosina, niin se on laskenut aika pitkälle tuonne vuoteen 2020—2021 asti, ollut siellä noin prosentin luokkaa, ehkä vähän alle, ja nyt tällä hetkellä se on noin kaksi prosenttia. Eli ollaan siinä noin vuoden 2012 tasolla tällä hetkellä tässä efektiivisessä kustannuksessa.

Tässä kun valtionvelan kokonaismäärää, tätä valtuutta, nostetaan, niin olisi ollut erittäin hyvä, että tässä mietinnössä olisi kerrottu vähän tästä velkalainojen pituudesta eli kierrosta ja katsottu, kuinka tämä menee vuosien kuluessa, ja mitä on siinä tapahtunut. Sitten seuraavaksi olisi varmasti pitänyt käydä vähän läpi tätä korkotasoa — näitten eri vuosina otettujen lainojen korkotasoa — ja sitten suojausastetta. Ja näin olisi pystytty avaamaan pikasen enemmän tämän ison päätöksen, joka tässä kuitenkin ollaan tekemässä, taustoitusta.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä myöskin näyttää sen, että tämän hallituskauden aikana tätä velkaa otetaan noin 50 miljardia euroa, kun katsotaan tätä velkakaton nousua. Siinä mielessä tämä on linjassa sen pohjan kanssa, mitä täällä on aikaisemmin julkisen talouden suunnitelmissa ja muissa ollut. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

20.22 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! En useinkaan käytä sitaatteja, mutta tuosta aiheesta, josta edustajakollega Lyly äsken aloitti, kirjoitti Iltalehti 22. helmikuuta tänä vuonna, ja otan siitä mahdollisimman lyhyen sitaatin. Pääministeri Orpo oli ilmaissut halunsa, että Suomessa lakiin säädettäisiin velkakatto, joka rajoittaisi valtion velkaantumista myös seuraavilla hallituskausilla. Ja sitten tulee suora lainaus: ”Valtiovarainministeri Riikka Purra ei tyrmää, mutta ei suoraan puollakaan Orpon ehdotusta. ’Tosiasiassahan meillä on lainsäädännössä jo velkakatto. Perustuslain mukaan valtion lainanottovaltuus ja sen määrä perustuu eduskunnan suostumukseen. Tällä hetkellä tuo lainamäärä on 170 miljardia, ja sitä itse asiassa joudutaan aivan muutaman viikon päästä korottamaan, koska lainan määrä kasvaa’, Purra sanoo Iltalehdelle.” Ja nyt olemme siis tekemässä juuri tätä päätöstä, jonka valtiovarainministeri tuossa äsken luonnehti.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Eduskunta on sillä tavalla mielenkiintoinen instituutio, että täällä ei koskaan etukäteen tiedä, mikä on suuri asia ja mikä on pieni asia. Edelliseltä vaalikaudelta mieleeni muistuu se, että kun nostimme työttömyysvakuutusmaksua puolella prosentilla, niin taisin vähän samanlaisessa iltaistunnossa, jossa ei ollut kovinkaan montaa osallistujaa paikalla, käydä sanomassa, että tämän on veronkorotus. Jos me teemme kunnissa puolen prosenttiyksikön veronkorotuksen tai muuta, niin se herättää yleensä voimakkaan keskustelun. Se meni teknisenä tapahtumana, ja tietyllä tavalla tämänkin niukka esittely ja tämä kaikki kertoo siitä, että tämä tietyllä tavalla hoidetaan nyt teknisenä tapahtumana.

Itse tulinkin kuitenkin oikein tähän puheenvuoropöytäntöön sen takia, että ajattelin, jos ei ihan kolme minuuttia riittäisi.

Tiettyjä asioita:

Nämä ovat meille kaikille tuttuja asioita, enkä tässä nyt oikeastaan haasta puolueittain yhtään ketään, mutta meitä kaikkia on tietysti kiinnostanut aika paljon tämä valtionvelan kehitys. Itse katsoin sitä kehitystä sieltä vuodesta 1940 lähtien, ja meillä on ollut siinä neljä semmoista huippukohtaa.

Ymmärrettävistä syistä sodan jälkeen me olimme erittäin velkaantuneita, ja valtion velan määrä vuonna 47 nousi sitten 80 prosenttiin silloisesta bruttokansantulosta. Sen jälkeen seurasi oikeastaan 30 vuotta, jolloin valtionvelan taso oli sekä absoluuttisesti että prosentuaalisesti hyvin pieni, oltiin käytännössä alle 20 miljardissa nykyrahaksi muutettuna ja oltiin käytännössä siellä 10—15 prosentin prosentuaalisessa osuudessa silloiseen kansantuloon suhteutettuna.

No sitten tuli tietenkin se kaikkein nopein ja rajuin muutos siinä 90-luvun laman aikana, jolloin meillä valtionvelka nousi nopeasti 60 miljardiin euroon nykyrahassa ja suhteellinen osuus vastaavasti nousi 60 prosenttiin bruttokansantulosta. Sen jälkeen myös, kun meillä tuli sitten 17 vuotta kestänyt taloudellinen kasvu suunnilleen sieltä vuodesta 93 eteenpäin — no, mahdollisesti 16 vuotta sinne finanssikriisin jälkeiseen tilanteeseen — se prosentuaalinen osuus putosi käytännössä 30 prosenttiin bruttokansantulosta.

Sen jälkeen me ajauduimme finanssikriisiin, joka oli taas raju velkaantumisen vaihe, mutta ei yhtä nopea ja jyrkkä kuin se 90-luvun alun lama, ja sen finanssikriisin jälkeen me emme oikeastaan ole saaneet tätä velkakysymystä kunnolla haltuun. En tiedä, lohduttaako se meitä ketään, mutta tietysti Euroopassa on maita, jotka ovat velkaantuneet vielä enemmän kuin Suomi — tämänhän me kaikki tiedämme, että tämä tuntuu olevan sillä tavalla yhteinen ongelma.

No sitten tietysti tuli edellinen hallitus, pääministeri Rinteen ja Marinin hallitus, ja siihen iski päälle koronakriisi ja sitten tämä Venäjän aggressiivinen hyökkäys Ukrainaan, joka laukaisi sitten energiakriisin ja voimakkaan inflaation. Se oli kuitenkin mielenkiintoista, että vuosina 2020—2022 meillä ei itse asiassa valtionvelan osuus bkt:hen suhteutettuna kasvanut. Sen jälkeen sitten on lähtenyt uudelleen tämä osuus kasvamaan.

En nyt lähde populistisesti syyllistämään nykyistä hallitusta, sillä kyllähän ne objektiiviset syyt tiedetään: korkojen aivan olennainen muutos, hyvinvointialueiden rahantarve, sitten toisaalta se, että verotulot ovat esimerkiksi liikenteen ja eräiden muiden osalta vähentyneet, ja sitten toisaalta se, että hallituksella on ollut omat prioriteettinsa, joihin on myös haluttu laittaa rahaa. Kaikki tämä yhdessä on vaikuttanut siihen, että nyt näyttää siltä, että me sillä 12—13 miljardin alijäämällä tässä menemme eteenpäin, ja se merkitsee käytännössä sitä noin 50 miljardin lisävelan ottoa, ja se taas edellyttää juuri tämän valtuuden tässä.

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Eli tässä halusin vähän havainnollistaa näitä lukuja ilman, että tässä nyt voimakkaasti syyllistin tai arvostelin mihinkään suuntaan. Mielenkiintoista on ollut tämä Suomen velan ikään kuin nelikyttyräinen kameli, jos näin voisi sanoa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strand.

20.28 Joakim Strand r: Tack, ärade talman! Vi ökar alltså lånefullmakten från 170 miljarder till 205 miljarder euro. Jag hade faktiskt lite liknande tankar som ledamöterna Lyly och Lindén. Vi har inte alltid så hemskt lätt att skilja på små saker och stora saker. Så är det ju ofta på kommunal nivå också, att ska man måla en parkbänk så kan man ha en stor diskussion, men ska man sedan göra någonting för tiotals miljoner så går det med ett klubbslag.

Elikkä hieman samoja ajatuksia oli kuin kollegoilla täällä vasemmalla puolella, jotka pitivät hyviä puheenvuoroja. Kyse on isoista rahoista, ja tähän muistuttaa meitä just siitä, miksi täytyy saada ihmisiä töihin mutta myös ennen kaikkea uusia investointeja, tuottavuutta nostettua, vientiä vetämään entistä paremmin. Meillä ei ole aitoa kasvua ollut 15 vuoteen, ja siihen täytyy kaikessa politiikassa, tki-politiikassa ja kaikessa muussakin, kiinnittää huomiota, että mahdollisimman korkean jalostusarvon vientiteollisuutta saadaan buustattua. Ja jos miettii meidän globaaleja yhtiöitä, niin sillä, että he keskittävät heidän globaalia tki-toimintaansa Suomeen, on aivan valtava merkitys, kun puhutaan kuitenkin aika pienestä maasta, viisi ja puoli miljoonaa — yksi kaupunginosa Shanghaita.

Jos luvuista puhutaan, niin globaalilla tasolla jopa 5 000 miljardia investoidaan puhtaisiin energiajärjestelmiin. Jos suomalaiset yritykset ottavat siitä edes muutaman prosentin, niin varmaan saadaan myös velkoja hoidettua ja sote-maksuja sun muuta. Joten tekemällä oikeita asioita kyllä tätä velkaakin, ainakin jollain tasolla sen nousun tahtia, saadaan vähän jarrutettua.

Men det här var nu också en liten spontan taltur för att lite sätta i proportion de här tingens storlekar.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

20.30 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä syklisyys on mielenkiintoinen, kun katsotaan sitä 90-luvun kriisiä ja sitten vuotta 2008 ja nyt tätä aikaa, missä nyt eletään. Näissä kaikissa on ollut tällainen 16 vuotta eroa, 16—17 vuotta, ja tässä on jonkinlainen sykli olemassa, kun katsotaan tätä taaksepäin. Mielenkiintoista oli silloin 90-luvun alussa se, että kun 60 miljardia sitä velkaa otettiin siihen kriisiin, niin silloin bruttokansantuote oli noin 100 miljardia karkeasti ottaen. Ja kun 2008 otettiin noin 50 miljardia velkaa siihen finanssikriisiin, niin silloin bruttokansantuote oli 200 miljardia. Se on mielenkiintoista. Ja nyt kun mennään tähän hetkeen, niin nyt meillä bkt on lähellä 300:aa miljardia euroa ja nyt me olemme taas suurin piirtein semmoiset 50 miljardia velkaa. Nämä ovat mielenkiintoisia tällaisia yksityiskohtia tässä näin.

Sitten se suhde bkt:hen kannattaa aina muistaa. Kun katsotaan pitkällä juoksulla, niin se 90-luvun velka suhteessa bkt:hen oli tosi iso. Se oli jopa suurempi kuin tänä päivänä, kun katsotaan näillä suhteellisuusluvuilla. Mutta se myöskin kertoo sen, että silloin kun teh-

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

dään oikeita asioita ja saadaan kasvua aikaiseksi, kasvu maksaa viime kädessä tämän velan. Se on se ainut keino, millä me pystymme tekemään sitä velanhoitokykyä. Nämä leikkaukset, mitä tässäkin nyt on, ovat tämmöisiä hetkellisiä laastareita, ja meidän pitäisi koko ajan pyrkiä siihen, että me saamme kasvua tehtyä. Tärkeätä olisi, että kun me nyt otamme velkaa, niin me otamme velkaa sellaisiin asioihin, joilla me luomme sitä kasvun pohjaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

20.32 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Kylläpä edustajakollega Lyly osaa hyvin tiivistää nämä vaativat, isot miljardiasiat, mutta haluan jatkaa tuosta edustajakollega Strandin puheenvuorosta tuottavuudesta.

Itse olen nyt tällä vaalikaudella valtiovarainvaliokunnan jäsen ja tarkastusvaliokunnan jäsen. Tämä tarkastusvaliokunta on osoittautunut sillä tavalla hyvin mielenkiintoiseksi paikaksi, että meillä on ollut siellä mahdollisuus käydä esimerkiksi tätä finanssipolitiikkaa läpi hyvin perusteellisesti, kuulla maan johtavia asiantuntijoita. Täytyy sanoa, että siinä on itse oppinut, ja ehkä yhden tiivistelmän haluaisin tähän itsekin todeta.

Kysyin meidän johtavilta ekonomisteilta, että kun me täällä kaikki sanomme — ja tasavallan presidentti Niinistökin sen sanoo — että 16 vuoteen ei oikein ole kunnolla kasvua ollut, niin mitä siinä suunnilleen vuosina 2008—2010 sitten Suomessa tapahtui. Se oli muistaakseni professori Seija Ilmakunnas, joka totesi yhden asian, mitä en ollut itse kuullut aikaisemmin. Hän sanoi, että meidän ikärakenteemme kääntyi juuri sillä hetkellä erilaiseksi kuin muissa Pohjoismaissa. Eli meillä iän perusteella työvoiman ulkopuolella olevan väestön, siis käytännössä yli 65-vuotiaan väestön, määrä alkoi suhteellisesti lisääntyä voimakkaammin kuin muissa Pohjoismaissa, ja työvoiman määrä alkoi supistua. Siihen vaikutti tietenkin myös sitten se, että niinä vuosina meillä ei ollut juuri maahanmuuttoaakaan, joka olisi korvannut tätä työikäisten määrää Suomessa.

Ja sitten tietysti yleisesti tunnettu tosiasia, joka liittyy tuottavuuteen: Vaikka tuntuu aika kaukaiselta puhua Nokia-vuosista, niin käytännössähän tilanne on se, että meidän viennin jalostusaste on alhaisempi. Jos vähän kärjistäisi, me yritämme kilpailla alhaisilla palkoilla ja alhaisella sähkön hinnalla ja liiskaamme puusta sellua ja viemme sitä maailmalle, kun meidän pitäisi tehdä sitä, mitä Tanskassa tehdään, mitä vaikkapa Novo tekee siellä, huipulääketeollisuutta ja muuta tämmöistä. Eli kyllä tämä tuottavuus ja tämä... Sehän, mitä korkeampi tuottavuus ja parempi kasvu on, käytännössä mahdollistaa myös korkeammat palkat meillä. Eli tästä on ihan tärkeätä keskustella, ja on hyvä, että ne asiat ovat tulleet esille.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi lainanottovaltuudet mietinnön mukaisina. Asian käsittely päättyi.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valmisteveroituslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 45/2024 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2024 vp

Pöytäkirja PTK 64/2024 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 45/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle työvoimapalveluiden uudelleen järjestämiseen liittyvien lakien muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 37/2024 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 7/2024 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 37/2024 vp sisältyvät 1.—13. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

18. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle valtioneuvoston jäsenen sidonnaisuuksista (Ikonen)

Valtioneuvoston kirjelmä VN 3/2024 vp

Keskustelu

Työjärjestyksen mukaan eduskunta ei tee päätöstä asiasta. Asian käsittely päättyi.

19. Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025—2028

Valtioneuvoston selonteko VNS 2/2024 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 7/2024 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 12.6.2024 pidettävään täysistuntoon.

20. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 12.6.2024 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 20.50.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen